

2(8)
2013

ГУЦУЛИ І ГУЦУЛЬЩИНА

Літературно-мистецький і громадсько-суспільний часопис
Рік заснування – 2010

ISBN 978-966-181-012-8

Косів - 2013

У номері

Вітаємо..... 3

Поезія

Дмитро ПАВЛИЧКО.
Великдень..... 4

Володимир ГРИГОРАК.
Вічноцвіт Черемшини..... 10

Проза

Марія ВЛАД.
Розбійник..... 19

Микола ВАСИЛЬЧУК.
З вірою в силу духу..... 23
Про Марусю Івасеву
і Червону каплицю..... 26

Відгуки, рецензії

Ярослав РАДИШ.
Післяслово автора..... 27

Гуцульщинознавство

Микола САВЧУК.
Цікаве про Гуцульщину..... 30

Редакційна колегія

Петро Гавука
(головний редактор)

Аделя Григоруک
(заступник головного редактора)

Дмитро Арсенич
Антон Григоруک

Мирослава Долинчук
Михайло Павлюк
Ярослав Щербань

Редакційна колегія
працює на громадських засадах

Наша адреса:

вул. Незалежності, 28
м. Косів

Івано-Франківської області
78600

тел. (03478) 2-24-91

тел. 096-530-96-93

067-342-07-47

<http://gig.if.ua/>

E-mail: Evrika-pk@ukr.net

Художнє оформлення
Антон Григорука

Комп'ютерна верстка
Віталія Стефурака

Редакція залишає за собою право
редагувати і скорочувати матеріали

За достовірність матеріалів
відповідають автори.

Ціна договірна

	<i>Духовність</i>	Регіональна конференція.....	62
Іван РИБАРУК.		Меморіальна дошка	
Еволюція віри на Гуцульщині.....	39	Миколі Яновському.....	62
Галина КУТАЩУК.		Розвеселили гуцулів у Львові.....	63
Є. Чикаленко та його		Книжки для ОО НСЖУ.....	63
"Щоденник 1919-1920".....	46	Лідія БЕЗПАЛОВА.	
	<i>Постаті</i>	Остап Гавриш дав концерт -бенефіс	
Зиновій БИБЛЮК.		у Київському палаці спорту.....	64
Родина Куриленків.....	48	Удостоєні почесних грамот.....	64
	<i>Постаті</i>		
Василь ГЛІБЧУК.		<i>Смачного</i>	
Лавреат премії "Князь роси" –		Гуцульська кухня Путильщини.....	65
дитячий поет Микола Близнюк.....	50	<i>Творчість наших читачів</i>	
Володимир БОЙЧУК.		Марія ФЕСЮК.	
Рідна мова моя, українська.....	56	Весільні обрядові пісні.....	72
На милицях.....	57	Оксана СТУСЯК.	
Сила молитви до Всевишнього.....	57	Чарівні мої Кобаки.....	78
		Катрусина перша вишивка.....	79
	<i>Резонанс</i>	<i>Таланти твої, Гуцульщино</i>	
Володимир ТУТУРУШ.		Аделя ГРИГОРУК.	
Чи була потреба.....	58	Життя, вкарбоване різцем.....	81
	<i>Народна медицина</i>	Галина БРАТІВНИК.	
Аби позбутися алкозалежності.....	59	Філософ з українською душою.....	92
	<i>Калейдоскоп подій</i>	Роман КЛИМ.	
Петро ГАВУКА.		"Гуцульська спадщина" побачить світ!	
Презентував книжку мініатюр.....	60	Верховинські видавці готують	
Офірував оправу		черговий бестселер.....	95
до псалтиря.....	60		
190 Юрію Шкрібляку	61	<i>Книжкова полиця</i>	
Посів третє місце.....	61	Видання, які нещодавно	
		побачили світ у "Писаному Камені".....	96

Редакція часопису "Гуцули і Гуцульщина"

сердечно вітає вельмишановних ювілярів:

з 85-річчям

Грабовецького Володимира Васильовича
Пітуруша Володимира Васильовича

з 65-річчям

Стеф'юк Марію Юріївну
Никорак Олену Іванівну

з 80-річчям

Шкрібляка Петра Васильовича
Трепняка Миколу Івановича

з 60-річчям

Гостюка Василя Андрійовича
Босько Марію Іванівну

з 75-річчям

Біленчука Василя Дмитровича

з 50-річчям:

Кірашчука Дмитра Дмитровича

та зичить усім доброго здоров'я,

щастя й успіхів у житті

та щоденній праці!

В

ітаємо дописувачів, усіх читачів нашого часопису з найсвітлішим
весняним святом – Великоднем!

Хай яскраве світло Христового Воскресіння завжди осяває Вас!

Христос воскрес! Воістину воскрес!

Редакційна колегія часопису
"ГУЦУЛИ І ГУЦУЛЬЩИНА"

Дмитро ПАВЛИЧКО

ВЕЛИКДЕНЬ

I

Великдень починався з хрону
 (Казали в нас не «хрін», а «хрінь»)
 Могутній корінь мав корону –
 Зелену гичку, врослу в рінь.
 Той хрінь глушив шляхетне зілля,
 Вбивав корисних злаків дух,
 В пустелю обертав довкілля
 Своє, а сам, немов лопух,
 Усіх лякав незламним станом,
 Світив рососою, як алмаз.
 Мій батько воював з тим паном,
 І проклинав його не раз.
 Хрінь ріс на нашому городі
 Розкішно, мов аристократ.
 Позбутись того пана годі –
 Стає міцнішим він стократ
 Від викорчовувань, від плуга,
 Від перекопувань землі.
 Є в ньому життяна потуга,
 В камінній схована ріллі.
 Ми нищили його завзято
 В часи осінньої сльотви,
 Але під Великодне свято
 Мій рід чекав його яви.
 І він приходив. Знаменита
 Була то явина – ого! –
 Землею чорною прикрита
 Втішала біла плоть його.
 Помитий, зв'язаний пучками,
 Він пахнув, як сира земля,
 Були на ньому рани й шрами,
 Сліди сліпого рискаля...
 Як вбрались зеленню Карпати,
 На сонці ніжились вітри,
 Приходили той хрінь копати

Сусіди з Доли й Підгори.¹
Ціле село в нас хрінь копало,
Бо він любив лиш наш город,
І посміхався він зухвало
На наш до нього поворот
Прихильний. Пам'ятаю досі,
Як сипався той сміх з мішка,
Як нам крутило в горлі й носі
Від сміхотворчого смішка.

II

Світ – як перстень Полікратів:
Що загубиш – те знайдеш.
Але в світі є Стопчатів –
Мого серця злотна креш.

Там, де виріс я з насіння –
Хлібний колос житніх нив,
Там про Боже воскресіння
На дзвіниці я дзвонив.

Я дзвонив, дзвонив щомога,
Напинав міцні шнури.
Воскресаючого Бога
Бачив на землі згори.

Дзвони! Дзвони! Первозданні
Голоси тисячоліть.
На Софіївськiм майдані
Вдарив я в козацьку мідь.

Над Дніпром і біля Тиси,
На Дінці і на Сулі
Серцем бив я в мідні криси
Української землі.

Дзвони! Дзвони! Малинові
Звуки волі і весни.
У Стопчатові й у Львові
Дух бентежили вони.

Дух запалювався з тліну,
Що віками падав ниць.
Я воскреслу Україну
Бачив з висоти дзвіниць!

III

Навколо церкви – кошики рядами,
Мов золота дорога з писанок.
Я там стою, хлопчина коло мами,
Заплетений в юрми тісний вінок.

Там моя мати (для людей – Параска,
Я їй сягаю ростом до колін).
А в нашiм кошику – як сонце, паска,
Шматочок сала, яйця, цвіклі, хрін,

Кружальце ковбаси і стопка солі,
І писанки космацькі, як зірки
Оранжеві на раннім видноколі,
І наші чорнобриві писанки.

Священик у червоному фелоні
Махнув кропилом. Я стою й тремчу,
Об мою душу, об дитячі скроні
Розбилися краплі Божого дощу.

Я був покроплений, як та пожива,
Призначена для доброго їства.
Примхлива моя доля з того дива
В хліб обернула дух мого єства.

І їсть вона, й згризає моє серце,
Моє здоров'я зводить нанівець...
А дяк іде й несе води відерце,
І скроплює мене наш панотець.

IV

Хлопці гралась у «хвоста» –
То забава непроста:
В одній лаві молодці,
З лави – в ряд – рука в руці,
І біжать, біжать чимдуж,
Розтягнувся ряд, як вуж;
Голова – то провідник,
Хвіст – то колотнеча й крик;
Тягне Голова вперед,
Хвіст затримує той хід,
Голова – біжучий лад,
Хвіст – то шарпання назад;
Голова тримає бич,
Хвіст гуляє навсібіч;

¹ Діл і Підгора – частини мого села Стопчатова.

Але раптом Голова,
Карні маючи права,
Налітає з батогом
На Хвоста, а той кругом
Обертається й за мить
Вже в клубку вужа сидить.
І розмотується знов,
І замотується знов
Те вужище – та, бува,
Що засягне Голова
Лютим батогом Хвоста,
Вдарити – її мета!
Як не вдариш, пам'ятай,
Що тобі надходить край:
Головою Хвіст стає,
Він веде перед і б'є,
Б'є частини Хвостові
Пужалном по голові!
Мій народе, чи не так
То вперед, а то навспак
Ходиш, граєшся віки,
Бо твої провідники,
Гублячи зорю мети,
Обертаються в хвості?
То в один, то в другий бік,
Лави дужих, мов калік,
Тягнуть немічні вожді,
Що в камінній ворожді
Мусять втратити батіг,
Свою силу і свій біг!
Гарна великодня гра,
Та кінчатись їй пора!

V

Теленка – сопілка весняна,
Дитина верби і ножа.
Зеленою кров'ю полита,
Надтята гуцульська душа.

Пізнався я з тою вербою,
Як був пастушком навесні,
Мав ніжик і мав я надію
Добути безсмертні пісні.

Блискоче, як цівка рушниці,
Нутро сопілчане, круте,

Там родяться звуки печальні,
Там з подиху туга росте.
Теленка – співаюча гілка,
Кора молоді верби,
Співає під вечір, а вранці
Всихає від болю й тужби.

Теленка – сопілка зелена,
Вербова, співуча кора,
В Стопчатові тужить за мною,
Неначе за братом сестра.

VI

Вже весна воскресла,
Зеленіє нива.
Вмилася в потоці
Дівчина вродлива.

Дівчина вродлива,
Що зоветься Ива,
Вербної неділі
Гілочка сяйлива.

Стала ж вона в церкві,
Сріблом осіянна,
Гілочка – здалека,
Але зблизька – панна.

Вербної неділі
Я ні з ким не бився,
Я на гілку-панну
Молячись, дивився.

Ива, Ива, Єва
В церкві – не в корчмі,
В церкві – не в майстерні,
Гілка кришталева,
Котики сріберні.

VII

Коли Господь виходив з гробу,
Наткнувсь на скелю кам'яну,
Та, людську маючи подобу
І людську силу незначну,
Він помолився й темну брилу

Відсунув легкома набік,
Покинув темнощі й могили
Як людський син, як чоловік,
Кому належиться безсмертя
За муки при земнім житті,
За людськості ясне осердя,
Пробите списом на хресті.
Він дав життя за правду й віру,
І за вітчизну... Боже, глянь –
Лежать під снігом пів-Сибіру
Розп'ятих, вмерлих з катувань...
А вже в печальній Україні
Не полічити всіх могил,
Де полягли мужі нетлінні
Під батьківщини плач і квил;
Апостоли життя й свободи –
А їм належиться також
Воскреснути, зійти на сходи
Своїх могил, стоптати лож,
Явитись, наче правда строга,
Сильніша смерті востократ!
Ти – Бог, подай їм сили Бога
На світло вийти з темних врат!

VIII

Ходить жучок по калині,
А жучиха по долині,
Грай, жучку, грай!

Грає жучок на теленці,
Має долара в кишеньці,
Заробив собі в Європі,
На роботі, як в окропі,
Догоджав панам, жебрачив,
Світу Божого не бачив,
Але має те, що має,
На теленці виграває.
Грай, жучку, грай!

Грає жучок на флюярі
В європейським пишнім барі,
А дівчата з України
Водять панство у кабіни,
Посміхаються щасливо,
П'ють мале й велике пиво,

Буйне пиво з полинами,
І кохаються з панами.
Грай, жучку, грай!
Грає жучок на листочку,
Продає штани й сорочку,
Бо нема де заробити
І немає за що жити,
Навкруги бідота й пархи,
Все скупили олігархи,
Патріоти ж б'ються далі
За посади та медалі.
Грай, жучку, грай!

Грає жучок, а жучиха
Думає втекти від лиха,
Опинилася в Мілані,
Доглядає аж дві пані,
Хоч сама тружденна й хвора,
Бавить діточок в синьйора,
У старих суконок діри
Для жучка складає ліри.
Грай, жучку, грай!

Грає жучок на денцівці
В Стопчатові й Ковалівці;
Грає жучок на трембіті,
Його чути аж на Криті,
На Гаваях, на Канарах,
Там, де в чорних окулярах
Мучаться в тропічній хащі
Українці щонайкращі.
Грай, жучку, грай!

Ой, грай, жучку, грай, небоже,
Нам ніхто не допоможе,
І не плач! В нас добра доля!
Є держава – буде й воля,
Є земля – то буде й паска,
Є ненависть, буде й ласка,
Є музики, буде й танець,
Буде танець, як повстанець.
Грай, жучку, грай!

IX

Грала в царині сопілка,
Там літала перепілка,

Перепелонька.
То злігала до блакиті,
То крильми шуміла в житі
Перепелонька.

Мала дівчина герданець,
Брала ніжно мене в танець
Перепелонька.
Наді мною пролітала,
Мене в небо піднімала
Перепелонька.

І взяла мене від мами,
Посадила між громами
Перепелонька.
Десь тут була, вертілася,
Та не знати, де ділася
Перепелонька.

Громи б'ють, життя втікає,
В небесах мене шукає
Перепелонька.
А я обернувся в клена,
Мені сіла на рамена
Перепелонька.

Ісус Христос.
Робота Зіновія Гаркуса

Х

І впала хмара, як зола,
На лан чорнобильського жита,
І вигоріло все дотла,
Все до найменшого живла,
Лише брехня не полягла,
Вогнем пробита, та не вбита.
Вона жива! Вона стоїть
На тому місці, де стояла;
І похвалу їй грає мідь,
І рабських душ отруйна їдь,
Як сіра мжичка в непогідь,
Як та скривавлена Каяла,
Тече з державних підворіть.
Якщо не випалив Чорнобиль
Брехні, то де ж та сила є,
Що нас з диявольських голобель
Увільнить і неправду вб'є?
Уб'є? Це дивно. Фарисеї
Не зможуть обійтись без неї,

А праведникам – не життя
Без фарисейського загалу,
Їм треба мати досконалу
Невинну душу, як дитя,
А, як відомо, Божі діти
Не можуть без дорослих жити,
Без їх гріховного буття.

XI

І так воно триває, Пане,
Що як не бий стару брехню,
Вона сильнішою не стане
І гарт новий візьме з вогню.
А ми, скалічені й побиті,
Не здатні жити без ярма,
Що маєм діяти на світі,
Де правди нашої нема?
Щасливі й немічні з боязні,
Пишаємося, наче блазні,
Намистами із власних сліз;
Ми чуємо – твоя Голгофа,
Страшна нью-йорська катастрофа,
Чорнобильський червоний ліс
Нам подають повістку смерті,
І ми, в твоїй землі простерті,
Чекати мусимо, аж Ти
Захочеш знов до нас прийти
І воскресити наші болі,
Плачі і спогади неволі
Задля небесної мети...

XII

Скажи мені, чи те Твоє життя
Земне, досмертне, в почувань тремтінні,
Для Тебе не дорожче за злиття
Із вічністю, що непідлегла зміні?

Що може бути краще за Йордан?
За Назарет в оливковій гущаві,
За вигнутий самаритянки стан,
За Магдалини посмішки лукаві?

Що може бути краще за чуда,
Коли стає оздоровленим каліка,

Живим – покійним, а вином – вода,
Оратором свободи – недоріка?

Що може бути кращим за порив
Правдивого Учительського слова,
За людський дух, що Ти його творив
У серці митаря і риболова?

Ти переміг життям своє вмертя,
Тягар хреста, і цвяхи, й спис – у кості, –
Це теж було нескорене життя
На над ерусалимській високості!

Ти був живий в терновому вінку,
Та з болю не зірвав його зі скроні,
Терпів не вперше на своїм віку,
Перемагав у страдницькій короні.

Ми всі, хто не воскресне за три дні,
І на Суді Страшному не воскресне,
Тримаємо в душі на яснім дні
Твоє життя, в найтяжчих муках чесне.

І молимося: дай нам перемогти
Не смерть, а сумніви душі слабкої,
І скаржитись Отцеві так, як Ти,
І помирати в гордім супокої.

XIII

Який це жах, коли встає з могили
Імперія, і воскресає цар,
І великодні дзвони б'ють щосили,
І лицемірно молиться дзвонар,
І просить, і благає ласку Божу
Допомогти народи, наче скот
Розгублений, загнати в загорожу
Нову, міцнішу за стару стократ,
А ще страшніше, як раби вчорашні,
Здобувши волю, владу і можуть,
«Под звёздные рубиновые башни»
Вертаються, й народ в ярмо ведуть,
І множаться патріотичні воші,
І кожна має банк і мерседес,
І все здобує обертає в гроші
Та ще й виспівує: «Христос воскрес!»

ВІЧНОЦВІТ ЧЕРЕМШИНИ

БЕЗСМЕРТЯ

Лине квітень селом,
Усміхається днина.
Жайворонки дзвенять
У святих небесах,
Що у цьому селі
Виростав Черемшина
І, як сокіл, мужнів
На безжальних вітрах.

Ходить квітень селом
В білопінній завії,
В ніжні шати вабкі
Одягає сади і гаї.
І піснями стають
Черемшинові мрії,
І вітають його
Синьогори круті.

Скільки літ відпливло
За ясною водою,
Скільки ще відлетить
В голубу далечинь...
Але слово твоє
Між людей не змаліє,
Заворкує, мов голуб,
На чиемсь плечі.

* * *

*«Казав мені, що
Приснився йому
Дзвін черлений і великий,
Як небо», – із спогадів
Наталії Семанюк,
дружини письменника.*

Сонце над горами
Сіяло рожево-червоно,
Кожен промінь його –
Божа ласка і ніжність.

Небо ставало
Великим дзвоном,
А душа поверталась
Зорею у вічність.

ВІЧНОЦВІТ ЧЕРЕМШИНИ

ПЕЛЮСТКА ЗА ПЕЛЮСТКОЮ...

Земляче мій, крутим високим плаєм
До тебе, не згинаючись, іду.
Ти, мов зоря, над синім небокраєм
Бентежиш сяйвом душу молоду.

Ти карбував на власнім серці болі
Гуцульщини – землі жадань і мрій.
Твої новели – то перлини долі,
Святі перлини – то ужинок твоїх.

Літа минають, та не згине пам'ять,
Не вкриє забуття холодний сніг
Про велетнів, Гуцульщино, твоїх.

* * *

Здається, Черемош на арфі грає,
А серце знову жайвором співає
Про незабутнє, як любов, село.
У ньому виростав Івась-хлопчина,
Майбутній незрівнянний Черемшина,
Отут його коріння і зело.

День квітня. Щойно прошуміла злива,
Краса звучить, як музика манлива.
Чарує душу, як вино, п'янить.
Село, як мати, в очі заглядає,
До нього віти-руки простягає
І світиться любов'ю кожна мить.

* * *
Не раз Іванко
До Черемоша,
Мов до деді, біг
І дарував йому
Тепло жадань своїх.

І милувався ним
В обіймах рясноцвіту.
І чула бистроплинна течія
Сердечну сповідь-втіху.

Куди ти, брате, мчиш,
Куди втікаєш?
Чому і хвилечки
Ти спокою не маєш?
Чи не тому,
аби й людина кожна
Лише вперед
Іти спроможна?

* * *
Які ви красні, рідні гори!
Голубить вас моя душа.
Чому ж нужда і чорне горе
Ніколи вас не полиша?

Невже вам щастя не видати?
Невже?! О цить, зневіро, цить!
Мовчать захмарені Карпати,
А серце, серце не мовчить!

*Вісім іноземних
Мов досконало
Знав Черемшина.
Та натхнення
Його й любов –
рідна українська...*

Вона, снага – снага глибинна,
Любов і ласка материна.
Лиш рідним, запашним тим словом
Про сокровенне ми говорим.
Та не лінуйся, мій земляче,
Й до інших мов звертатися, одначе.
Трудись щоденно і натхненно,
Щоб досягти вершин.
Даремно

Ніщо не дасться. Й не за гроші,
А лиш за труд душі.
Ось так. Хороший
Той плід, який зросте
На дереві твого саду.
Та що ж трапляється? Немало
Людей до мови ставиться недбало.
І матюками оскверняє ту, єдину,
Яку належить шанувати,
як матір й Батьківщину.
Побійтеся зневажити те Слово,
Яке дано вам від самого Бога.
Бо хто не любить мову свою рідну,
До кого ж стане він подібний?

КОХАННЯ

*«Дня 24 січня 1914 р.
одружився я з молодю
гарною дівчиною
Наталею Карп'юк
у Снятині. Дружину
свою любив безмірно...»
«Моя біографія»
Марко Черемшина*

Прилинуло кохання, наче повінь,
Прилинуло, мов трепетна весна,
І щастя кожен ніжносаяний промінь
Горнувсь до нас, як в келиху вина.

Серця й уста, мов ружі, пломеніли,
І черемшина, як любов, цвіла.
Амур в цю мить пускав цілющі стріли
І гоїв рани біля джерела.

Любов, любов – то вірність лебедина,
То скарб життя, то Божий вічноцвіт.
З любові народився Черемшина,
З любов'ю став відомим на весь світ.

В колисці гір гойдається любов,
Любов твоя, як сонце, злotosаяна.
Тебе, тебе шукав я і знайшов.
Ти – музика мінорна і рахманна.

* * *

О ваб, красо, довіку серце ваб
Зорею молодою, пломінкою.
Хвилина кожна – то безцінний скарб,
Якщо життя овес нене любов'ю.

Тобі, красо, несучи веселки мрій,
Усе, що зміг пізнати і створити.
Старий, як світ, могутній поклик твій,
Що кличе серце невгамовне жити!

* * *

Я прагну все життя рости,
Рости душею в зоряні світи.
Снагу з них пити, мов джерельну воду,
А на землі леліяти коріння,
Мов Боже чарівне проміння
Вкраїнського святого родоводу.
Я прагну все життя рости.
А ти, о доленько?
А ти?..

ТУГА

Зорі, мов яблука, падають
В тихі сади зачаровані.
Зорі про очі твої нагадують
Літом чужим заціловані.
Може, любов наша вернеться
Й не одцвіте, наче верес?
Я запитав би у вересня,
Тільки далеко мій вересень.

ЧІЧКА

Ти не бійся, чічко, не журися.
Як здолає землю сніговиця,
Я тебе огорну ласкою своєю
І в серцях кохання заіскриться.

Буде легіт в сурми награвати,
Буде сад радіти коло хати.
А на видноколі юній нашій долі
Усміхнеться сонечко, як мати.

Чічко синьоока, чічко чорноброва,
Ти – моя надія, радість веселкова,
Лиш з тобою, мила, є у мене крила,
Є зоря незгасна – зваба світанкова.

* * *

Літа, мов бистрі Черемоша хвилі,
Не спочивали... Мчали. Мчали
В любистковій долині крутосхилі,
То на круті барвійні перевали.

Літа гриміли, наче скель обвали,
Відтак сяяли, наче пекторалі,
Літа мені натхнення дарували
В любові, ніжності, печалі.

*«Спитаєте, яке враження
зробив на мене Франко?
Великого астрального тіла,
що гріє всю Україну,
а світить ще даліше...»
«Моя біографія»
(Марко Черемшина)*

Проміння серця генія-поета
Мене довіку буде зігрівати.
Його душа – то осяйна планета,
Його слова – нетлінні діаманти.

Ще й досі в пам'яті студентський рій,
Канікулярна феєрія,
Струмоче радістю надій
Юнацька гамірна стихія.

У колі друзів молодих
Маєстро мудро промовляє
Про радість творчу днів ясных
І про любов, що не вмирає.

А потяг мчить у день новий,
А потяг радістю колише.
О скільки сторінок ясных
Ця приязнь згодом ще залишить!

«Я дивився зблизька на Франка,
Як на сонце, від якого меркнуть очі»

«Моя біографія»
(Марко Черемшина)

Франко мене, як сонце, осяває,
Із круч життя упасти не дає.
Коли знесилюсь, духом окриляє,
Впаду як в сумнів, віри додає.

Хоча й йому, либонь, таки нелегко
Лупати ту скалу все день при дні...
Сьогодні гожий день, а завтра – болю пекло,
Та світить, гріє, наче сонце, він мені.

«Люблю поезію
писану і неписану,
мальовану і немальовану...»
«Моя біографія»
(Марко Черемшина)

Здається, Черемош на арфі грає,
То серце знову жайвором співає –
Це ж сам Франко з ним поруч промовляє.
І Черемшина коломийок знов співає:

«Ой, кувала зозуленька
Межи будяками,
Кличе мене Парасочка
Білими ручками.

Не чаруй мя, файна любко,
Би тебе любити,
Бо у мене лиха жінка,
Буде мене бити.

Та ни бійси, мій любчику,
Вінченої жінки:
Знают її всі річеньки
Та й усі зарінки.

Знают її всі долини
Та й всі полонини,
Густі корчі ліщинові
Холоди крупини.

Бодай би ти, Парасочко,
Легонько ходила,

Що ти мені та й сліпому
Очі утворила.

Ой, прийшов я до Параски
Лиш голі три разки,
А вна мені показує
На три перелазки:

Оцим будеш приходити,
А цим відходити,
А цим будеш утікати,
Єк мут тебе бити.

Най тобою, моя любко,
Возит упир лати,
Через тебе, файна любко,
Не вдержуся хати.

Бодай би ти, красна чічко,
Голубенько цвила,
Шо ти мені в хаті любість
Та й заколотила».

«Мужицькі душі
прилітають (до Стефаніка),
як бджілка до квіту,
і просяться на ніч
у його церкву»
«Добрий вечір,
пане-брате»
(Марко Черемшина)

Стефанік gratулює Черемшину:
Ростеш ти, мой! Ростеш, мужицький сину!
За «Карби» – дяка.

Що поробляєш, адвокате, нині?

«Спасибі, брате, за слова прекрасні.
Живу собі... І не горю, й не гасну...».

– Ой, не крути, Іване! Тая слава
Така примхлива і велична пава...
А я прийшов тобі читати свою «Нитку»,
То ж, слухай, поки в хаті видко...

Коли Стефанік закінчив читати,
Почулось дружне:

«Ти ж бо геній, пане-брате!»

Не перехвалюй, бо солодким стану
І злиже світ мене, як твій Мурко сметану.

Не раз, не два великі й справжні друзі
Вогонь бентежний дарували Музі.
Не раз, не два вона раділа з ними
І плакала сльозинами рясними.

*Новелу «Нитка»,
надруковану 1926 року
у львівському журналі «Світ»,
Василь Стефаник
присвятив Марку Черемшині*

* * *

Мов осяйні мадонни дивовижні,
Довкіл буяють білосніжні вишні.
І мов матуся рідна, черемшина
В чоло цілує дорогого сина.

І жайвором дзвенить душа поета –
Пісень і мрій закохана планета.
Про Україну, вічну і єдину,
Й любов її, як Божий дар, глибинну...

* * *

Я жив красою і любов'ю,
Лиш ними, вічними, я жив.
А серце обливалось кров'ю –
Я світ поезії творив.

І я створив його снагою.
Як самоцвіт, він виграє.
О люди, помоліться Богу
За той вогонь, що Він дає!

За те, що творимо в натхненні,
За те, що світимо комусь.
За те, що на землі зеленій
І з вічності
до вас я
озовусь!

* * *

Новелу творить-пише Черемшина,
Гуртуються, пульсуючи, слова,
А за вікном вирує хуртовина,
Реве, як звір, стихія снігова.

І ходить смерть від хати і до хати,
Косою грізною старих і діток тне,
І глухо стогнуть зранені Карпати
І тріскає від болю лоно кам'яне.

То голод земляків на цвинтар кличе,
І ллються сльози, тешуться хрести.
О, Боже, де ти? Як до Тебе ближче
Твоїм рабам з молитвами дійти?

Несила втихомириться завії,
Всю ніч про смерть нагадує сова...
Сльозми стають гіркі мужицькі мрії
Та невмирущим дихають слова.

* * *

Щодень – двобій, щодень – тривоги,
А в серці болі, наче гать,
Каратись так – нема вже змоги,
Порадь, Стефанику, порадь!

Як жити маю на вогні?
І чується громовий голос:
Ти мусиш жити, наче колос,
Нетлінний колос на стерні!

* * *

Якби людина мала крила,
Повік би гірко не тужила,
Щодень кружляла б в синім небі,
Мов з ладою щасливий лебідь.

Якби людина мала крила,
В душі її розтала б крига.
Ті крила щастям називають,
Ним творять, люблять і дерзають.

* * *
Почали визнавати Черемшину
Відомий Осип Маковей,
Надрукував «Параску» й «Верховину»
І привітав з Путили Федькович-соловей.

Стефаник з Русова подав свій голос,
І щиро, наче брату, написав:
«Як є зерно добірне, буде й колос,
І буде нива щедрою відтак».

* * *
Огненне море у душі,
Огненне море,
Дерзай, Іване, і пиши,
Хоч серце хворе.

Ти мусиш жити для людей,
Щодень, щомиті,
Забувши звабний блиск грошей
І лика ситі.

Ти мусиш бідних мужиків
Вести до сонця...
До них всім серцем прикипіль,
Стать оборонцем.

Жива снага, снага жива –
То їхня сила,
Твої ж овеснені слова –
То їхні крила.

* * *
Верховино моя барвінкова,
Золоті твої диво-груні.
Ти, немов та зоря світанкова,
Скрізь чарівно сіяєш мені.

І дзвенить розтривожена днина,
І наспівує серце, мов птах:
Верховино, свята Верховино,
Вічна пісне на рідних устах!

*«Нечестолобвий
Але свободолюбвий.
Не терплю ніякого ярма».
«Моя біографія»
(Марко Черемшина)*

Контора адвокатська, наче вулик,
Гуде щодень.
Несуть сюди страждання
І кривди, марні сподівання
Серця пригноблених гуцулів.

І мусить боронити Черемшина
Своїх братів по духу і по крові
Від ненаситної убивчої сваволі,
Якими повна рідна Верховина.

О, Господи, допоможи ти їм
Високу істину збагнути:
Під цим високим небом голубим
Найперше – людяному бути!

*«Грими, як грім,
що найбільшого
дуба коле і палить».
(Василь Стефаник)*

– Мой, щось притих твій солоспів,
Не здумай спати!
– Не сплю я, ні, бороню мужиків,
Василю-брате!

– Борись, Іване! І пиши
Свої новели.
Перед талантом не гріши,
Ти ж справжній велет!

І ще порада – обминай
Місця, де ллються вина... –
Світив Стефаник, мов святий.
Ріс Черемшина.

*«В половині вересня
прийшов я додому,
до Кобак. Домашня
наша мужицька
біда та злидні
пригнобили мене дуже...».*

(З листа Марка

Черемшини до Осипа Маковея)

Немов би жар-птиці, новели
Летять у розвихрений світ,
А доля доріженьку стелить
В Кобаки, до рідних воріт.

Нема вже ні деді, ні нені...
Влітають у бідне село
То кулі, то бурі студені,
То біль, то нестачі та зло.

Змішалось усе в круговерті
Шаленій, підступній, страшній,
Здається, на всенській планеті
Лиш кривда панує й розбій.

Ще й голод газдує навколо,
Мов лютий й підступний той звір.
І боєм напоєне слово
Натхненно мережить папір.

І серце співця, як жарина, –
В якій не вмирає вогонь,
Ним тужить й співа Черемшина
Про долю народу свого.

КОЛЯДА ІЗ ЛИХОЛІТТЯ

«Зажурилися гори й долини,
Що не зродили жито й пшеницю.
Зажурилися газди й газдині,
Що зубожіла їх доля й земляця.

Що нема правди на Божім світі,
Що гине нарід у самім цвіті...
Зглянься, Ісусе, на край наш рідний,
Не дай загинуть нам назавсігди.

Христе, рожденний в убогій стаї,
Хай твоя правда з нами зростає!
З нами зростає, нам помагає,
Нехай зла сила геть пропадає!

*«Коли б мені
дозволено перемінитися
у птаха, то вибрав би
я стать жайворонка»
(Марко Черемшина)*

*«Щось є у цьому жайворонку
Од голосу Черемшини.
Невже, він перо полишив,
У жайворонка переметнувсь?!»
(Іван Драч)*

Хотів би я жайвором стати,
Щоб в полі світанок стрічати,
Щоб разом, щоб разом із вами
Радіти землиці дарами.

Хотів би я жайвором стати,
Щоб пісню свою доспівати,
Оту, що нуртує в глибинах
Твого, Українонько, сина.

Хотів би я жайвором стати,
Щоб жити із вами не перестати.
Щоб ви у труді, а чи в радості стріли
Мене, вже пташину, й збагнути зуміли:

Життя наше вічно триває,
Допоки хоч хтось та тебе пам'ятає,
Допоки твій птах в синім небі кружляє
І хтось твоє слово щемке повторяє.

*«Ой, весно-весно,
коли привітаєш
ти безталанну
Русь-Україну
своїм благодатним
привітом...
коли розкуєш її
кайдани, оновиши волю?...»
(Марко Черемшина)*

Україно моя незрівнянна,
Бачу тебе такою,
Як омріяв Тарас:
Щасливою і молодою
Нареченою у весільний час.

Дочекалась нарешті волі,
Прапор рідний замайорів.
Не дозволяй сваволі
Ставати на твій поріг.

Не дозволяй, щоб знову
Шмагали тебе нагаї.
Світися в високій любові
На всі століття. Вони – твої!

ТРИВАЄ МОЯ ДОРОГА

Висока, крута, як Говерла,
Життя мого хресна дорога.
Мрія моя і Україна не вмерла,
То ж триває моя дорога
До сонця. До Бога.

Дзвенять наді мною вітри, мов еоли,
В груди б'ються печалі, як смерчі.
Хреста свого я не кидав ніколи,
Ніс крізь боріння хуртечі.

І якщо і судилося впасти,
Ви не вірте, що я не з вами.
Я у радості вашій і щасті,
Всміхаюсь, вмиваюсь сльозами.

Я в кожній пелюстці квітучій,
У пісні дзвінкій «Черемшини»,
Я світлом своїм невмирущим
Буду завше іти до людини.

* * *
Мужицькі думи – золоті зернини
Збираю серцем і лелію їх.
Вони ж незмірні мудрості глибини,
Якби ж то кожну я посіять... зміг!

Тоді зродили б чарівні перлини
Тривою, печалей і гірких утіх.
Моїх жадань осончені вершини.
На них ще сніг.
Але розтане сніг!

* * *
У моєї оселі
Ще високі пороги,
У моєї оселі
Міцні сволоки.
Приходьте до неї
Щасливі, веселі
На добру гостину,
На щирі рядки.

Погляньте, як рвійно
Джерельце струмоче,
Як квітнуть жасмини
І ніжний бузок...
Це дух мій із вами
Обнятися хоче,
Це радість нуртує
За кожен ваш крок!

Я з вами, я з вами
Посиджу в задумі,
Відчую на дотик
Розмови тепло...
Я вірю, що творчість
Не скориться суму,
Інакше б щасливих
Людей не було.

У моєї оселі
Ще й вікна веселі –
Довірливо зорять
В цей нинішній світ.
Спасибі за спомин
У щасті і в горі,
Спасибі за слово
І щирий привіт.

* * *
Я ще не все сказав,
Не виспівав до болю,
Що в серці раз по раз
Клекоче, як вулкан.
Але також
Не проклинаю долю
За вир страждань,
За гіркоту оман.

Я ще не все сказав, –
Таку багату душу
Дав Бог мені
На довгі, на часи.
А через те
Іще почути мушу
Молитви сонця,
Правди голоси.

Я ще не все сказав,
Повірте мені, люди,
Що я любив вас так,
Як тільки міг.
І якщо світ мене
Колись забуде,
То лиш тому,
Що зло не переміг.

Я ще не все сказав.
То хай хтось інший скаже,
Про те, як вісь земна
Напружено двигтить.

Як знов любов
Прийти весні накаже,
Щоб повторить життя
Кожніську мить.

* * *
Верховина така зелена!
Що ж їй чується уві сні?
Може, вальси звучать Шопена?
Може, – нові пісні?

Може, травневий Відень
Їй шелестить із віт?
Все таке миле й рідне –
Юності ніжний цвіт.

Що ж, хай літа минули,
Хвилями відпливли,
Та в серці живе відлуння
Радості і жаги.

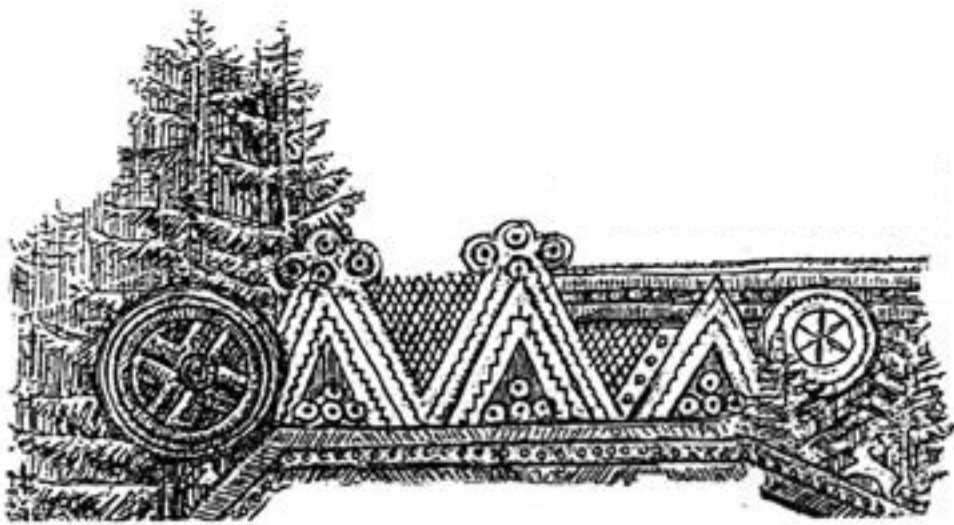
В серці живе натхнення
Наперекір зимі,
І те, що зветься коханням,
І любий щасливий сміх.

Верховина така зелена!
Хай минають тисячі літ!
Вона пам'ятає про мене.
Вона береже мій світ.

**Ексклібрис.
Зіновій Гаркус**

РОЗБІЙНИК

Три мудреці зі Сходу поспішили вклонитися Новонародженому. Вони прийшли в Єрусалим і спитали:

— Де Цар Юдейський, що оце народився? Бо ми бачили Його зорю на сході і прийшли вклонитися.

Ті слова стривожили царя Ірода — правителя Юдеї. Збирає всіх первосвящеників і книжників та й питає, де Христос народився.

— У Вифлеємі, бо так написано пророком.

— Ідіть та розпитайтеся пильно про Дитя, і коли знайдете, сповістіть мені, щоб і я пішов Йому вклонитись, — сказав Ірод мудреця на прощання.

Пустилися мудреці в дорогу. Зоря, що бачили її на сході, вела їх, аж стала і засіяла на землю. Увійшли усі три з поклоном і дарами до вбогої хатини й упали ниць перед Немовлям і Марією — Матір'ю Його та віддали золото, ладан і миро, що було на ті часи найбільшими коштовностями.

Велика благодать зійшла на них, і мудреці почули вві сні попередження Ангела не повертати до Ірода. Так вони й вирушили у свій край іншою дорогою.

Свята Родина була така вбога, як ніхто. Для потомків царя Давида — Йосифа і Марії не знайшлося найменшого куточка в заїздах, коли вони прибули до Вифлеєму на царський перепис населення. Тому вони й заночували на полонині в пастушій стаєнці, і Марія поклала Новонародженого в ясла на недоїдене волом сіно. Для Бога-Спасителя роду людського не знайшлося в людей ліпшого притулку.

Але Свята Родина була яка бідна, така й щаслива. Йосиф побожно дивився на Марію, на свою Непорочну Обручницю, на її неземну красу, оповиту невинністю і небесним сіянням, на її Сина — свого тепер Сина й водночас Божого, і не йняв віри, що він, давши колись обіт назорея-дівственника, тепер має опікувати, виховувати самого Бога... Йому було і страшно, і радісно, глибокі почуття вирували, перетворюючи Йосифове серце в бентежне море, сонячне й тривожне. Йому, притомленому, все це переходило в сон, і зливалася дійсність з дивним видивом, аж те видиво постало перед ним Ангелом Господнім. Ангел сказав:

— Встань, візьми Дитя, Його Матір і тікайте до Єгипту, перебувайте там, доки я тобі не скажу, бо Ірод розшукуватиме Дитя, щоб убити.

Схопився чоловік без роздумувань, став будити Марію, що чуйно спала коло Новонародженого. Намагається говорити спокійно, аби не стривожити молоді Матері-годувальниці.

Марія сприймає голову родини, як належить. Вона вся у волі Божій. Нашвидку одягає Дитинку, збирає найнеобхідніші речі, Йосиф також складає те, що найбільш конечне — і все зав'язує в клунок. Марія вдячна Богові за опіку Сина, але серце її защеміло — згадала слова, мовлені їй у храмі Праведним Симеоном: "Тобі Самій меч прошиє душу". Мудреці визнали її Сина Царем царів, Владикою владик, а тієї ночі вони мусять тікати в далеку чужину, як найтяжчі злочинці.

Серед ночі непомітно, в Божій опіці, Свята Родина покидає Давидове місто. Марія несе найдорожче — Дитину, Йосиф — небагаті пожитки у клунку. Просять Господа, щоби післав їм Ангела-Хоронителя, бо попереду важка путь у п'ятдесят днів через Арабську пустелю — аж до місця, де нині місто Каїр. Йосиф витривалий і сильний, але ж Вона після пологів, та й Дитя маленьке...

Що чатує на них продовж подорожі? Розбійники? Дикі звірі? Ворожі народи? Скільки небезпек постигне їх у дорозі? Дощі, вітер, піски, спека, холод... Як усе це витримати з крихтним Немовлям? Але вони все готові витерпіти, все знести задля порятунку Ісуса.

Не одну ніч провела Свята Родина під голим небом. Йосиф не раз нахильці стояв над Матір'ю і Сином, затуляв широкими

раменами теслі вітер і дощ — нехай спочинуть, бо вдосвіта йти і йти...

Та якось під захід сонця доходять до намету. Це щастя — на безлюдді натрапити намет. Переповити, а може, вдасться і скупати Дитинку, виснажену тяжкою подорожжю. Випрати пелюшки, пересушити і полатати вбрання. Невже це сьогодні буде?!

Назустріч виходить господар. Яке в нього страшне обличчя! Перекривлений рот, захланні, злі очі. Він от-от виляє на некликаних гостей свою жовч, купу образ, вилає і прожене, а може, і скривдить, чому й ні? — у них он якісь пожитки. Та ні, в молоденької і такої змарнілої жінки малесенький згорточок на руках — дитина плаче, і хиже серце пустельника м'якне.

— Заходьте, — буркає невдоволено господар.

А куди їм діватися — ідуть до намету. Там вогнище, господиня, привітніша від свого чоловіка, готує якусь страву. Смачно пахне. Вона припрошує до нехитрої вечері й подорожніх.

— А чи можна наперед скупати Дитину, добра господине, — попросила Гостя.

Жінка принесла балійку, налила теплої води. Втішаючись жаданим купелем Сина, Непорочна Діва завважила, що синок господарів — одноліток Ісуса — весь вкритий струпами, мабуть, проказою... І постановила собі допомогти:

— Скупайте в цій воді й свого хлопчика.

Послухалася жінка, опустила хворого сина в ще теплу купіль по Ісусі.

І сталося чудо: струпи, всі до одного, зникли з тіла нещасного немовляти. Дитина зцілилася. Мати плакала з радості, а батько пройнявся вдячністю до цієї прекрасної і такої незвичайної Подорожньої. І хоч він досі чинив людям тільки зло, бо

займався розбоем та грабежами, цю Родину випроводив з почестями і подякою.

Та син розбійника підріс і пішов татовою дорогою. Їх з приятелем схопили і за численні вбивства та грабунки засудили до розп'яття. Ось перед стратою каже Дизмас товаришеві по нещастю:

— Завтра нас приб'ють до хрестів. Там і сконаємо в муках. Я бачив, як привели ще одного. Його також скарають на хресті. Люди кричали: "Ісус, Ісус...". Дивно. Коли я був у колисці, мав якісь рани на всьому тілі. Невиліковні. Батько вповідав, що до нас

Ексклібрис Зіновія Гаркуса

попросилися переночувати подорожні чоловік із жінкою і сином у сповитку. Дитину ту скупали, і ніби жінка порадила воду не вилити, а викупати в ній мене. І я враз по тій купелі видужав. Ту дитину також звали Ісус. А жінка була неземної краси. Чомусь мені це спало на гадку...

— Ет, якась чаклунка, — неуважно кинув другий, оторопілий від передчуття кари.

— Та ні, тато мені казав...

— Тато... тато йому казав... — роздратовано ревновав другий. — Ліпше був би навчив не потрапити до рук оцим пєсиголовцям. Як ти можеш ще про щось патякати перед таким страшним нашим кінцем!.. Замокни!..

Ісуса прибивали останнім. Його хрест звели і закопали поміж двома розбійницькими. Тих двох не чіпали. А над Ісусом продовжували глумитися. Шпигали сулицями і без того понівечене тортурами Його тіло.

Насміхалися старшини:

— Він інших спасав — нехай Сам Себе визволить, коли Він Христос, Божий Обранець!

І вояки також збиткувалися. Тицяли Йому до рота губку з оцтом на довгій тичці, примовляючи:

— Коли Цар Ти Юдейський — спаси Себе Сам!

Над головою Ісуса був прибитий надпис письмом грецьким, латинським і гебрєйським: "Це — Цар Юдейський".

Дизмас то непритомнів з болю, то приходив до тями і бачив, як корчиться його товариш зліва від Ісуса, чув, як оскверняє словами всіх і все. Він бачив також у натовпі кількох заплаканих жінок. "Вони за Ним плачуть, — подумав крізь прокльони другого розбійника. — Ось одна умліває раз по раз, мабуть, мати... Добре, що моя мама не діждала бачити моєї ганєбної смерті..."

А товариш-розбійник зачепив і свого Сусіда по хресту:

— Чи Ти не Христос? То спаси Себе й нас!

І брутально обізвав терплячого Мученика, що зводив очі до неба.

— Чи ти не боїшся Бога, коли й сам на те саме засуджений? — заступився за Христа розбійник справа. — Але ми справедливо засуджені і належну заплату за вчинки свої беремо — цей же жодного зла не вчинив.

І, долаючи біль, промовив до Ісуса:

— Згадай мене, Господи, коли прийдеш у Царство Своє!

І мовив до вмираючого розбійника Дизмаса Ісус:

— Правду кажу тобі: ти будеш зо Мною сьогодні в раю!

І привиділася Дизмасу в білому мама, схилена над його коліскою, і незбагненно гарна інша, зодягнута в сонце, молоденька Жінка, що поклала свою скупану Дитину, а його, струпавого, взяла ніжно на руки й опустила в літепло — і так йому добре стало, так легко, минулися болі, тодішні й теперішні, минулося все...

Графіка Івана ПАРИПИ

Микола ВАСИЛЬЧУК

З ВІРОЮ В СИЛУ ДУХУ

Микола Васильчук народився 6 серпня 1967 р. у с. Великий Ключів Коломийського району. Закінчив Чернівецький державний університет ім. Ю. Федьковича. Кандидат філологічних наук. Член НСПУ. Доцент Прикарпатського університету ім. В. Стефаника.

Автор двох десятків книг (поезія, літературознавство, навчальні посібники з філології). Лауреат кількох літературних премій. Окремі його твори перекладено англійською, німецькою, польською, російською, чеською мовами.

Микола Васильчук (Із книги «Силуети»)

1. На високу полонину. Березень 1991 р. Ось уже декілька днів їздимо автомобілем від села до села, обмірюємо, фотографуємо стрілецькі могили, бо до 750-річчя Коломиї має вийти довідник про ці пам'ятки. Справа цікава, але й клопітка. Закінчую другий записночок, а мій супутник, головний охоронець фондів Коломийського музею народного мистецтва Гуцульщини Любомир Кречковський, уже вкотре міняє плівку в фотоапараті. Слобода – гірське село, хоч, здається, Карпати попереду. Вже обміряли й зафотографували могилу, збираємося рушати далі, але випадає нове знайомство: люди часто цікавляться, для чого міряємо й фотографуємо. Так вийшло й цього разу. Дмитро Олексин, новий знайомий, розповідає і про стрілецьку могилу, і про село взагалі. Слово за словом згадали й про призабутий пам'ятник Іванові Франкові... Після березневого тепла дорога розкисла і рівчачками від коліс потекли брудні струмки талої снігової води. Вилазимо з автомобіля і біжимо під гору Роптуру, обіпершись руками об задній капот легковика. Нарешті захекані, заляпані болотом, викинемим з-під задніх коліс, але й справді щасливі, передихаємо на маківці.

Далеко внизу блищить нитка потоку, повз котрий тягнеться дорога, а на рівні очей – верхи, вбрані в синюватий кожух лісів. Колись тут, в урочищі Ропи, вирувало життя. Помпи раз по раз висмоктували нафту, котру колією звозили у Печеніжин: там була нафтоперегонка... Але все пропало у вирі війни. Тепер про нафту тут ніщо не нагадує. Лісом позаростали колишні подвір'я, дерева облутали корінням фундаменти давно поруйнованих будівель. Позаростав вільшиною старий римо-католицький цвинтар. Ледве видніються кам'яні плити, покриті рудим мохом. Кажуть, недавно хтось добувався до однієї з могил – полакомився на золоту чашу, нібито поховану разом з ксьондзом... Продираєшся через тернові хащі, й аж не віриться, що тут колись стояв костел. Пустка й на тому місці, де свого часу мешкали Вінцензи.

2. *Належить і Польщі, й Україні.* У долі Станіслава Вінценза (1888–1971) Гуцульщина позначена передусім трьома населеними пунктами – селом Криворівнею нинішнього Верховинського району, де мешкав його дідусь по матері і де він зростав; селом Бистрицем, де він жив у зрілому віці і звідки за перших совітів, після арешту НКВС, змушений був з сім'єю засніженими Карпатами втікати через кордон. Третім селом, яке лишило в його долі помітний слід, була тодішня Слобода Рунгурська, тобто нинішнє – Слобода на Коломийщині. Саме тут, у Слободі, Станіслав Вінценз народився, звідси його дорога пролягла до Коломийської гімназії. Отією «льокалькою», рейки якої через Коломию тяглися аж до Слободи, гімназист добирався до батьківської хати. Залізниця закінчувалася саме в Робах, неподалік від помешкання Фелікса Вінценза, нащадка польського дідича французького походження, який оселився у Криворівні на Гуцульщині. Фелікс Вінценз займався нафтовидобутком у Слободі, мав переробний завод у Сопові...

Після Коломийської гімназії було навчання у Віденському університеті, де Станіслав Вінценз студіював юриспруденцію, слов'янську філологію, санскрит і філософію. Докторську дисертацію «Філософія релігії Гегеля» захистив якраз у рік Першої світової війни. Працю ж літературну розпочав 1917 р. з перекладів польською творів Федора Достоєвського та Уолта Уїтмена. Однак, уславився цей письменник своєю книгою про Гуцульщину «На високій полонині». Написана впродовж 1931-35 рр. і видана у Варшаві 1936-го, об'ємиста книга зразу ж привернула увагу читачів, причому, не лише польських, а насамперед українських. Скажімо, відома українська письменниця Ольга Дучимінська писала, що під час Другої світової війни втратила справді все, «...але за нічим мені не було так жаль, як за моїм доробком пера і за книжкою «На високій полонині» (тут і далі переклад з польської мій – М.В.).

Нещодавно перечитав це видання на півтисячі сторінок і відчув те ж саме замилювання Гуцульщиною, віруваннями і міфологією мешканців Карпат, які мав протягом свого довгого і плідного творчого життя Станіслав Вінценз. Цей чоловік навіть у вигнанні жив

нашим краєм, продовжував його любити і писати про нього. Тому й перший варіант цієї книги, живучи вже у Франції та Швейцарії, Станіслав Вінценз переробив і доповнив. Нині маємо його тетралогію про Гуцульщину під загальною назвою «На високій полонині», книгу «Діалоги з совітами», а також багато нарисів і есе, зокрема, й про Коломию.

Твори Станіслава Вінценза, на жаль, по-українськи перекладено лише фрагментарно. Це при тому, що їх читають уже по-англійськи, а також італійською, угорською, чеською, німецькою мовами. Уривки з першого видання «На високій полонині» з'явилися 1946 р. у журналі «Радянський Львів» у перекладі Петра Козланюка, а також у перекладі Богдана Сенежака в «Жовтні» на зламі 1960-70-х рр. Автор цих рядків переклав оповідання Станіслава Вінценза «Лісовий жид» та «Луни з Чердака» (про перебування митрополита Андрея Шептицького на Гуцульщині). Але це, порівняно з усім творчим доробком цього письменника, крапля в морі...

«Твір мій задуманий і відчутий по-українському, тобто по-гуцульському», – казав Станіслав Вінценз про книгу «На високій полонині», – а пізніше написаний при наполегливих пошуках оригінального вислову і передачі його по-польському, іншими словами – належить одночасно... і Польщі, й Україні».

3. *Обеліск з пісковика.* Мешкаючи в Греноблі (Франція), Станіслав Вінценз 1965 р. написав «Спогади про Івана Франка». Того ж року під назвою «Пробудник і людина правди (мій спомин про Івана Франка)» в українському варіанті видрукувано в Детройті (Канада). Щоправда, за тодішньої політичної ситуації цей текст не став набутком читачів в Україні, як, власне, не знають його й нині. Польський варіант 1985 р. опубліковано в польському часописі «Znak»: «Там, у Криворівні над Черемошем, – пише Станіслав Вінценз, – у місці народження моєї матері, коротав щорічно вакації і свята. Греко-католицька церква і резиденція священика перебували під опікою куратора, яким був мій дідусь, а священичу родину Бурачинських і родину моєї матері лучили приязнь упродовж трьох поколінь. Паніматка Волянська з дому Бурачинських була ровесницею моєї матері і приятелькою дитинства. Ровесни-

ком був й Іван Франко, який приїздив улітку до панства Волянських. Бачив я його часто на дорогах і пляях у Криворівні, бо були сусідами». Дитячі враження від баченого, опис зовнішності Каменяра, тих думок, що виникали під враженнями від зустрічей з Іваном Франком, – усе це міститься у згаданих спогадах Станіслава Вінценза. Взагалі ж, Іван Франко для Станіслава Вінценза не лише письменник, який увійшов у його свідомість завдяки сусідству в Криворівні, а й світоч духу, постать якого мала значний вплив на світосприйняття майбутнього автора «На вискій полонині».

Свідченням цьому й пам'ятник, поставлений Станіславом Вінцензом Іванові Франкові. «У Слободі Рунгурській, садибі мого батька, – писав він, – мали невеликий парк, що прилягав до лісу. Була там алея... Власне там у двадцяті роковини смерті Франка поставив цоколь з місцевого пісковика. Однак, бракувало мені грошей на гранітну таблицю. Одразу ж відгукнувся приятель мого батька, родовитий англієць, а, скоріше, австралієць Енглин Кауфман. Покритикував, що пам'ятник без таблиці сліпий, і зафундував мені таблицю. Угорі помістили ми напис по-українськи «Вірю в силу духа», а по нижче – дати і напис польськи «Пам'яті Івана Франка, сина цієї землі».

Факти про те, як саме споруджували пам'ятний знак, знаходимо у публікаціях Володимира Полека й Івана Прокопіва. Виготовили обеліск мешканець Слободи Василь Остап'юк та Іван Кузьменко з Печеніжина. Ну а камінну брилу з лісу на подвір'я Вінцензів дотранспортували дванадцятєро спеціально запрошених для цього людей.

Станіслав Вінценз оповідає про декілька цікавих моментів, пов'язаних з цим пам'ятником, поставленим українцеві поляком, а точніше, велетом духу велетові.

«Були там дві лавочки і мої гості... ходили відпочивати на лавочках, як казали, до «до Франка». Новий комендант поліції, коли дізнався про той пам'ятник, прийшов до мене, досить урочисто і заклопотано звернув мою увагу, що варто б подати до влади прохання про дозвіл на такий пам'ятник. Відповів йому, що то мій город, але якщо хоче, може про це доповісти по службі. Комендант змінив вітер і викрутився, що застерігає мене для мого «власного добра». Більше про це не заходила мова».

І ще один цікавий епізод, який наводить Станіслав Вінценз у своїй статті про Івана Франка. «Якраз перед вибухом війни 1939 р. до мене приїхав разом з дружиною мій швейцарський приятель др. Ганс Цбінден з Берна, голова швейцарського літературного товариства... новий пам'ятник наприкінці алеї його щиро втішив, а напис справив на нього велике враження. Поверталися до Швейцарії через Румунію, бо на заході Польщі йшла вже війна. У статті «Stürmische Fahrt» у бернському «Bundzie» у вересні 1939 р., як утіху перед лицем страшної війни, згадав Франкові слова, котрі додали йому оптимізму, – «Вірю в силу духу». Вірмо в силу духу.

ПРО МАРУСЮ ІВАСЕВУ І ЧЕРВОНУ КАПЛИЦЮ

У Великому Ключеві на роздоріжжі, з якого виростають дороги на Високу Либину, Маркови і Грунь, на обсадженому зеленню трикутнику височить камінна капличка. Мене вона вабила з дитинства побронзованим напівмісяцем, що притулився коло хреста над куполом, таїною внутрішнього убранства каплички, в яку можна лише зазирнути, але не ввійти, бо немає дверей... Пофарбовано її червоним, тому й звать саму капличку Червоною. Та й коли треба вказати, де хто живе, то уточнюють: коло Червоної каплиці.

Кажуть, каплиця навіть стала спеціальним знаком для прив'язки топографічних карт: її було позначено на картах російських вояків ще в час Першої світової війни. Так що збіглися тут інтереси військових і мешканців села, які не давали їй занепасти навіть у часи найбільшого розвою безбожництва. Тут завжди горіли свічки, тому мене, малого, дивувала ціла цинкова ванна плавленого воску та свічкових огарків, яку колись побачив, зазирнувши досередини, їх перетоплювали і знову виливали свічки.

Червону каплицю поставила Маруся Івасева разом зі своїм першим чоловіком, а, може, навпаки, ініціатором був її перший чоловік, який, розповідали, мав гріх за зваблену дівчину. Взагалі, Маруся Івасева – цікава постать, тісно вплетена і в історію села, і в його міфологію. Жила вона неподалік того місця, де стоїть Червона каплиця. Там, на роздоріжжі, і в часи радянські, і за Польщі та, навіть, Австрії збиралися парубки. Оповідають, що якось ще давні, «австрійські» парубки надумали піти у грушки до Марусі Івасевої, яка з чоловіком жила у хаті з круглого, «митого» дерева. Один виліз на дерево, потрусив і грушки з гуркотом попадали у траву. Але коли всі кинулися їх збирати, нічого на землі не знайшли. Потрусив знову, почувшись глухі удари об землю, так, наче й справді падали плоди, але під грушкою нічого не було. Так і пішли оті парубки ні з чим.

Відтоді й почали в селі помічати дивні речі. Кажуть, якось їхав хтось дорогою, і коні, як вкопані, стали просто перед Марусиним подвір'ям. Фірман ніяк не міг їх зрушити.

Нарешті, випряг, воза залишив посеред дороги, а коней повів додому. Аж нарано він зумів забрати віз.

Неподалік від Марусі жив корчмар Вигдор. Він, розповідають, був ласий до чужого. Співали про нього навіть співанку таку:

*Ой, Вигдоре, Вигдорику, дай-ко нам горівки,
Бо ми тебе колесо торочили аж із Ковалівки.*

Тобто, міняв Вигдор на горівку крадені речі. Але за це він і поплатився, бо якось вночі парубки зняли з задньої поли його хати черепицю, поклали на віз і проміняли самому ж Вигдорові за горілку.

Цього разу парубки, які були в Марусі Івасевої на лупейці, вкрали сильинку кукурудзів і понесли до Вигдора міняти на горілку. Та лише вони поклали сильинку на землю, як вона, ніби гадина, сама поповзла додому.

Маруся була багачкою, мала хату з гальпирією, тобто галереєю-верандою; мала багато ґрунту, худоби. Розповідають, що у неї служницею була Параска Лесишина. Маруся посилала її носити їжу на обрубину. Але щоразу наказувала, щоб не солила. А збитошне дівчисько таки посолить. Не встигне вона піднести миску, аби висадити на горище, як якась невидима сила скидала її на землю, їжа розсипалась. Кажуть, у тій хаті був нечистий, який і помагав багатство збирати, оберігав його від злодіїв. Саме для нього і призначалася несолена страва.

Та все це – лише перекази. А от що справді було, то це споруджена на кошт Марусі Івасевої капличка і офіруваний нею для великокнявської церкви престол. Все те – на спокуту земних гріхів.

Коли помер перший чоловік Марусі Івасевої, було багато охочих одружитися з багатою вдовою. Але вона вибрала собі парубка Василя Данилишиного. Було це вже після останньої війни. Василь десь між парубками казав, що скоро поховає горбату Марусю, а на цвинтар поїде, сидючи на її труні. Та сталося інакше: Василь помер на самому початку 1950-х. в останню путь чоловіка проводжала згорблена Маруся Івасева, сидючи на його труні. А року 1956 чи 1957-го не стало і самої Марусі. І тепер згадують про неї у Великому Ключеві хіба що в переказах та ще й тоді, як минають Червону каплицю, яка лучить дороги, котрі сходяться з Високої Либини, Марковів і Грунь.

ПІСЛЯСЛОВО АВТОРА

(яке не передбачалося, але виявилось необхідним)

29 січня 2013 року я отримав неочікуваного, але досить цікавого, листа від зовсім незнайомої мені людини – жителя с. Соколівка Лук'яна Івановича Дійчука.

Лист пана Лук'яна став свого роду відгуком на публікацію у видавництві “Писаний Камінь” моєї книжечки “З Богом і Україною в серці. Родина Стефуранчиних у боротьбі за державну незалежність” та його реакцією у зв'язку з виходом у світ першого за 2013 р. числа літературно-мистецького і громадсько-суспільного часопису “Гуцули і Гуцульщина”¹, де побачила світ третя “порція” моїх нотаток-спогадів.

У контексті викладеного вище, користуючись нагодою, я хочу, передусім, висловити щиро вдячність директору приватного підприємства “Евріка” М.Д. Павлюку за безкоштовне друкування 250 екземплярів зазначеної вище книжечки. Велике спасибі Вам, шановний благодійнику Михайле Дмитровичу!

Як виходець із Гуцульщини, який любить і гордиться цим краєм, щиро дякую Вам, Михайле Дмитровичу, й за те, що спонсоруєте видання часопису “Гуцули і Гуцульщина” – дуже цікавого, самобутнього, глибокого за змістом і колоритного за формою літературно-мистецького альманаху. Щиросердне спасибі Вам!..

Не буду переказувати листа Л.І. Дійчука, а подам його скорочений варіант із збереженням авторської стилістики, бо думки, що викладені в ньому, варті того, щоб з ними познайомилися й читачі часопису “Гуцули і Гуцульщина”.

А тепер читаємо листа.

Привіт із Карпатських гір! Привіт із села Соколівка!

Звертається до Вас Лук'ян Іванович Дійчук. Про себе: 28.08.1947 року народження. В минулому – вчитель, директор школи в с. Річка, інструктор Косівського райвиконкому, голова сільської ради с. Яворів, а згодом у своєму рідному селі Соколівка. Нині пенсіонер. Веду домашнє господарство, як звичайно, у селі і займаюся громадською роботою. Я не поет, я не письменник і не науковець й ніколи не пробував цим займатися, бо для цього у мене немає даних. Я практик. Я займаюся впровадженням результатів наукових досліджень у життя.

¹ Не можу не звернути увагу на те, що в тому номері журналу зі с. 18 до с. 40 надруковані матеріали авторами яких є рожнівчани (П. Гавука, Я. Радиш, М. Чорнокниш та Я. Щербань), які вирости фактично на одній вулиці...

Про сім'ї Кушмелінів і Стефуранчиних нічого не знаю, ніяких матеріалів не маю, але з уст рідних мені людей, які в дитинстві мене доглядали (моя баба і її рідна сестра – моя тета Гафія – їх ще з початку 70-х років немає в живих) чув про ці родини і планував детальніше поінтересуватись... а тут Ваша книжка!... Дали мені цю книжку чудові, добрі й мудрі люди – Михайло Дмитрович Павлюк і Петро Дмитрович Гавука. Всього 30 примірників для бібліотек, сільської ради, школи. Роздав я лише кілька примірників, бо я не просто даю, а даю з дарчим підписом від імені автора (думаю, Ви не проти), веду облік кому дав і даю тим людям, що знаю – вони викристануть...

Цьогорічна зима в нас дуже тяжка. Як ні одного року. Справа не в морозах і снігах, а в різкому перепаді температур. Позавчора: 5.00 ранку – 12^о морозу, а 10.00 дня – 7^о тепла. Стріхи течуть... Я гіпертонік і метеочутливий...

Висилаю Вам деякі матеріали про свою роботу... Для чого? Для відома і тільки для відома... А можливо Ви знайдете в моїх матеріалах чим Ви могли б мені допомогти.

...У 2008 році, перед виходом на пенсію, я організував громадську організацію “Духовно-освітній центр”. Ми юридична особа і згідно нашого Статуту, у нас одне завдання – популяризація Книги...

Нас не цікавлять програми політичних партій “Свободи”, а чи комуністів; а чи приналежність церкви до якоїсь конфесії. З метою популяризації книги по селах Косівського й Верховинського районів проводимо загально-сільські конкурси “Найкращий читач села”. Використовуємо три методи: зацікавленість, гра, змістовне спілкування.

Ми не просто за читання книг. Ми за творчу роботу над текстом.

Дитина прочитала книжку, бажано з програми позакласного читання, зміст прочитаного і своє ставлення до прочитаного передала через читацький щоденник – за це одержала грошовий приз.

У цю справу вкладено колосальний труд й великі гроші... Це не слова... Для віддзеркален-

ня, що така робота проведена по с. Рожнів – висилаю фото і копію районної газети.

З цього приводу, мені було цікаво читати Ваші спогади в журналі “Гуцули і Гуцульщина”, які методи використовував Ваш батько, щоб заохотити Вас до читання книг.

Вам буде дуже дивно, це не листова розмова, але на шляху популяризації книги, ми дістали шалений спротив. Ні район й ніхто нас не признає і нам не сприяє. Не вірите? У простого вуйка – очі наливаються кров'ю при згадці, що я людським дітям несучу книгу і кажу: “Читай!”. Дивно?!!!

Наша організація з дня свого заснування будувала свою роботу в плані реалізації проекту “Щоденне читання – наш хліб насущний” на вшанування пам'яті о. Олексі Волянського – 150 років від дня народження якому виповнилося в жовтні 2012 р. Він – наш односельчанин, з лютого місяця 1923 року до березня 1947 року – майже чверть століття – був парохом у Соколівці. (Як стверджує педагог-організатор Соколівської ЗОШ Ганна Пророчук, “... Відданість справі віри, вихована ним у соколівчан, відіграла, мабуть, вирішальну роль у тому, що навіть у часи найбільшого розгулу безбожництва церква в Соколівці не була закрита ні на день” – “Гуцульський край”, № 44, 2 листопада 2012 р., с. 5 – Я.Р.). На цвинтарі в Соколівці він похований поруч з дружиною Марією. Саме до нього у Криворівню півтора десятка років їздив перший президент України Михайло Грушевський, в нього гостювали І. Франко, Леся Українка, – еліта української нації, всіх не перелічити. (Із цитованого вже вище матеріалу Г. Пророчук дізнаємось, що окрім І. Франка та Л. Українки “... у о. Волянського з візитами побували багато видатних людей, а саме: ... М. Коцюбинський, О. Кобилянська, В. Стефаник, Г. Хоткевич, О. Олесь, А. Крушельницький, О. Маковей; художники І. Труш, І. Северин, М. Жук, Ф. Красовський; літературознавець М. Могилянський та інші – Я.Р.).

Провели ми роботу... і 21.10.2012 р. відкрили меморіальну дошку та освятили відновлені родинні поховання. Висилаю районну газету й

фото. Кредо о. Олекси Волянського: “Дати народу якісну освіту, а народ сам дасть собі раду”.

...Я тепер домагаюся, щоб хоч би один урок, де вивчається творчість І. Франка, а чи Лесі Українки, хоч би один урок, де вивчається історія нашого краю, яка пов’язана з історією родини Стефуранчиних, лікаря Стефурака, - проводились на місці поховань родини Волянських, біля меморіальної дошки Стефуранчину Андрію та Василю Стефураку. А як інакше?

Всі пишуть і досліджують. Хіба це самоціль?

Що Ви думаєте з приводу моїх роздумів? Напишіть мені.

Матеріали, надіслані мною Вам, ні до чого Вас не зобов’язують – це просто для відома.

Щоби у Вас не склалося, Боже борони, враження, що я якийсь патріот, я лиш за те, щоби було все по-газдівськи.

Щастя і здоров’я Вам і Вашій родині у 2013 році.

З повагою, Лук’ян ДІЙЧУК.

Ось такий надійшов мені лист від добродія-соколівчанина Л. Дійчука. Що відповісти Лук’яну Івановичу?

Сум огортає душу, а серце наповнюється болем від усвідомлення того, що добра справа сільського ентузіаста не знаходить розуміння, а тим більше, підтримки серед сільської громади. Вважаю, що популяризація книги, чим, власне, і переймається громадське об’єднання “Духовно-освітній центр”, надзвичайно потрібна справа. Адже, як сказав мудрець, книги – це кораблі з дорогоцінним вантажем, які плавають хвилями століть, переносючи свої скарби від одного покоління до іншого.

Професор **Ярослав РАДИШ**,
02.02.2013 р., м. Київ.

Графіка Зіновія Гаркуса

ЦІКАВЕ ПРО ГУЦУЛЬЩИНУ

Микола Савчук народився 14 липня 1959 р. у с. Великий Ключів Коломийського району. Журналіст. Поет-коломийкар. Гуморист. Заслужений артист України.

Видав понад десять книжок. В основному – це книжки гумору: коломийки, смішинки, гуморески. Друкувався в багатьох виданнях: газетах, журналах. Видає гумористичну газету «Пателько». Автор книжки «Історія Великого Ключева» та цікавого «Гуцульського календаря» (2010 р.).

ГУЦУЛЬСЬКА СТОЛИЦЯ

Гуцули люблять цитувати Франкові рядки, які він написав ще 1884 р.: «Ось Жаб'є, Гуцульська столиця». Вони вирізьблені на дерев'яній таблиці при в'їзді до цього селища з косівського напрямку. У 1962 р. совіцька влада перейменувала Жаб'є на Верховину.

Уперше в історичних джерелах Жаб'є згадується 1424 р., коли литовський князь Свидригайло передав це поселення якомусь Драгосиновичу. Вважають, що назва села походить від прадавнього божества вогню.

Лежить Верховина в гірській частині Карпат, на схід від Черногорки, за 130 км від Івано-Франківська. У грудні 1966 р. остаточно утворено Верховинський р-н Івано-Франківської обл. У Верховині мешкає 5300 осіб, а разом у районі – 30.000.

Цей край перебував у орбіті опришків та повстанців, хоча більше славиться своїми самобутніми гуцульськими звичаями, музиками, колядниками.

У Верховині міститься осідок Всеукраїнського об'єднаного товариства «Гуцульщина». Тут виходить журнал «Гуцульщина», «Гуцульський календар», а також газета «Верховинські вісті», відбуваються Гуцульські фестивалі, конкурси гуцульських музик.

Більшість віруючих належить до УПЦ КП та до УГКЦ.

У Верховині діють дві церкви, працює 9 освітніх закладів, Народний дім, районна лікарня, туристична база «Верхови-

на», стадіон, стоять пам'ятники Т. Шевченкові та І. Франкові. Туристів гостинно запрошує приватний музей відомого музики-фольклориста Р. Кумлика. Про Верховину можна прочитати в книжках Ю. Гулюка «Жаб'є» (Верховина, 2004) та П. Шкрібляка «Гуцульська столиця» (Верховина, 2006).

ДЕ Є ТІ ГУЦУЛИ?

(Жартома)

Якщо колись мандрівники цікавилися в селі Мишині на Коломийщині: «Ви гуцули?», то мишинські люди перестрашено відповідали: «Та де! Ви в Косові питаєтеся за гуцулами!». А в Косові обурювалися: «Ми не гуцули і ніколи ними не були! Ви в Жьиб'ю питаєтеся за тих гуцулів!» А в Жаб'ю показували далі на гори і казали: «То дес там є гуцули». І так можна було рік ходити і живого гуцула не здібати.

А тепер цілком інакше. У Верховині, то вже й росіяни кажуть, що вони гуцули. А в Косові – тим паче. І деякі коломийці кажуть, що вони – гуцули. Тому владі треба негайно призупинити розширення гуцульської території і постановити, що Коломия – крайня її межа. Інакше Гуцульщина незабаром дійде аж до Дніпра, а Україна залишиться хіба біля Перемишля і в Торонто.

Треба так постановити: якщо ти носиш кептар, щоденно їсиш кулешу і на яблуко кажеш еблуко, то ти – гуцул. А якщо ти ходиш у шортах, п'єш кока-колу і слухаєш попсу, то який ти до дідька гуцул?!

ДРИМБА

Дримба – найменший і найлегший гуцульський інструмент. Він дуже давній. Виготовляють дримбу з металу. Грають на ній у мажорній тональності. Це переважно жіночий інструмент. Робочий діапазон дримби доволі скромний, однак він дає можливість грати різні гуцульські мелодії: колядки, коломийки, весільні.

Аби добути з дримби звук, необхідно притулити її до губів і привести в рух тоненьку пластинку-язичок, яку гуцули називають мідником. Далі виконавець придиховим шиплячим свистом подає мелодію.

Гуцули люблять дримбу. В одній з коломийок співається:

*А я собі дримбу куп'ю, хоть би-м була боса,
Мені дримба задримбарит коло мого носа.*

Нині ці традиційні гуцульські музичні інструменти можна купити на косівському і яремчанському ярмарках та на Гуцульських фестивалях. Можна навіть навчитися добувати з них звук. Однак майже неможливо навчитися грати по-гуцульськи. Якщо, звичайно, ви не гуцул...

Серед виконавців-дримбарів далеко за межами Гуцульщини відомий ансамбль з с. Верхній Ясенів Верховинського р-ну Івано-Франківської обл. (керівник – М. Нечай).

ШАНОБЛИВІ ЗВЕРТАННЯ

Шанобливе звертання – це закон для гуцулів. До старших, в т.ч. й своїх батьків, звертаються на «ви». Коли говорять до родичів у третій особі, то також кажуть: «Моя мамка добрі були. Мій дедик любили мене дуже». Колись навіть старші люди одні одних поважали, хоч вікова різниця між ними становила рік чи два. Бувало, у багатодітній сім'ї наймолодший брат кликав найстаршу сестру на «ви».

Сказати на Гуцульщині старшій чи незнайомій людині «ти», а тим паче батькам – це неймовірно неприємна річ.

ДОВБУШ

Упродовж двох століть ім'я Олекси Довбуша є знаковим для Гуцульщини, хоча його біографія оповита таємничістю. Найперше суперечливою є дата його народження – 1700-1 р., як і місце народження – містечко Печеніжин на Коломийській Гуцульщині. Письменник В. Стефак знайшов у документах, що місцевість, де мешкав зайшлий батько О. Довбуша, колись належала до с. Рунгури. Щоправда його місце народження затвердилося за Печеніжином завдяки академіку В. Грабовецькому, який зробив найбільше для прослави О. Довбуша.

О. Довбуш зібрав ватагу сміливих парубків і з ними у 1730-і рр. грабував своїх і чужих багачів на Гуцульщині, Покутті й Бойківщині. Польські пани полювали за Довбушем, посилали на нього каральні загони, однак безуспішно. Нарешті, те, що не змогли зробити чужі – зробили свої. Правда, тут було одне але...

Серед гуцулів донедавна існував неписаний закон, коли чоловік міг мати, крім жінки, ще й коханку (любаску). Цим прадавнім правом скористався й ватажок опришків і залю-

бився в дружину космацького ґазди Штефана Дзвінчука. Мабуть, того дуже обурило, що коханець його жінки – не якийсь порядний ґазда, а розбійник, і він постановив помститися Довбушеві. Ну а далі було так, як співається в пісні: Дзвінчук стрілив з горища у Довбуша, коли той зачав ламати двері. Сталося це влітку 1745 р.

Мертве тіло привезли до Коломиї і четвертували. На пострах гуцулам його розвішали у 12 селах і містечках. Однак опришківський рух у горах не припинився...

ПИСАНИЙ КАМІНЬ

Писаний Камінь на Гуцульщині не оминає жоден мандрівник. З Буківця, що у Верховинському р-ні, чи з Яворова, що в Косівському можна добутися до цього історичного пункту. Це особливе місце, не подібне до інших. Є тут підписи-факсиміле і є зрозумілі та загадкові знаки. Стоїть Писаний Камінь на висоті 1222 м. над рівнем моря і дійти до нього нелегко.

У 1937 р. письменник В. Костинюк, справжній гуцул, вирішив на власні очі пересвідчитися, які письмена залишилися на Писаному Каміні. Він дійшов висновку, що оскільки в цьому кам'яному урочищі трапляються такі самі знаки-символи, як на гуцульських писанках, то його від того й назвали Писаним, себто писанковим.

Про Писаний Камінь знали вже 1760 р. – є запис в старих актах Польщі. Однак науковці й письменники багато чого дофантазували, довільно трактуючи письмена на Писаному Каміні. Одні вважали, що там є знаки готів, інші бачили турецькі й молдовські символи, полякам примарився підпис самого Довбуша латинським шрифтом. В. Костинюк і справді бачив там підпис славетного опришківського ватажка, але кирилицею.

Писаний Камінь 1930-х був усіяний знаковими прізвищами Західної України: Франко, Маковей, Федькович, Кобилянська і менш відомими – Граматій, Терлецький, Вахнюк. Поклали там свої камінні розписи пластуни, «Каменярі», хтось вирізьбив наші Тризуби. Не дивно, що чиясь злочинна рука постійно нищила українські написи на Писаному Каміні.

СКАРБНИЦЯ ГУЦУЛІВ

Серед українських музеїв своє особливе місце посідає Коломийський музей народного мистецтва Гуцульщини

та Покуття ім. Й. Кобринського. Міститься він на вул. Театральній у м. Коломиї Івано-Франківської обл. Саме тут, у приміщенні Народного дому у 1926 р. з ініціативи Володимира Кобринського виникла ідея створити музей Гуцульщини. Передова інтелігенція того часу добре розуміла значення музейництва для національного виховання. Ідею підтримали і новий музей став рости й міцніти. Суттєво його підірвали окупаційний режим і Друга світова війна.

У повоєнні роки ця мистецька установа не припинила своєї діяльності. Якийсь час її ще провадив уцілілий у сталінському вогні В. Кобринський. Його некоронованим наступником став охоронець фондів музею Любомир Кречковський. Держава виділяла кошти на придбання експонатів і музей знову збагачувався.

Коломийський музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття володіє багатющою збіркою (понад 50 тисяч одиниць зберігання), яка почасти експонується, а почасти зберігається у фондах. У 2007 р. його відвідало понад 187 тисяч гостей з цілого світу. Вони ознайомилися з гуцульським різьбярством, з кутською, коломийською, косівською і пістинською керамікою, з ношею гуцулів і покутян, з весільними строями, з топірцями й келехами, з музичними інструментами.

ПОПІВАН ЧИ ПІП ІВАН

У туристичній літературі утвердилося помилкове написання однієї з найвищих карпатських вершин. Пишуть її й вимовляють як Піп Іван, з чого гуцули, безперечно, підсміюються. Знають ж бо, що насправді цю гору називають Попіваном.

Помилку породили наші дописувачі до газет, журналісти, мандрівники, для яких видозмінити одну-дві літери в будь-якому гуцульському слові – це закономірна річ. Безперечно, коштувало б чимало часу знайти першого перекручувача назви гуцульської гори.

ЖИТТЄВИЙ РИТМ

Гуцули на загал не відзначаються покvapливiстю, метушливiстю, гамiрнiстю. Це не можна назвати лiнощами, ледарством. Це вироблений столiттями традицiйний гiрський ритм. Гуцул поволi спускається з гiр i поволi йде

в гори. Він мусить розрахувати сили на свою нелегку дорогу.

Говорять гуцули поважно й виразно. Вони не люблять швидких бесід, перескакування з теми на тему, як міські мешканці.

Інколи біля сільських крамниць на Гуцульщині можна побачити людський гурт. Це покупці, які спустилися з верхів, аби накупити собі щось до хати. Але на дверях – замок, а крамар невідомо де. Ви гадаєте, гуцули будуть нервово ходити взад-вперед чи лаятися на всі заставки? Ні. Вони сядуть собі одні коло одних чи стануть у коло і говоритимуть про всіяке на світі. Вони спокійні й переконані, що як не за хвилину, то за годину продавець таки з'явиться. А в цей час продавець теж не поспішає. Він може сидіти собі в крамниці і пити з кимось чарку чи вести розмову. Причому покупці його теж не пантеличать. Свою мірку він знає і за якийсь час двері гостинно відчиняться, а гуцули, гейби нічого не сталося, ввійдуть до крамниці, привітаються та куплять необхідний крам. І всі спокійні, і нема ворогів. І здоров'я на місці.

Ворохтянські мости

Хто відпочивав у Ворохті, не міг оминати увагою гарні дві просторові архітектурні споруди – мости-віадуки. Вони кололи очі совіцькій владі, бо свідчили, що задовго до неї люди вмiли капітально будувати. Якщо бути точним, то 1894 р. у селищі Ворохта Яремчанської міської ради Івано-Франківської області, виростили два мости над рікою Прут. Їх автори – відомі в Європі інженери З. Кулька та С. Косинський. Будівельне підприємство запросило в Карпати фахівців з різних країн і вони сумлінно виконали свою роботу.

Того самого року відкрили ще одну залізничну вітку за маршрутом Станиславів (Івано-Франківськ) – Ворохта. Восени по ній загуркотів перший потяг. Кам'яні мости виявилися напрочуд надійними, перестояли Другу світову війну, кліматичні вибрики і типову совіцьку безгосподарність. Вони й тепер милують око: один – біля санаторію «Гірське повітря», другий – ближче до колишньої «Палестини». Прогін першого становить 40 метрів, другого – 34,8 метра.

ГУЦУЛЬСЬКІ ДОРОГИ

Гуцули люблять триматися хати, рідних гір. Проте доля кидала їх по світах. До 18 ст. з гуцульських, межівних від покутських, сіл виїжджали прасоли з возами солі на Поділля і аж на Наддніпрянську Україну. У ті часи гуцульські опришки іноді переховувалися аж у Волощині. Управні лісоруби-горяни ходили на заробітки в ліси Румунії, Чехії, Сербії. У період СРСР гуцульських майстрів можна було побачити на багатьох новобудовах: вони робили столярки, клали верхи й підлоги, різьбили двері й полиці, лави й столи. Гуцульський дерев'яний архітектурний стиль перемандрував на інші терени України.

Тепер є великий попит на талановитих гуцульських теслів та різьбярів. Деякі з них, сидючи вдома, мають стільки замовлень, що днюють і ночують біля верстатів. Інші у складі різних бригад стоять на дощах і вітрах на велетенських будовах Санкт-Петербургу чи Варшави. І хоч новий час породив нові технології й нові вимоги, все ж головним залишається майстер. А гуцул колись був і залишився удатним до сокири, різця, молотка й рубанка.

ЗВЕРТАННЯ ПО-ГУЦУЛЬСЬКИ

Відомо, що українська мова відрізняється від російської формою звертання. Якщо росіяни гукають: «Васілій», «Іван», «Юрій», то українці мають окличну форму і кажуть: «Василію», «Іване», «Юрію». Гуцули мають ще усічену форму звертання. Наприклад, Васи (Василію), Ива (Іване), Нико (Микола), Ю (Юрію), Пе (Петре), Міха (Михайле), Ште (Степане). Так само звертаються й до жінок: Марі (Маріє), Анно (Ганно), Пара (Параско), Катери (Катерино), Єле (Олено), Гафі (Гафіє) тощо.

Деякі мовознавці вважають, що гуцули вживають таку форму звертання через те, що живуть самотньо по горбах і голосно гукають на віддалі одні одних, а тому скорочена форма імені виразніше чується. Інші доводять, що усічена форма звертання притаманна багатьом найдавнішим індоєвропейським народам, до яких безперечно належать і наші гірські українці.

КОЛОМИЙКИ

Коломийки – це коротенькі співанки, складені т.зв. коломийковим розміром, чи коломийковою строфою. Коломийкова строфа складається з 14 складів, має малу цезуру після четвертого, а велику – після восьмого складів і закінчується паракситонною римою. Коломийковий розмір був відомий уже в 15 ст. Перший відомий запис коломийки належить до поч. 18 ст. Сама назва «коломийка» вже побутувала на поч. 19 ст. Її пов'язують з м. Коломиєю на Івано-Франківщині. Правильніше було б сказати, що коломийки співали найбільше вихідці з коломийських околиць. Можливо, це були солеторговці з коломийського краю, звані прасолами, або коломийцями. Вони возили продавати свою сіль на Поділля і далі, а деякі наддніпрянці приїжджали по ту сіль до коломийських околиць і теж могли чути короткі співанки тутешнього люду.

Вважають, що є понад 30 тис. коломийок, хоч і досі їх ніхто остаточно не перерахував і не систематизував. Першим повноцінним збірником коломийок став тритомник «Коломийки» (Львів, 1905-07 рр.), який упорядкував фольклорист В. Гнатюк. За період 1960-і – 2000-ні роки вийшло друком майже 20 книжок коломийок. У 2004 р. побачив світ компакт-диск «Золоті коломийки» (виконавець – заслужений артист України М. Савчук, музики з с. Мишина Коломийського р-ну Івано-Франківської обл.), на якому вперше повноцінно представлено мозаїку коломийкових гуцульських мелодій і текстів. У 2008 р. з'явилася друком книжечка М. Савчука «Кишеньковий довідник коломийки».

ОЗЕРО ЛЕБЕДИН

(Легенда)

Колись дуже давно полюбив бідний легінь багату дівчину. Стариня не хотіла дати єдину доньку за хлопця і закохана пара втекла високо в гори. Там було озеро і вони потопилися в ньому, аби ніхто їх не розлучив. За їхню велику й незрадливу любов люди порівняли їх до лебедів і назвали озеро Лебедин.

Кажуть, нібито навесні вночі хтось бачив, як з озера виходить красний легінь і його вродлива дівчина. Він – у білій сорочці, вона – у віночку з квітів. Вони обіймаються і про щось гомонять при місячному світлі.

ВІД ГАКЕТА ДО ДЕВІ

Уперше про Гуцульщину розповів європейцям професор Б. Гаке. Сталося це ще в 1790-ті рр. Щоправда, він не вживає назву «гуцул», а веде мову про гірських русинів. У той час в Німеччині з'явилася друком ще одна праця, автор якої Й.-Х. Енгель, описуючи Україну й Галичину, згадує опришків і О. Довбуша. Згодом «Співанка про Довбуша», яку польський дослідник В. Поль вважав польською і подав до німецькомовної книжки «Народні пісні поляків» (Лейпциг, 1833 р.), кілька разів публікувалися в різномовних збірниках. Відтоді Гуцульщина присутня в більшості німецькомовних довідників і енциклопедій. Цьому сприяли такі австрійські письменники як К.-Е. Францоз, Л. фон Захер-Мазох.

У 1933 р. швейцарський журналіст Г. Цбінден познайомив з Гуцульщиною читачів популярного журналу «Дер Кляйне Бунд».

Англомовний світ уперше зацікавився з гуцулами завдяки мандрівниці й письменниці М.-М. Дові, яка 1890 р. приїхала в наші гори. Того самого року, виступаючи в географічній секції Британського королівського товариства, вона сказала, що немає інтелігентнішого селянства, ніж у Галичині, а їхня мова – одна з найкращих і найдосконаліших слов'янських мов. У 1891 р. одночасно в Лондоні, Нью-Йорку й Лейпцигу побачила світ її книжка «Дівчина в Карпатах». До цієї теми в англійській літературі ще вдавалася Д. Джерард, яка видала повість «Найстрашніший злочин», дія якого відбувається в Коломиї й на Гуцульщині.

СОКІЛЬСЬКИЙ

Узимку вона справляє ще більше враження. Мова про майже 100-метрову стіну, яка звисає над дорогою і зветься Сокільський (Сокільська скеля). Науковці вважають, що рік цієї пам'ятки природи приблизно 25 млн. літ. Під нею пливе Черемош. Колись тут проходив кордон між Польщею й Румунією.

Неподалік ви побачите водоспад, а ще – пам'ятник Т. Шевченку, який 1990 р. створив скульптор Л. Одрехівський. Цікаво, що ще наприкінці 19 ст. гуцули встановили тут обеліск з Кобзаревими словами, який знищили в 1920-і під час прокладання дороги. Про Сокільський багато написали українські письменники, він був небезпечним місцем для плотогонів і вигідним тереном для повстанців та підпільників.

ЕВОЛЮЦІЯ ВІРИ НА ГУЦУЛЬШИНІ

Людині завжди притаманне бажання пізнання самої себе, свого місця у Всесвіті, своєї істинної духовної природи, своїх взаємин зі Всевишнім, зближення із самим собою.

Після відпадиння людини, як образу і подоби Божої, від свого Творця через гріхопадіння почався довгий і нелегкий шлях повернення до Бога. Цим шляхом іде все людство, кожен народ і кожен із нас зокрема, і проходить він через початкові, примітивні вірування, які називають народними або язичницькими (від слов'янського «язики» – народи), до світових релігій, вершиною яких, без сумніву, є християнство, бо Сам Син Божий Ісус Христос прийшов у тілі і звершив місію спасіння – повернення в лоно Бога Отця.

Цим шляхом повернення йде і наш гуцульський народ. Пасіонарність душі горянина, його тонке сприйняття світу викликало багатогранну і глибоку демоно-міфологію, досліджуючи яку, ми бачимо, як наші предки від поклоніння силам і явищам природи, рослинного і тваринного світу, уявним духообразом власної душі еволюціонували до поклоніння Красному Сонечку, як уособленню Вищого Божества.

Михайло Коцюбинський назвав гуцула «глибоким язичником», тобто таким, який не поверхово, а глибиною прагнув пізнати закони Всесвіту і своє місце в ньому. Поклоніння Сонцю, як Джерелу життя, світла, тепла, загалом Божественної енергії, вивело гуцулів на високий рівень віри

і духовного пізнання, що стало фундаментом для прийняття християнства і поширення Церкви Христової на наших теренах. Гуманність наших народних дохристиянських вірувань, основною метою яких було впорядкування життя і захист від злих сил, стало також причиною того, що народні вірування, прийнявши в себе елементи християнства, ще довго, навіть у християнський час, залишились переважаючими у віруваннях гуцулів. Ще й сьогодні багато залишків давніх вірувань мають місце у віросповіданні наших людей. Понад сто років тому владика Андрей Шептицький у своєму посланні «До моїх любих гуцулів» писав про шкідливі і нешкідливі бубони (забобони), прагнучи відкрити нашим предкам і нам сьогодні істинну віру Христа.

Хоча пройшло вже багато часу, але і в наш час багато людей, зокрема інтелігенції, повертаються до народних вірувань в оновленій формі так званого неоязичництва, шукають істину в тому, що вже виконало своє призначення в духовному поступі людства. Це можна порівняти з бажаннями дорослої людини знову повернутись у дитинство, з яким пов'язано так багато милих спогадів, і навіть одягатися в дитячий одяг, з якого вже давно вирости, чи бавитись дитячими забавками, бо язичництво – це духовне дитинство людини. Так реалізується РУН-віра та інші неоязичницькі вірування. Дехто, навіть серед науковців, переконливо вважають, що правдивою вірою гуцулів є не християнство, а те, що було до нього.

Читаючи роман Петра Шекерика-Доникова «Дідо Иванчік», ми стаємо свідками того, як душа мольфаря-примівника і стрільця діда Иванчіка еволюціонує до прийняття Живого Воскреслого Христа. Сьогодні, і це безсумнівно, гуцул є християнином і Гуцульщина є християнським краєм. Якщо порівняти кількість дохристиянських капищ, місць жертвоприношень та інших сакральних об'єктів, як то Писаний Камінь, гора Піп Іван, хребет Ігрець та інші, ні в яке порівняння не входять з кількістю християнських святинь на наших теренах та їх використанням за призначенням. Давні сакральні об'єкти вже дуже давно (кілька сторіч тому) стали пам'ятками старовини, нашої давньої культури, якій ми дякуємо і від якої відштовхуємось, роблячи спочатку непевні кроки, а сьогодні впевнено ідучи шляхом Істини Христової.

Цей еволюційний процес є природним, та, за словом вчителя Церкви Тертуліана, кожна душа за своєю природою є християнкою. А відомий філософ Блез Паскаль говорив, що тільки в Ісусі Христі ми можемо пізнати Бога, ближнього і себе самого.

Християнська Гуцульщина має багато свідчень того, що віра Христова вже багато століть є вірою нашого народу. Зокрема, про це свідчать наші давні церкви, побудовані в гуцульському церковному архітектурному стилі як дерев'яні, хрестоподібні. Існування виробленого архітектурного стилю теж є свідченням давності сакрального будівництва. Найдавнішою серед наших церков є церква в селі Пістинь, побудована в 1600-му році, в XVII столітті побудовані церкви у Криворівні, Вижниці, стара церква у Ворохті. Сама назва села Пістинь, коренем якого є піст – основна аскеза християнського життя, свідчить, що тут несли духовний подвиг християнські ченці-постники.

Відомий у всьому світі православний святий XVI-XVII століть преподобний Іов Почаївський чудотворець був вихідцем із Гуцульщини.

У 1700 році на теренах Галицької Гуцульщини було зареєстровано 40 парафій, отже було 40 матірних церков, не враховуючи тих, які були побудовані в селах-сателітах і мали статус каплиць, а в той час парафії охоплювали декілька сіл, віддалі між якими сягали інколи багато десятків кілометрів.

Давні, вже християнські традиції міцно вкоренилися в побут гуцулів, і в дослідників Гуцульщини минулих століть знаходимо описи народних традицій і обрядів, пов'язаних зі святкуванням Різдва Христового, Пасхи, Преображення Господнього. Звичайно, в цих обрядах і традиціях залишаються високодуховні елементи народних вірувань, освячені християнством. Зокрема, багаті традиції гуцульської коляди, яка від прослави народження Сонця трансформується у вшанування народження Сина Божого Ісуса Христа, Якого святий апостол Павло називає нашим Сонцем, Світлом Істини.

У старих церквах і музеях збережено велику кількість сакральних фігур із зображенням Ісуса Христа, Пречистої Діви Марії, святих апостолів та інших святих, старовинних розп'ять, ікон. Особливим є гуцульський іконопис на склі – унікальний у світовому мистецтві.

Маючи велику любов і повагу до Матері-Землі, гуцули виробили особливу повагу і набожність до пресвятої Богородиці Матері Світу. Багато церков і каплиць у нашій краї присвячені саме Діви Марії.

Християнськими мотивами наповнені народні духовні піснеспіви, особливо пісні мандрівних народних співців-лірників. Відомими і досьогодні є біблійні поеми лірника Генцара про людей-великанів та про Заповіді Божі, які співали на храмові свята біля церков.

Великий внесок у розвиток християнської самосвідомос-

ті вніс вищезгадуваний Митрополит Андрей Шептицький, завдяки якому гуцули вперше змогли відвідати Святу Землю в 1905 році. Він сприяв християнській освіті, збереженню давніх пам'яток християнської культури, рідного, східного київського обряду, проведенні Християнських молитовно-просвітницьких місій.

У часи австро-угорського та польського панування на Гуцульщині особлива місія духовно-культурних провідників лягла на плечі духовенства. Священики вели всі документи суспільного стану, документуючи народження, смерті, укладення шлюбу, вели домові книги. Часто виступали адвокатами своїх парафіян у спірних справах, дбали про їхню суспільну гідність і захищеність. Відомих священиків із родин Бурачинських-Волянських, Окуневських та інших, священиків Івана Попеля, Софрона Витвицького, Йосафата Кобринського, та багатьох інших до сьогодні з вдячністю згадують наші краєни.

Великим випробуванням віри стали для християн часи комуністичного тоталітарного режиму Радянського Союзу. Постраждали багато священиків і мирян тільки за те, що вірили в Ісуса Христа, любили Церкву і Україну. В часи найбільших утисків Гуцульщина прославилася перед Богом своїми вірними синами – служителями Церкви. Греко-католицький священик, уродженець найбільшого на Гуцульщині села Космач Омелян Ковч, ставши в'язнем фашистського концтабору, до кінця доніс вінець мученика, і Блаженний Святійший Отець Іван-Павло II прославив його, як блаженного священомученика.

Інший гідний син нашого краю, уродженець с.Хімчин отець Василь Романюк ніс подвиг сповідництва у сталінських концтаборах Сибіру і Колими, а пізніше очолив Українську Православну Церкву Київського Патріархату, ставши Патріархом Київським і всієї Руси-України Володимиром. В рідному селі Патріарха відкрито його меморіальний музей-садибу.

Радянська влада робила все, щоби закрити в першу чергу найдавніші церкви, перетворюючи їх у склади, а в кращому випадку – в меморіально-похоронні приміщення чи музеї. На жаль, тільки криворівнянам вдалося відстояти свою стареньку церкву. Вона єдина з найдавніших церков на Гуцульщині ніколи не була закритою і в ній безперестанно відправлялися Богослужіння. В час тоталітаризму влада чинила потужні утиски на духовенство, священикам погрожували, всіляко утискали їхні громадянські права. Така ж травля чинилася і на церковне братство та активних парафіян. Зо-

крема, у Криворівні за те, що не вдавалося закрити церкву, одного літа через присадибну ділянку голови парафіяльної ради Дмитра Гондурака прогнали стоголове колгоспне стадо худоби, внаслідок чого город і сінокіс перетворилися на місиво глини. І подібні безчинства чинилися в багатьох селах.

Влада повсюди знищувала придорожні хрести, сакральні фігури, каплиці і навіть деякі церкви. Так, у 1985 році в селі Довгополе на Верховинщині знищили останню в сумному списку церкву XVII століття. Вона залишилась для нашої пам'яті тільки на картині Івана Труша «Іван Франко під церквою в Довгополі». Це була остання агонія сатанинського режиму на Гуцульщині.

Величезні утиски на Церкву Христову завжди були екзамenom для християн і християни-гуцули з честю склали цей іспит. Попри заборони люди молилися, ходили колядувати, сідали до Святої вечері, навчали молитов своїх дітей. До прикладу, у Криворівні, не дивлячись на особливий культурний статус села, навіть у найагресивніший комуністичний час люди в селі, в магазині завжди вітали один одного християнським вітанням «Слава Ісусу Христу». Християнство жило в душі гуцульській, набираючи все більшої сили, яка проявилася після розвалу Радянського Союзу і постання незалежної України.

Найперше це виявилось у відкритті закритих церков і в побудові нових. Зокрема, тільки у Верховинському районі за час незалежності побудовано понад тридцять церков і понад сотню каплиць. На території Гуцульщини зараз функціонують понад три сотні церков. У місті Коломиї, яке є воротами Гуцульщини, є свої єпархіальні кафедри, на яких проводять служіння єпископи Коломийської (Гуцульсько-Покутської) єпархії УПЦ Київського Патріархату Іоан (Бойчук) та Коломийсько-Чернівецької єпархії УГКЦ Миколай (Сімкайло). Хочеться щиро подякувати за жертвне 17-річне архіпастирське служіння єпископу Івану Бойчуку – нашому корінному гуцулові, який уже за станом здоров'я полишив керівництво єпархією, але молиться за свій рідний край і дорогих серцю вірних церкві. Ще одна особливість полягає в тому, що якщо раніше майже всі священики на Гуцульщині були приїжджі, то сьогодні майже половина всього духовенства – місцеві. Багато молодих горян прийняли чернечий постриг і несуть служіння Господу в ангельському чині.

Сьогодні важко навіть уявити будь-яке громадсько-культурне дійство без участі духовенства, без слова і благословення священиків.

У теле- і радіофірах краю транслуються духовні програми. Побачив світ православний часопис Гуцульщини і

Покуття «Лоза виноградна». Діють релігійні інтернет-сайти.

У кожній школі Гуцульського краю проводяться уроки християнської етики, а при Верховинському Будинку школяра діють гуртки «Духовного розвитку» та «Духовної творчості», що є поки що єдиним прикладом для всієї України.

Розвивається богословська наука, діють духовні училища, катехитичні центри, проводяться релігійно-наукові конференції, в яких беруть участь не тільки церковні, але й світські науковці.

Сини Гуцульщини здобувають вищу богословську освіту в кращих навчальних закладах Європи, захищають наукові ступені докторів богослів'я і стають викладачами вищих навчальних закладів. Так, виходець з невеличкого с.Віпче біля Верховини, митрофорний протоієрей Василь Вепрук захистив докторську дисертацію з догматичного богослів'я в одному з найдревніших університетів Європи – Таллінському, в Естонії. Саме отець Василь став першоорганізатором богословського факультету Чернівецького державного університету ім. Ю.Федьковича і викладачем кількох семінарій, університетів та академій.

Гуцульщина стала в Україні регіоном міжконфесійного примирення і здорової співпраці християн різних конфесій. Спільні молебні, хресні ходи, «Хресні дороги», паломництва є нормою нашого життя, і добрий тон цьому задають і єпископи, і священники як православні, так і греко-католики. Поблизу с.Кобаки діє Духовно-екологічний центр християнської злагоди і любові «Здвижин».

Село Криворівня стало центром багаторазових зібрань-семінарів учасників Всеукраїнського мирянського руху за єдність Церкви і народу в Україні «Схід і Захід в єдності під покровом Богородиці». В селі є кілька церквівець і каплиць, названих на честь православних, греко-католицьких і римокатолицьких святих, як видимого знаку єдності Христової Церкви.

Гуцульщина славилася і сьогодні славиться митцями, які різцем, пензлем, пером творили в царині сакрального мистецтва. Відомі різьбярі з родини Корпанюків-Шкрібляків, філософ, письменниця, художниця-іконописець Параска Плитка-Горицвіт, письменниця-журналіст Калина Ватаманюк, художники й іконописці Микола та Людмила Рибенчуки, Мирослав Ясінський, скульптор Василь Андрушко і багато-багато інших. Наймовірної досконалості досягли гуцульська сакральна вишивка, писанкарство. В Коломії діє єдиний у світі музей «Писанка», де зібрана унікальна виставка писанки – символу Воскресіння Христового.

Гуцульське християнське сакральне мистецтво, яке не тільки зберегло свої традиції, але його успішно і швидко розвивають творчими талантами майстри «без освіти» і випускники Косівського інституту декоративно-прикладного мистецтва, є скарбом світової сакральної культури, і про це свідчать спеціалісти-мистецтвознавці з усіх кінців світу, а також гості нашого краю, які із замилюванням відвідують гуцульські християнські святині.

Видимим знаком творчого дару, що ним Господь обдарував нашу землю, є образ Богородиці «Покровительки творчості», повна назва – «Криворівнянська ікона Божої Матері «Втілення творчих задумів», Покровителька Гуцульщини», який перебуває в 350-літньому храмі у Криворівні, що нещодавно повернувся до свого первинного автентичного вигляду після перекриття даху гонтою.

Приїжджаючи у Криворівню, духовне серце Гуцульщини, на Різдвяні свята, гості стають учасниками духовно-містичного дійства гуцульської коляди, на якому сотня колядників, як воїни Христові колядами-плесами славлять народження Немовляти Ісуса. В репертуарі колядників є не тільки давні коляди, а й нові, які уклали самі колядники або інші автори, такі як Параска Плитка-Горицвіт, Теодозія Плитка-Сорохан, о.Ігор Рибенчук. Гуцульська коляда теж є унікальним явищем у світовій християнській культурі.

У Верховині проводиться щорічне районне свято державного рівня «Різдво в Карпатах», на яке збираються і дитячі, й підліткові колядницькі гурти і «вертепи», і колядницькі партії з усіх сіл району.

Піднімаючись на вершини Гуцульських Карпат, з висоти видно, як рясно всяяна наша земля куполами церков, а самі вершини – хрестами і капличками. Хрест встановлено на найбільшій вершині Гуцульщини і України – Говерлі, а на горі Піп Іван, де колись було язичницьке капище, а зараз відновлюється високогірна обсерваторія, споруджено капличку.

Немає куточка на Гуцульщині, де б не було прославлене ім'я Спасителя, Матері Божої і святих Церкви Христової, але найбільше духовне багатство нашої землі – люди, щирі християнські душі яких є живими храмами Святого Духа. Сьогодні ми можемо свідчити, що гуцул – це глибокий християнин, який і словом, і ділом щиро прагне наслідувати Христа в дорозі повернення назад до Бога, а в Бозі – до себе і до праджерел свого народу, своєї землі.

Протоієрей Іван РИБАРУК,
парох с.Криворівня

Є. Чикаленко та його «Щоденник 1919-1920»

Нещодавно у Верховинській ЦРБ та історико – краєзнавчому музеї Гуцульщини було проведено презентацію книги Є.Чикаленка «Щоденник (1919-1920)», упорядником, автором передмови та коментарів є Інна Старовойтенко, старший науковий співробітник відділу джерел новітньої історії України (Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського НАНУ), кандидат історичних наук. Інна Михайлівна подарувала по одному примірнику «Щоденника» як для районної бібліотеки так і для музею, щоб люди могли прочитати і дізнатись багато цікавого та невідомого з історії Гуцульщини.

Чикаленко Євген Харлампович народився 21 грудня 1861 року в с. Перешори Херсонської губернії у багатій селянській сім'ї. Навчався в Харківському університеті, де вступив до української студентської громади. Він – український громадський діяч Наддніпрянщини, заможний український поміщик, який любив Україну, як він писав, «...не лише до глибини душі, а й до глибини власної кишені...», тому, що він мав велике господарство, яке дісталось йому у спадщину від батьків на Херсонщині і частку доходу використовував на українську справу. Він заснував першу в наддніпрянській Україні україно-мовну щоденну газету «Громадська думка» (1905-1906), а пізніше вона називалася «Рада» (1906-1914), який своїм власним коштом видавав дану газету; був фундатором Академічного дому у Львові, фінансував видання словника М.Комарова, газети «Селянин» (Львів), журнал «Киевская старина», на написання най-

кращої історії України, на розвиток української літератури та на інші національні проекти.

Євген Чикаленко – це людина, яка від початку свого життя і до кінця безмежно любила Україну, пропагувала українську мову, який навіть і не зважав на те, що його переслідували через це в Україні. Він дуже любив листуватися і закликав всіх своїх однодумців, яких називав «духовними родичами» (до таких родичів належали : М.Грушевський, С.Єфремов, В.Винниченко, М.Коцюбинський та ін.), щоб всі писали спогади про свою добу.

У січні 1919 року Є Чикаленко виїхав до Галичини. Цього ж таки року він 7 місяців проживав у Станиславові (теп. Івано – Франківськ – авт.), де приходив на засідання Національної Ради, де він і «...познайомився з послом Косівського повіту Петром Шекериком, молодим, симпатичним гуцулом з Жаб'юго (теп. Верховина – авт.)». І от саме з того першого моменту знайомства Петро Шекерик починає агітувати Є.Чикаленка (який ніколи не був у Карпатах за все своє життя), щоб він приїхав до нього додому, «...дуже вихваляючи свої Гуцульські гори, які дали натхнення багатьом нашим письменникам , які, проживаючи в Жаб'ю або в сумежній Криворівні, захоплювались красою тих гір і поетичним, непопсованим культурою життям гуцулів [...], черпали матеріал для своїх творів з гуцульського життя...». І на прохання нашого гуцула, письменник 3 березня 1919 року їде у Карпати до Жаб'я, де зупинився у квартирі в місцевої жительки, пані Мельник, яка за ним «...доглядала, як в найкращій санаторії наймилосердніша сестра...». Цей початок еміграції став найсприятливішим і найпліднішим для літописної праці Чикаленка. Він жив серед розкішної природи, яка надихала, заспокоювала та одночасно і стимулювала творчий процес у написанні «Щоденника (1919-1920)».

Перевидання «Щоденника (1919-1920)» присвячене 150 – річчю з дня народження Є.Х.Чикаленка. Тут описані історичні події, які стосувалися як Наддніпрянщини, так і Гуцульщини. Рукописи цього «Щоденника» зна-

Євген Чикаленко

Щоденник
(1919-1920)

ходяться у Нью – Йорку в архівній установі Української Вільної Академії Наук. Старовойтенко Інна мала можливість у 2009 році відвідати дану установу, побачити, ознайомитися та перефотографувати рукописи Є. Чикаленка. Тому на основі тих фотокопій підготовлений і виданий стараннями Інни Михайлівни «Щоденник (1919 – 1920)» . На даний час пані Інна готує, впорядковує «Щоденник (1921 – 1922)» та «Щоденник (1923 – 1929)».

Дане видання розраховане на науковців, викладачів, студентів і всіх, хто цікавиться історією України, української революції та української еміграції, культурою і побутом гуцулів та Гуцульщини загалом. Складається з передмови, «Щоденника» за 1919 та 1920 роки, анотованого довідника імен, які вдалося встановити за довідковою літературою та архівними джерелами, та іменного покажчика, де зведено всі імена, які є і в авторських, і в упорядницьких текстах.

Галина КУТАЩУК,
Науковий співробітник музею
Гуцульщини у Верховині

Родина

Куриленків

Родина Куриленків приїхала до Косова в серпні 1921 року. Після придушення більшовиками Української Народної Республіки Михайло Куриленко – громадський і політичний діяч. Спочатку проживав у Львові, але в зв'язку з хворобою дружини переїхав до Косова.

Михайло Прокопович Куриленко народився в 1885 році в м. Корон Чернігівської області. Здобув педагогічну освіту в Києві. Був директором педагогічного училища в м. Ямполі, повітового училища в Кам'янці-Подільському. Його обрано членом Центральної Ради, а уряд Директорії призначив його в 1919 році комісаром УНР на Поділлі. Наприкінці 1920 року М. Куриленко назавжди покинув Східну Україну. Емігрантами стали і його брати – Василь (у 1920-1930 рр. – культурно-громадський діяч на Закарпатті) та Петро (помер у США, був регентом хору в кафедральному соборі митрополита Мстислава). Його дружина Валентина Іванівна 1886 року народження. В сім'ї (за даними окремих джерел) була донька Ірина 1916 року народження. Для того, щоб вижити треба було щось робити.

У вересні 1922 року Михайло Куриленко за підтримки адвоката Петра Рондяка, священника Юліана Герасимовича, етнографа Володимира Гнатюка, судді Володимира Лаврівського заснував Спілку «Гуцульське мистецтво». Спілка в основному займалася виготовленням килимів. Її килими виготовлялися з місцевої вовни, фарбовані лише природними барвниками, знаходили добрий збут не лише в Польщі, але і за кордоном. Ескізи килимів виготовляли такі відомі митці як О. Кульчицька, С. Гординський, М. Бутович, П. Ковжун, Я. Музика, батько і син Холодні та інші.

В 1933 році Михайло Куриленко довідався, що донька священника з с. Ладичин на Тернопіллі Марія Світенько відновила старовинну техніку ткання на вертикальному верстаті не лядою, а горизантольною гребінкою. Майстриня на запрошення спілки «Гуцульське мистецтво» з кількома дівчатами-односельчанками приїхала до Косова. Серед них були Юлія Нагнибедюк, Броніслава Свідерська, Стефанія Будна, Стефанія Шпаковська, Марія Грибівка, Анна Мартинович, Ольга Хмільовська. Крім килимів члени Спілки виготовляли меблі, різьблені речі, кераміку, ліжники, самоділ. Зі Спілкою співпрацювали різьбярі брати Юрій та Семен Корпанюки, Василь Девдюк, Володимир Гуз, ткач Микола Ганущак, вишивальниця Ганна Герасимович, гончарка Павлина Цвілик та інші. Ще в 1923 році Михайло Куриленко добивався у польської влади відкриття школи гуцульського мистецтва, однак вона не дозволила.

Бухгалтерію в Спільці «Гуцульське мистецтво» вели політемігрант Павло Романюк та відомий диригент Анна Когутова. Вже через два роки після заснування Спільки була влаштована у Львові вистава гуцульських килимів власного виробництва. Свою продукцію Спілька відправляла в міста Польщі, а також в Німеччину, Францію, Швецію. Канаду, США. Чимало робіт зберігаються у музеях за кордоном. Михайло Куриленко був працьовитим, суворим і добрим. У Спільці була традиція: якщо дівчина виходила заміж, то вона виготовляла килим, який їй найкраще подобався, і цей килим, як віно, одержувала безкоштовно. У листопаді 1939 року у «Гуцульського мистецтва» (тепер це Косівський державний інститут прикладного та декоративного мистецтва) і першим його директором став Михайло Куриленко.

За німців Анна Мартинюк пізнала светер Куриленка на одному з селян. Вона пригрозила йому, вимагаючи даних, звідки цей светер. Під цим страхом він сказав, що його енкаведисти зобов'язали вночі відвезти труп «ворога народу» на скотомогильник біля «Дідика» і закопати. За це вони зняли светер з трупа Куриленка і віддали йому. Про цю подію було

повідомлено внука Куриленка Стефанівського Романа, який проживає в м. Калуші.

28 жовтня в Косові було заарештовано Івана Острука, Михайла Богоноса та Михайла Куриленка. Але в зв'язку з масовим протестом Косівських робітників його було звільнено. Вдруге Куриленка заарештували на початку 1940 року. Він був знищений у м. Косові, тому немає його прізвища у книзі «Реабілітовані історією». В квітні 1940 року сім'я Куриленків була вивезена в Сибір. Дружина Валентина Іванівна померла в Казахстані, а донька Ірина повернулася на Україну і проживала в м. Львові. З приходом «перших совітів» «Гуцульське мистецтво» було націоналізовано і перетворено в артіль по виготовленню килимів. Знесено будинок, в якому розміщувалася спілка «Гуцульське мистецтво». Зруйновано виставковий павільйон цієї Спільки. Ім'я Михайла Куриленка не пошановано в самостійній Україні.

Зиновій БИБЛЮК,
голова клубу інтелігенції
ім. І. Пеліпейка

**Тематичний таріль
на слова Д.В. Павличка.
Робота Василя Петріва**

Лавреат премії «Князь роси» – дитячий поет Микола Близнюк

29 березня 2013 року. У Чернівецькому меморіальному музеї Володимира Івасюка на чільному місці намальований художником Богданом Романишиним портрет лавреата Шевченківської премії, поета-політв'язня Тараса Мельничука, тут зібралось чимало творчих особистостей України. Їх сюди запросив директор згаданого музею, редактор кварталника «Буковинський журнал», заслужений діяч мистецтв України письменник Мирослав Лазарук з нагоди вручення літературної премії «Князь роси» ім. Тараса Мельничука відомому українському дитячому поетові Миколі Близнюкові із села Старі Кути, що на Косівщині.

Нею він відзначений за книжку «Дві поеми», в якій надруковані широкі фольклорні поетичні полотна «Олекса Довбуш» та «Сонцевіри». Як і більшість Миколиних книжок, вона теж побачила світ у приватному видавництві Михайла Павлюка «Писаний Камінь» у м. Косові. Тут же готуються до друку і його вибрані дитячі твори. Всі книжки Миколи побачили світ за роки відновленої української державності.

Вручення у Чернівцях літературної премії «Князь роси» Миколі Близнюкові відбулося у рамках організованого Мирославом Лазаруком та його сином Мар'яном III Всеукраїнського фестивалю поезії "Від Гуцулії – до кряжів донецьких", присвяченого пам'яті Тараса Мельничука. Він розпочався 27 березня у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича, де Тарас Мельничук навчався на філологічному факультеті. Перемандрувавши наступного дня на Косівщину, фестиваль завершився у Палаці культури м. Чернівців 29 березня – в день відходу поета у вічність в 1995 році.

Микола став тринадцятим лавреатом премії «Князь роси». До нього її отримали письменники Мирослав Лазарук, Василь Герасим'юк (лауреат Шевченківської премії, уродженець села Прокурави на Косівщині), Анатолій Кичинський, Василь Клічак, Василь Шкурган (теж із Косівщини, село Смодна), Борис Бунчук, Віра Китайгородська, Микола Рачук, Володимир Вознюк, Тарас Григорчук, Василь Кухта та славної пам'яті Леонід Талалай. Ті із згаданих лауреатів, які були присутні на літзаході в музеї Володимира Івасюка, та письменниця Ніна Гнатюк з Вінничини, здобувач кафедри української літератури Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича Ніна Васильченко-Каверіна, директор Кутської ЗОШ I-III ст.

Лук'ян Юсипчук, просвітянин Ярослав Вакалюк із Кутів, кандидат політичних наук, поет Мар'ян Лазарук привітали Миколу Близнюка із врученням йому престижної премії.

Отримуючи її з рук одного з ініціаторів заснування премії «Князь роси» Мирослава Лазарука, поет зізнався, що ця нагорода для нього особливо хвилююча. Тарас Мельничук був для нього і щирим другом, і водночас безкомпромісним у висловлюванні своєї думки про Миколині поетичні починання. Саме він порадив Миколі написати широкий епічний твір про Гуцульщину.

Подаю коротку інформацію про Миколу Близнюка та інтерв'ю з ним.

Творчий доробок Миколи Близнюка, який є і лавреатом літературної премії ім. Михайла Павлика, досить ваговитий в українській дитячій літературі не лише за кількістю віршів, яких написав більше чотирьох тисяч, але й за якістю і національним стилем, за оригінальністю і неповторністю образів і художніх засобів. Його поезії вчать дітей сприймати світ творчо і духовно, виховують у них почуття любові до звичаїв і обрядів нашої нації. Їх друкували й друкують престижні журнали та газети України, Микола є автором 13 поетичних видань: «Окрилені гори», «Чугайстрова криниця», «Олекса Довбуш», «Чудасія», «Сонцевіри», «Художник Мурчик», «Весела калина», «Дятлику-ковалику», «Вухатий мандрівник», «Добрый чарівник», «Дві поеми», «Всі ми любимо співати» (пісенна збірка, в якій вміщені Миколині вірші на музику Лариси Чупринчук), «Срібний човник» (навчально-методичний посібник з музики і співів для учнів молодших класів, музика

Петра Юсипчука). У десятиох зі згаданих видань вміщено суто дитячу поезію. Всі книжки Миколи побачили світ за роки відновленої української державності.

Нині творчість Миколи Близнюка – у постійному полі зору літературних критиків України. Заслужений працівник освіти України, член Національної спілки журналістів України, літературознавець Аделя Григорук, попри ряд літературознавчих публікацій у своїх виданнях, зокрема «На відстані слова», надрукувала окрему книжку про нього: «Микола Близнюк: нарис творчості». Чимало значить у літературних колах України висока оцінка творчості Миколи Близнюка одного з найвідоміших літературних критиків України, кандидата філологічних наук, доцента кафедри української літератури Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, члена Національної спілки письменників України Євгена Барана.

Миколі, одному з небагатьох знаних в Україні майстрів художнього слова, судилось пройти поетичну школу славної пам'яті Тараса Мельничука, з яким його єднала щира дружба. Коли чимало знайомих поета остерігалися його в радянські часи як політ'язня, то скромна домівка М.Близнюка в Старих Кутах була для нього, наче рідна. І наче до рідного, ставились до нього Миколина мати Параска Степанівна, якій нині 99 років, та дружина Галина – талановита художниця.

Третього грудня 2012 року Миколі Близнюкові виповнився 65-річний ювілей від дня народження. У його пам'яті – чимало неоцінених спогадів про життя і творчість видатного вихідця зі славної на весь світ мистецької Косівщини Тараса Мельничука. Тому з великою приємністю пропонуємо увазі читачів інтерв'ю з Миколою Близнюком.

– Миколо, згадай, будь ласка, коли між Тарасом Мельничуком і Тобою відбулося перше творче спілкування?

– Навесні 1967-го, у Косові на автостанції. Він був з дружиною Марією. Я вже до того бачив його у редакції косівської районки, де він працював літпрацівником, читав його першу збірку «Несімо любов планеті». Разом з моїм близьким другом Іваном Мисюком, нині заслуженим працівником культури України, ми купили тоді 20 Тарасових збірок і роздарували їх знайомим.

Я підійшов до Тараса і Марії, привітався з ними. Він сказав, що читав мої вірші у обласній молодіжній і косівській районній газетах, особливо сподобався вірш «Матері».

– Давай щось із нових, – попросив він.

Я прочитав вірші «Максимові Залізняка» і «Дивлюся на церкву».

Вони йому сподобались.

– Пора думати про книжку, – сказав Тарас і запросив до себе в гості. Завітав я до нього в Уторопи уже восени. Разом з

ним і Марією пішли на заводини до його знайомих (забава для молоді в останню ніч перед весіллям). До ранку танцювали. Лишень зайшли в подвір'я Маріїної хати, а Тарас до мене: «Йдемо косити отаву?..». «Та я... змучений», – не второпавши, відповів я. «Миколо, а що косити, як то жовтень уже!..», – засміялися Марія з Тарасом.

– Як склалися ваші подальші взаємини?

– 5 грудня 1971 року я пішов на службу в армію. А десь на початку лютого Іван Мисюк написав у листі, що Тараса Мельничука заарештували і ув'язнили.

Наші взаємини з Тарасом відновилися в 1975-му. Навесні того року я зустрівся в Косові з редактором районної газети Олександром Петровичем Бартошем. Від

нього дізнався, що Тарас Мельничук повернувся з ув'язнення.

– Я би вже поїхав до нього, але маю грошей на дорогу тільки до Старих Кутів.

Олександр Петрович витягнув з гаманця 10 карбованців і щиро сказав:

– Бери без повернення. Тараса треба підтримати!..

Я приїхав у весняні Уторопи в час надвечір'я. Зважував, де би міг бути Тарас: у дружини, чи в себе вдома?..

Запитав випадкового прохожого. Він перепитав: «Це той Мельничук, що був поетом?».

– Чому був. Він і є ним, – різко заперечив я.

– Я видів його у Марії, – сказав чоловік.

Тараса Мельничука я в дружини не застав.

Десь на третій день після цього він приїхав до мене в Старі Кути. Довірливо подав руку, щиро обійняв.

З того часу майже постійно жив у мене, час від часу несподівано на кілька днів зникаючи. Попри всі мої умовляння спав здебільшого на підлозі. На початках його пробував зігнати звідти мій чотириногий друг Тобик. Затято гавкаючи, хапав Тараса за волосся, намагаючись відтягнути убік. Тарас брав його на руки і жартував: «Добре маєш. То не я, а ти тут газда». Тобик надалі мирнолюбно влягався біля Мельничука, радів, коли він появлявся знову.

Повертаючись із роботи, я часто заставав Тараса біля газової плитки. Ми жили удвох і він старався приготувати якусь смачну страву. Його талант до кухарства цінувала моя мама, та ще більше його надзвичайну охайність. А десь майже опівночі Тарас обкладався під піччю подушками, запалював

три свічки і поринав у поезію. Разом з ним і я. До ранку він міг написати 30-40 віршів. Часто десь губив їх або в когось залишав. Власних поезій майже не запам'ятовував, за винятком «Червоного чоловіка», яку декламував дуже часто. Чимало віршів, написаних ним у моїй батьківській хаті, увійшли до його збірки «Князь роси», за яку отримав Шевченківську премію.

– Миколо, у часи комуністичного режиму твоя домівка і після першого ув'язнення Тараса Мельничука, і після другого була для нього рідною, а Ти – другом, перед яким він не приховував жодних таємниць, був безпосереднім і щирим. І краще за Тебе ніхто не розповість про неповторність Тараса, його непередбачуваність, особливості характеру.

– Він був справді неповторним у своїх висловлюваннях, сприйнятті інформації про будь-яку подію. Згадую, як несподівано запитав мене: «Ти задумувався над тим, що у народній творчості, особливо в гуморі, є багато «філософії абсурду»? Треба зуміти створити такі шедеври: «Ой там, на товчку, на базарі Жінки чоловіків продавали» або «Ой що ж то за шум Учинився, Що комарик та й на мусі Оженився!». Зауваж: майже вся українська народна творчість неповторна, як і ми, українці».

Як відзначає шанована п. Аделя Григоруk, поезія Тараса Мельничука теж багата на унікальні асоціативні образи. Для прикладу хоча би такий його вірш, написаний у моїй батьківській хаті:

**море летить
на чайці
накрапає жито:
Жити!
а цвинтар приходить
у кожен дім:
ходім!**

До таких несподіваних образних асоціацій і художніх засобів може вдатися лише неординарна особистість.

Крім цього, він часто був непередбачуваним. Пригадую, в середині 70-их років вертали ми з ним до Старих Кутів із буковинської сторони, з гостин у мого однокласника, редактора Путильської районної газети «Радянські Карпати» Петра Глібчука. Треба було перейти через Черемош. Я направився до підвісної кладки, а Тарас каже:

– Гуцули мають убрід переходити! Аби відчували неспокійний дух Черемошу!..

...Я розповів лише про окремі фрагменти з його життя. Якщо написати всі спогади про незабутнього Тараса, то це була би досить велика книжка.

– Щиро дякую за розмову!

Василь ГЛІБЧУК

РІДНА МОВО МОЯ, УКРАЇНСЬКА

Теплом зігриваєш ти нас, як ясне сонечко, освітлюєш розумом наші почуття, пробуджуєш нас у години смутку і тривоги, звеселяєш мелодією своєї пісні. А яка ти ніжна й задумлива. З тобою можна почути, про що дзюркотить гірський струмок, про плескіт хвиль річок, що протікають через поля, степи, ліси і гори, з тобою довіряєшся, про що пошепки розмовляє місяць з ясними вечірніми зорями. Мово моя рідна, українська, разом з тобою відчуваю я пахощі неоглядних українських рівнин, ти розповідаєш мені, про що розмовляють найчарівніші квіти у полі і в лузі. Як з тобою не збагнути велич і красу хвиль Чорного і Азовського морів, шум верховіття Карпатських гір і гостроверхих вершин Криму, і красу синьооких озер Волині.

Мово моя, українська, ти народила аж двісті тисяч наймелодійніших, найчарівніших у світі пісень. Яка ж у тобі незвідана ще краса, багатство, могутність і сила!

НА МИЛИЦЯХ (Біль душі)

Не по-зимовому теплий день. Тиша й краса навколо. Із задумів мене вивів дідусь, що сидів на лавці, злегка спершись на поручні. «Скільки йому років? – подумалося. – Мабуть, сімдесят-сімдесят п'ять». Красиве, чисто виголене обличчя, пишні й акуратно підстрижені вуса, які так прикрашають його зовнішність. У великих карих очах ледь помітний відчай і сум. На голові темно-коричневий капелюх із жовтою стрічкою. На плечах – сардак, пошитий не в стилі часів Довбуша, а такий, як шують тепер для самодіяльних театральних колективів. В одязі горянина помічаю подих старовини й сучасності водночас.

Уважно придивившись, звертаю увагу на милиці.

Допомагаю йому зайти в автобус. У переповненому салоні здебільшого люди старшого віку стоять, а молоді – сидять. Дідусь звертається до тих, що у першому ряду: «Дівчата, поступіться місцем». Дівчата мовчать, а з другого чи третього ряду якась із панянок: «Тепер старі дужчі од молодих!».

«Та подивіться ж! Чоловік на милицях», – не витримав я.

В автобусі запанувала тиша... Молода жінка, що сиділа позаду, встала, щоб дідусь сів...

Згадався Донбас п'ятдесятих років минулого століття. Тоді я міг сидіти тільки в напівпорожньому салоні, бо інакше можна було почути: «Юначе, поступіться старшому місцем!» А тепер?

СИЛА МОЛИТВИ

Почувся тривожний і довгоочікуваний плач нового життя, народженого любов'ю і подружньою вірністю. Плач ніжно щемив серце і радісно наповнював душу матері. Але чому в людей радість і горе поруч ідуть, плачучи, подумала Зіна, годуючи груддю своє незряче немовля.

«Донечко, квіточко моя, чому ти дала матері стільки радості, смутку й горя?» - мовила молода мати, звертаючись з молитвою до Господа Бога. Так було кожного дня. Минали дні, місяці, роки.

А ось одного разу уві сні дівчинка тривожно закричала:
- Мамо! Мамо! Тату! Таточку! Якийсь дядя в білому стоїть біля нашого вікна.

Схопились батько й мати, але, крім дівчинки, ніхто нікого не бачив. А дитя все кричало: «Ось! Ось! Дивіться: борода велика яка!».

Так було два світанки підряд, на третій Зіна помітила по-стать, що ледь мигнула біля їхнього вікна і почувся голос: «Це твоя молитва, доню...»

МОЛИТВА ДО ВСЕВИШНЬОГО

Дякую Тобі, Господи, за найцінніший дар – дар життя. Дар цей дорожчий від золотих гір, а ми так часто його не цінімо. Дякую Тобі за розум і зір. Це Ти найдорожчим наділив кожного з нас. Дякую Тобі за хліб щоденний, бо тільки ним і невтомною працею підтримуємо життя, дане Тобою.

Дякуємо Тобі за світло сонця, бо без нього не могли б існувати ні в просторі, ні в часі, без нього не було б ні рослинного, ні тваринного світу. А взамін за це Ти хочеш дуже і дуже небагато від кожного з нас: хочеш, щоб у душах своїх ми подолали в собі гординю, щоб у них запанувало добро до своїх ближніх.

Дай нам, Боже, злагоду й мир у кожній оселі, між народами, державами, расами, людством. А поряд з цим щиро просимо: покарай фарисеїв, юдників, що Заповіді Твої зневажають:

Не убий – убивають, не свідчи фальшиво на ближнього свого – свідчать. Не кради – крадуть мільйонами. Не перелюбствуй – перелюбствують масово.

ДУХОВИЙ ОРКЕСТР ПРИ "ПРОСВІТІ"

Починаючи з тридцятих років минулого століття, при Косівському товаристві «Просвіта» ім. М. Павлика, був організований духовий оркестр під керівництвом Андріївського Василя з с. Ігната (01.01.1886 – 15.08.1938 рр.), який побрався з Анною Тутуруш (17.06.1912 р.). він родом з м. Лютичів Каменець-Подільської губернії – нелегально пройшов кордон і зупинився в м. Кути на роботі у цегельні, але так як він знав гончарство, мій дід Лукин взяв його за челядника по гончарству.

У нас зберігаються партитури, написані для духового оркестру (власноручно коляда «Бог Предвічний» та інші твори).

Володимир ТУТУРУШ,
лауреат премії ім. адм. Я. Окуневського,
член правління т-ва «Просвіта» ім. Т. Шевченка,
м. Косів, 02.02.2013 р.

P.S. Додаю фото музичного гуртка при читальні «Просвіта» ім. М.Павлика. В першому ряді крайній справа це керівник гуртка Василь Андрієвський з с. Ігната. Фото зроблене під монастирською церквою в 30-х рр. минулого століття.

Аби позбутися алкоголезності

Алкоголізм був і є складною медико-соціальною проблемою. Адже алкоголь гостро вражає всі органи й системи організму, насамперед молодих людей, виводить із здорового й активного життя найбільш працездатне населення. Внаслідок регулярного вживання навіть у малих дозах спиртних напоїв деградується значна частина громадян нашої країни, чимраз більше народжується дітей з важкими хворобами, щодня, щогодини і щохвилини повсюдно стаються нещасні випадки, скоюються різні злочини і т.д. і т.п.

В Україні в осіб, які зловживають алкоголем, показник захворюваності з тимчасовою втратою працездатності і показник смертності в середньому в 2-3 рази вищий від загальної захворюваності і смертності населення.

Цю недугу можна вилікувати як медикаментозно, так і засобами народної медицини. Адже в сиву давнину народні цілителі Китаю, Індії та Японії стверджували: ... успіх у лікуванні алкоголізму насамперед залежить від бажання самої людини, розуміння нею суті та шкоди, що завдає ця хвороба. Тому треба мати силу волі, просити Божої помочі...

Щоб зменшити, а то й зовсім позбутися потягу до спиртних напоїв, без затрат великих коштів і над зусиль народна медицина радить:

- випити повну склянку горілки, настояну на одному корені любистку й двох лаврових листках;

- сухі березові дрова добре посипати цукром і розпалити. Вогнище, яке розгорілося, загасити і змусити алкоголіка дихати цим димом. А потім дати йому випити склянку горілки;

- 1 ст. ложку подрібненої суміші з 1 частини трави полину й 4 частин трави золототисячника залити 250 мл. води, кип'ятити на повільному вогні 10 хв., настоювати 30-45 хв.,

процідити. Пити по ¼ склянки тричі на день;

- пити настойку із суміші чебрецю, полину та золототисячника (4 частини чебрецю, 1 – полину, 1 – золототисячника). Вживати по 1 ст. ложці 3 рази на день 2-3 місяці;

- для швидкого протверезіння п'яного дати йому випити склянку холодної води, в яку додати 5-6 крапель нашатирного спирту;

- підготувати збір кореня валеріани лікарської – 5 г, чебрецю – 10 г, кореня щавлю – 10 г і трави череди – 5 г. Одну столову ложку цієї суміші залити 1 склянкою окропу і нагрівати на водяній бані 15 хв. Дати настоятися 30 хв. Приймати по ½ склянки 3-4 рази на день;

- іноді вилікуватися від алкоголізму можна, коли п'яницю покусують (обжалять) бджоли;

- пристрасть до спиртного пов'язана з нестачею калію в організмі. Тому варто такому хворому щоденно споживати 100-150 г меду – прекрасного джерела калію. Це ще й сприяє протверезінню;

- щоб відвернутися від алкоголю, постійно треба їсти кислі яблука;

- щодобово пити до 1 літра розчину яблучного оцту, який готувати при змішуванні 2 ч. води й 1 ч. такого оцту;

- аби позбутися алкоголізму, дайте такій людині випити: у вині, пиві, горілці, коньяці цвіт грецького горіха, законсервований у спиртному з розрахунку 1-2 ст. л. (цвіт не сушити), заливають 300 мл. горілки чи вина і настоюють 7-10 днів у темному прохолодному місці. Після цього додати 2 ст. л. закristалізованого меду і настояти ще 2-3 дні, періодично збовтуючи. У вечірній час давати питушому настойки стільки, скільки він за один раз випиває спиртного.

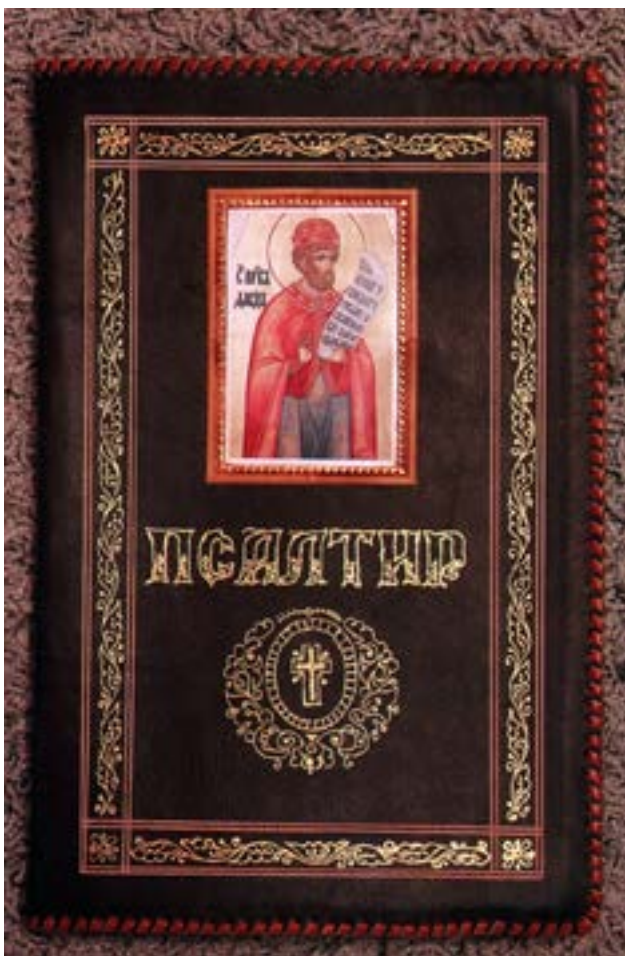
За матеріалами друкованих видань

ПРЕЗЕНТУВАВ КНИЖКУ МІНІАТЮР

Член Національної спілки письменників України Дмитро Арсенич презентував перед шанувальниками його творчості у видавництві «Писаний Камінь» свою нову збірку поетичних мініатюр «Розсипаний мак». Видання накладом 500 примірників побачило світ за фінансової підтримки директора «Писаного Каменя» Михайла Павлюка.

Автор передмови «Читаючи мініатюри Дмитра Арсенича...» заслужений працівник освіти України Аделя Григоруk, головний спеціаліст інформаційно-аналітичного сектору апарату райдержадміністрації Василь Глібчук, редактор часопису «Гуцульський край» Лідія Безпалова, пенсіонерка Ганна Димніч у своїх виступах досить тепло говорили про творчість цього непересічного поета і зичили йому нових уживків.

ОФІРУВАВ ОПРАВУ ДО ПСАЛТИРЯ

Косів'янин, колишній викладач вищої категорії Косівського ІПДМ ЛНАМ, член НСМНМУ Михайло Юрійович Прощук офірував Москалівській церкві св. Василя Великого оправу до псалтиря Царя Давида.

Митець виконав цю роботу в техніках тиснення, різьблення, позолоти на шкірі, обкідки і графіки. Вдало вийшов художній дизайн.

Цар Давид – один з найвідоміших персонажів у біблійі. Він увійшов в історію як цар, автор псалмів та Месія. Давид розглядається багатьма вченими як прообраз майбутнього Месії Ісуса Христа. Сам Ісус часто згадує Давида та цитує псалми в Новому Заповіті.

Третього дня цьогорічних Різдвяних свет – на Ап. і архід. первомуч. Стефана парох цього Божого храму отець-декан Роман Іванюлик освятив цю оправу і подякував митцеві за офіру. Всі присутні в церкві проспівали для пана Прощука «Многая літа...»

Михайло Юрійович попри свій поважний вік понад 40 років досліджує творчість геніального Марка Мегединюка, захоплюється етнографією, мосяжництвом, букіністикою.

190 ЮРІЮ ШКРІБЛЯКУ

Так називається новий відеофільм, де зйомки зробили Петро Корпанюк і Богдан Штундер. А монтаж й озвучення – кіноаматора та екслібриста з міста Косова Зіновія Гаркуса.

Відеофільм об'єднав заходи, приурочені до 190-річчя майстра і засновника гуцульської різьби на дереві Юрія Шкрібляка, котрий започаткував так звану Яворівську школу різьби на дереві та до 120-ліття від дня народження Юрія Корпанюка.

ПОСІВ ТРЕТЄ МІСЦЕ

Торік громадська рада при Державному агентстві України з туризму та курортів організувала Всеукраїнський конкурс на кращу туристичну фотографію, присвячену Всесвітньому дню туризму та Дню туризму в Україні.

Фотомистець, член НСЖУ Богдан Васильович Штундер з Косова за активну участь у цьому конкурсі удостоєний Диплома за третє місце. Нещодавно ця нагорода надійшла панові Богданові.

РЕГІОНАЛЬНА КОНФЕРЕНЦІЯ

На базі нашого району на належному рівні пройшла регіональна конференція козацтва «Галицька січ». Одночасно ж було освячено офіс осередку косівських козаків.

МЕМОРІАЛЬНА ДОШКА МИКОЛІ ЯНОВСЬКОМУ

Письменник, журналіст Микола Васильович Яновський народився 19 грудня 1938 року в селі Брустурах. У свої 62 роки трагічно загинув. За життя видав збірки оповідань: «Танець дараби» (1972), «Там, де хмари ночують» (1972), повістей й оповідань «Весільні грали музики» (1979), «Гірське серце» (1987), збірки нарисів «Срібна пряжка» (1980). Окремі твори перекладено мовами народів колишнього совецкого союзу.

Недавно на приміщенні Брустурівської ЗОШ I-III ступенів відкрито й освячено меморіальну дошку цьому відомому письменникові.

У цьому заході взяли активну участь і виступили Г.М. Кулешір – учителька української мови і літератури, син письменника Олег, З.І. Библюк – голова клубу інтелігенції імені Пелипейка, Марія Тимофійчук – двоюрідна сестра М.І. Яновського й інші. Було й кілька концертних номерів у виконанні школярів.

Така шана посмертно Яновському, бо як пише в передмові «Митець чесний і самобутній» письменник, літературний критик, лавреат Всеукраїнської премії імені Олександра Білецького Дмитро Юсип до книги «Гірське серце. Вибране» (Івано-Франківськ: Місто НВ. 2008. – 648 с.), що Яновський залишався пасинком. Не мав жодної премії, жодної відзнаки. Правда, незадовго перед трагічною смертю, все-таки, одержав обласну літературну премію імені Василя Стефаника. Цих свят у прозаїка не було. Розуміння – теж. Хоча, мав ім'я, яке асоціювалось з визначенням – Талант.

РОЗВЕСЕЛИЛИ ГУЦУЛІВ

У ЛЬВОВІ

Рівно через тиждень після цьогорічного света Видорші, а шек кажут Йордан, народний аматорський родинно-фольклорний колектив Ілюків та Ванджураків з села Віпче Верховинського району (керівник заслужений працівник культури України Михайло Ванджурак) колядував і виступив з концертною програмою у сесійній залі Франківської районної ради міста Львова перед активом суспільно-культурного товариства «Гуцульщина».

Переповнена зала тепло аплодувала за старовинні коледки і співанки у виконанні корінних гуцулів з Верховинщини.

Голова тамтешнього товариства «Гуцульщина» Василь Коржук в урочистій обстановці вручив нагороди від Управи Всеукраїнського товариства «Гуцульщина» головному редактору журналу «Гражда» Олександрю Маслянику, письменнику Миколі Негричу, юристу Наталії Шумській. Він же з ведучою своєрідного празника щиро декували верховинцям за файний дарунок для львів'ян.

КНИЖКИ ДЛЯ ОО НСЖУ

Члени Косівської районної організації НСЖУ охоче відгукнулися на прохання керівництва обласної організації Національної спілки журналістів України допомогти в створенні постійно діючої виставки книг журналістів Прикарпаття. Зібрано й передано майже 40 авторських видань наших спілчан, що побачили світ у «Писаному Камені».

Особливо з розумінням до цього поставилися А.Г. Григорук, І.Ю. Мисюк, М.Д. Городенко, В.М. Бойчук та Б.В. Штундер

Петро ГАВУКА

ОСТАП ГАВРИШ ДАВ КОНЦЕРТ-БЕНЕФІС У КИЇВСЬКОМУ ПАЛАЦІ СПОРТУ

Відомий український композитор, наш земляк Остап Гавриш дав концерт-бенефіс у Палаці спорту м. Києва.

Вітаємо! Це було феєричне льодове шоу театру Дмитра Дмитренка «Музика і лід». Концерт транслювався на Першому національному. Ведучі – донька композитора Маріанна Гавриш і Тимур Мірошніченко.

У бенефісі уродженця Косівщини брали участь кращі артисти української естради: Василь Зінкевич, Іво Бобул, Павло Зібров, Лілія Сандулеса, Віталій і Світлана Білоножки, Надія Крутова-Шестак, Оксана Пекун, а також Філіп і Анастасія Жмахери з Сербії. Пісні композитора, що стали дійсно популярними, виконували Анатолій Гнатюк, Павло Мрежук, Марта Шпак, «Козацькі забави», Ігор Рудий, Іларія, Назар Савко, Михайло Грицкан, Олексій Шпортюк, Оксана Несторенко, Лариса Гордьєра з Москви.

УДОСТОЄНІ ПОЧЕСНИХ ГРАМОТ

Нещодавно голова Косівської райдержадміністрації Ярослав Шинкарук і ветеран праці, голова районної організації Національної спілки журналістів України Петро Гавука удостоєні почесних грамот Української секції міжнародної поліцейської асоціації за активну громадську діяльність, зміцнення авторитету міліції України, сприяння розвитку дружби і співробітництво між працівниками міліції та поліції всіх країн світу.

Грамоти за підписом Президента УС МПА п. А.В. Васишина в Косів доставив і вручив адресатам наш земляк Петро Дмитрович Біленчук – професор Європейської академії прав людини, керівник інтелектуального форуму «Єдина Європа», який нині працює доцентом кафедри криміналістики юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Лідія БЕЗПАЛОВА,
редактор газети «Гуцульський край»

ГУЦУЛЬСЬКА КУХНЯ

ПУТИЛЬЩИНИ

У всі часи й в усіх народів свідченням особливої довіри й приязного ставлення до людини вважалася спільна трапеза. Адже за столом не тільки починається невимушена бесіда, а й відбувається якнайближче знайомство із традиціями, звичаями й, безперечно, характерами друзів. Вони виявляються і в застільному ритуалі частування, і в... самих наїдках, особливо, якщо це страви національної кухні. Саме тієї, що зазвичай вбирає в себе дух і характер народу, який її створив, відбиває стиль його життя.

У цьому можна переконатися, коли приїхати у гори, просто у своїй величі, суворі й щедрі водночас – в Карпати.

Для місцевих жителів вони не тільки рідний дім, а й джерело існування.

Ліс – справжній годувальник: увесь літньо-осінній сезон триває заготівля грибів і ягід, а в чистих потоках виграє форель, із полонинських пасовищ господарі приносять запашну бринзу, сир, молоко. Це – основа ушанованої й улюбленої багатьма гуцульської кухні.

Познайомитися із нею, звичайно, можна в ресторані, стилізованому під колибу, але завжди краще смакують домашні страви.

Приїжджайте на Путильщину до щедрого застілля, або приготуйте смачні страви за цими порадами.

БАНУШ ПО-ГУЦУЛЬСЬКИ

Сметану (для того, щоб вийшов справжній гуцульський бануш, має бути сметана з овечого молока, або свіжозібрані вершки) трохи розвести простою водою, вилити у чавунний горщик і довести до кипіння. Кукурудзяне борошно засипати повільно, помішуючи, й готувати до загустіння (тістоподібної маси схожої на манну кашу). Зменшити вогонь на най-

менший, і розтирати дерев'яною ложкою, поки на поверхні не з'являться крапельки масла. Якщо ж ви вирішили варити його дійсно по-справжньому і проміняли плитку на вогонь, тоді просто або заберіть горщик з полум'я і перенесіть на плитку з мінімальним вогнем, або прослідкуйте, щоб полум'я було достатньо малим, або ж просто зніміть горщик і помішуйте бануш в ще гарячій посудині. Готовий бануш повинен відставати від стінок горщика. Окремо потрібно зварити замочені сушені гриби. Заздалегідь, поки кукурудзяне борошно вариться, на сковороді посмажити порізане на кубики чи скибочки копчене сало до утворення шкварок. Бринзу потрібно дрібненько покрити. Коли каша готова, викласти її на тарілку. Зверху бринзу, шкварки і гриби. Перемішувати ні в якому разі не потрібно!

Потрібно ложкою брати потроху усього. Їсти бануш варто лише гарячим.

КУЛЕША

На одну порцію вам потрібно: борошно кукурудзяне – 100г; масло вершкове – 20 г; бринза – 10 г; сіль – 3 г; вода – 220 г.

Приготування: У підсолону киплячу воду всипають просіяне кукурудзяне борошно. Варять, помішуючи дерев'яною ложкою, 20 хв. Коли кулеша загусне, її вивертають на дошку, нарізають ниткою скибками і укладають на тарілки.

На кожную скибку зверху кладуть шматочок вершкового масла і посипають розтертою бринзою.

Їдять гарячою з сметаною або з кислим молоком.

ГРИБНИЙ ГУЦУЛЬСЬКИЙ БОРЩ

Вам потрібно: 2 л води; склянка сушених грибів, 4-5 картоплин, 1 буряк, склянка білої, заздалегідь замоченої квасолі, 1 середня головка городньої капусти, 100 г різного коріння (моркви, петрушки, селери), 1 ст. ложка томату-пюре, сіль, цукор, лимонна кислота або оцет, сметана, грибний відвар, 2 ст. ложки олії, зелень.

Приготування: Гриби промиваємо і замочуємо у воді на кілька годин. Замочили? Дуже добре! Тепер варимо. Шаткуємо капусту. Корені, порізані соломкою, пасеруємо. Буряк,

нарізаний соломкою, також пасеруємо з томатом-пюре або ложкою оцту. В киплячу воду поміщаємо начищену й нарізану картоплю. Коли вода закипить, додаємо капусту. Варимо 15 хвилин. Потім додаємо нарізані соломкою відварені гриби, зварену окремо квасолу, пасеровані корені та буряк. Заправляємо сіллю і варимо приблизно 7-10 хвилин. Справжній гуцульський грибний борщ куштують з глиняних глибоких мисочок. Гуцули кажуть, що саме так відчутно смак сповна. В мисочку додаємо домашньої сметани. Їмо, звісно, гарячим!

БАРАБУЛЯНИКИ ПО-ГУЦУЛЬСЬКИ

Вам знадобиться: 1 кг картоплі, 2 яйця, 50 г борошна, сіль, перець чорний мелений, 300 г цибулі, головка часнику, 100 г сметани, 100 г сала, 700 г свинини, зелень петрушки.

Почищену і помиту бараболю (картоплю) натирають на дрібненькій терці, додають пшеничне борошно, сире яйце, дрібно нарізану чи також натерту цибулю, розтертий з сіллю часник, чорний мелений перець і сметану. Те, що вийшло, добре перемішуємо і формуємо коржі – кремзлики круглої форми. Кладемо у сковороду з добре розігрітим жиром з свіженького сальця і смажимо до готовності. З підготовленої свинини нарізаємо на шматки м'ясо (по два кусні на порцію), легенько відбиваємо, солимо, посипаємо чорним перцем і обсмажуємо з обох боків до готовності. Тепер готуємо не тарілки, а глибоченькі горщики. У горщик кладемо кремзлики, по три штуки на порцію. На кремзлики кладемо смажене м'ясо, посипаємо пасерованою цибулею, посипаємо червоним меленим перцем та дрібно нарізаною зеленню петрушки. Горщик закриваємо і кладемо у духовку приблизно на 5-10 хв. З температурою 180-200 °С. Готову гарячу страву вибираємо тепер з горщика і перекладаємо до тарілки. Але не просто, а так, щоб кремзлики були знизу, а зверху м'ясо з пасерованою цибулею.

Їмо, страву звичайно, гарячою!

КНИШ ГУЦУЛЬСЬКИЙ

На одну порцію вам потрібно: борошно кукурудзяне – 50 г.; вода – 100 г.; сіль – 2 г.; борошно пшеничне – 5 г.; бринза –

42 г.; зелень петрушки – 10 г.; часник – 2 г.; зелень кропу – 5 г.; сало-шпик – 10 г.

Приготування: У киплячу підсолону воду всипаємо просіяне кукурудзяне борошно, заварюємо тісто, добре вимішуємо, щоб не залишилось грудочок, і залишаємо на деякий час, щоб воно охолонуло і загусло.

Підготовлене тісто ділимо на частини і на дошці, посипаній пшеничним борошном, розкачуємо з цих частин невеликі коржі.

На середину коржа ставимо протерту бринзу, змішану з дрібно потертою зеленню петрушки, тертим часником та дрібно нарізаним кропом. Фарш загортаємо у тісто, зверху кладемо тонку скибку сала і випікаємо в духовці.

Страву слід їсти гарячою!

ГУЦУЛЬСЬКІ ГОЛУБЦІ

Пропонуємо вам чудовий гуцульський рецепт голубців. Тут їх навіть два!

Одні голубці з картопляною начинкою, інші – з кукурудзяною.

Вам потрібно: головка капусти, 1 кг. фаршу, 1 кг. картоплі, 2-3 цибулини, 200 г олії, сіль, перець або 2-3 склянки кукурудзяної крупи, 2-3 цибулини, 2 ст. ложки борошна, 200 г олії, сіль, перець.

Начинка картопляна. Картоплю тремо на дрібній терці., зчіджуємо сік. Заправляємо смаженою дрібною цибулею. Перчимо, солимо. Закручуємо такі голубці легко, не притискаючи.

Начинка кукурудзяна. Кукурудзяну крупу грубого помолу запарюємо окропом, кладемо на легкий вогонь, щоб набухла. Дрібно посічену цибулю тушкуємо на олії, вимішуємо з борошном, крупою, солимо і посипаємо перцем.

Відварену капустину розділюємо на листки. Зрізуємо потовщення, тобто відростки від качана. На середину кладемо фарш. Формуємо голубці. Складаємо у чавунний горщик, або банячок – якщо немає, то можна взяти те, що є – на дно стелимо листки або зрізані залишки, щоб голубці не пригоріли. Накриваємо капустяним листям. Заливаємо на третину посуду гарячою підсоленою водою. Як тільки голубці закиплять, перекладаємо їх у розігріту духовку і запікаємо упродовж 1,5-2

годин. Перед подачею поливаємо «засмажкою» - підсмаженою цибулею з салом на олії, домашньою сметаною чи вершками.

КОВБАСА ГУЦУЛЬСЬКА

На 1 кг вам потрібно: крупа кукурудзяна – 290 г.; шкварки – 120 г.; смалець – 100 г.; цибуля – 240 г.; сіль – 10 г.; перець чорний мелений – 2 г.; свиняча кишкова оболонка – 60-70 см.

Приготування: Кукурудзяну крупу просівають і відварюють у малій кількості води до напівготовності.

Свіжі шкварки пропускають через м'ясорубку.

Дрібно нарізану ріпчасту цибулю обсмажують у смальці до золотистого кольору, змішують з відвареною кукурудзяною крупою і меленими шкварками і заправляють меленим чорним перцем і сіллю, все добре перемішують.

Підготовлену кишкову оболонку наповнюють приготовленим фаршем.

Приготовлену ковбаску кладуть в окріп і варять 10-15 хв, стежачи, щоб вона не потріскалась. Перед вживанням цю ковбаску підсмажують у смальці і подають як гарячу закуску.

ДЕРУНИ ПО-ГУЦУЛЬСЬКИ

Вам знадобиться: 1 кг картоплі, 2 яйця, 50 г борошна, сіль, перець чорний мелений, 300 г цибулі, головка часнику, 100 г сметани, 100 г сала, 700 г свинини, зелень петрушки.

Почищену і помиту бараболю (картоплю) натирають на дрібненькій терці, додають пшеничне борошно, сире яйце, дрібно нарізану чи також натерту цибулю, розтертий з сіллю часник, чорний мелений перець і сметану. Те, що вийшло добре перемішують і формують коржі – кремзлики круглої форми. Кладуть у сковороду з добре розігрітим жиром з свіжого сала і смажать до готовності. З підготовленої свинини нарізають м'ясо (по два шматки на порцію), легенько відбивають, солять, посипають чорним перцем і обсмажують з обох боків до готовності. У горщик кладуть кремзлики, по три штуки на порцію. На кремзлики кладуть смажене м'ясо, поливають пасерованою цибулею, посипають червоним меленим перцем та дрібно нарізаною зеленню петрушки. Горщик закривають і кладуть у духовку приблизно на 5-10 хв. з температурою 180-

200°С. Готову гарячу страву вибирають з горщика і перекладають до тарілки, так, щоб кремзлики були знизу, а зверху м'ясо з пасерованою цибулею.

Їсти треба страву гарячою!

САЛАТ «ГУЦУЛЬСЬКИЙ»

Цей салат може легко вважатися другою стравою, адже він дуже ситний, смачний і подається гарячим.

Вам потрібно на одну порцію: картопля – 100 г.; перець свіжий солодкий – 100 г.; помідори свіжі солодкі – 100 г.; цибуля – 25 г.; морква – 15 г.; петрушка (корінь) – 10 г.; олія – 25 г.; рис – 15 г., або крупа перлова – 12 г.; сіль – 3 г.

Картоплю, нарізану часточками обсмажують на олії. Нарізані кубиками моркву, петрушку та цибулю пасерують, і вкінці додають нарізані скибочками свіжий солодкий перець і свіжі помідори. Окремо варять розсипчасту кашу з рису або перлової крупи.

Смажену картоплю, пасеровані овочі змішують, додають кашу, трохи бульйону і тушкують до готовності.

Подають салат гарячим!

БОРЩ ДЗЕРОВИЙ

Вам потрібно: 1 невеликий свіжий столовий буряк, 2 л дзеру (сироватки), 200 г сметани, 1 ст. л. масла, 1 ч. л. солі, 1 ч. л. білого борошна.

Приготування: Буряк порізати на брусочки приблизно 1×1 см і відварити у воді. Дзер нагріти і дати закипіти, додати туди відварений буряк і знову довести до кипіння. Масло змішати із сіллю та мукою і нагріти до кипіння. У каструлю з буряками і дзером додати розігріте масло. Муку, сіль. Сметану нагріти окремо, даючи їй закипіти, а тоді додати у борщ.

Борщ подавати як страву до картоплі зі шкварками.

БУЖЕНИНА ГУЦУЛЬСЬКА

Якщо пройтися будь-яким карпатським, а тим більше гуцульським селом, то через півгодини обов'язково захочеться

їсти. І справа тут не тільки в цілющому гірському повітрі, що пробуджує вовчий апетит, але й у запасі копченого м'яса, який лоскоче ніздрі біля кожної хати. Незважаючи на велике різноманіття м'ясних виробів у крамницях та на базарах, тут, як і кількості років тому, м'ясо закопчують старими дідівськими способами.

Щоб бужениця (так називають цей смаколик на Гуцульщині) була м'якою і соковитою, головне зробити добрий маринад, або сухий, або мокрий. При сухому маринаді м'ясо натирають сумішшю солі, чорного перцю і часнику і кладуть на 2-3 дні у велику каструлю. А при мокрому його вимочують у воді, куди додають перець, лавровий лист, цибулю. Солі кидають стільки, щоб сире яйце наполовину було у воді, а наполовину – на поверхні.

Замариноване м'ясо підвішують на спеціальні залізні гаки, які зачіпляють на дерев'яні палиці. Через 5-7 годин готову буженицю знімають.

Хіба може бути щось смачніше за свіже м'ясо, щойно з бужарні? Таке м'ясо запашне і ніжне. В процесі коптіння з м'яса випаровується частина вологи, воно набуває приємного димного смаку, стає твердішим та рум'янішим. Таке м'ясо зберігається досить довго. Смакуйте на здоров'я!

ГУЦУЛЬСЬКА БАБКА

На одну порцію вам потрібно: борошно кукурудзяне – 70 г., вода – 140 г., сіль – 3 г., яйце – 1 шт., сало-шпик – 30 г., бринза – 40 г., вершкове масло – 15 г.

Приготування: У підсолону киплячу воду повільно всипають просіяне кукурудзяне борошно, доводять до кипіння, добре розмішують, охолоджують до 50-60 градусів. Тоді додають сире яйце, перемішують і ставлять у духовку, щоб бабка добре упріла.

Зварену бабку розрізають на окремі тонкі смужки за допомогою нитки чи ножа. Нарізають сало-шпик, кладуть шаром на дно банячка, далі на сало кладуть шар бабки, потім шар бринзи і так повторюють кілька раз. Масу проколюють дерев'яною шпажкою, закривають кришкою і запікають в духовці протягом 20-25 хв.

Готову бабку поливають розігрітим вершковим маслом і подають на стіл.

(Фотоальманах 2012 "З любов'ю до краю гірського")

Весільні обрядові пісні

1) *Єк заносі деревце до хати. «Зачинані».*
Весілля:

До нас, Господи (2 р.),
Бо в нас тепер гаразд,
Ангели воду носі,
Богородицу просі (2 р.)
Богородице Мати (2 р.)
Просимо вас до хати,
Просимо вас до хати (2 р.)
Весіле зачинати,
Весіль зачинаті,
Деревце уберати (2 р.).

2) *Тато і мама в'їзуть перші квітки на деревце.*
На калинонці дві ягодонці.
Ой від спода до вершечька гіллячко (2 р.)

А на самім вершечьку пірічко (2 р.)
А хто його там зав'їзав – батечько (2 р.)

На калинонці дві ягодонці
Ой від спода до вершечька ялинка (2 р.)

А на самім вершечьку калинка.
А хто її там зав'їзав? Матінка! (2 р.)

На калинонці дві ягодонці,
Ой від спода до вершечька яличка,

А на самім вершечьку китичька.
А хто її там зав'їзав? Сестричька.

Ой від спода до вершечька виноград.
А хто його там зав'їзав? Ридній брат.

Ой кувала зазулиця, сіла на калину,
Ми просимо до деревця всю близьку родину.

Ой кувала зозуличька, не хоче летіти.
Та вберайте деревечко ви усі сусіди (2 р.)

Ой ми тут си походили єк ридні сестриці,
Нав'їзали на деревце веселі косиці. (2 р.)

3) *Як уберуть деревце:*

Ми вже деревце вбрали (2 р.)
Чи ми цисе вдали?

А ви краще вдавайте,
Нам горівки давайте (2 р.)

Доброї горівочки (з нової берівочки) (2 р.).

Ой ми цисе деревечько
Вбрали калачями,
Шоби наші молодята
Були багачями (2 р.)

Ой ми цисе деревечько
Дуже файно вбрали,
Шоби наші молодята
Файно газдували. (2 р.)

Ой ми цисе деревечько
Убрали та ввили,
Шоби наші молодята
Много літ прожили (2 р.).

4) *Молодий або молода викуповують деревце:*
Ой приступи, молоденька, приступи (2 р.)
І від дівчет деревечко викупи,
Та я цисе деревечко не куплю,
Я лиш цисе деревечко віддечу!
Приступила молоденька з своїми дружками,
Викупила деревечько дрібними сльозами.

5) *Тато викупує вінок від швалі:*
Ой приступи, батечьку, приступи (2 р.)
І від швалі віночок викупи. (2 р.)
Ой бо у нас швалечька дорога,
Тай ушила віночок до злота (2 р.)

Ой із рути зеленої вершечьок,
А з позлітки золотої сердечок.
Ой приступив батечько, приступив,
І від швалі віночок викупив.
Ой бо у нас рідний батько не вітчим,
Він викупив віночок, має чим.

6) *Як збераять молоду до шлюбу:*
Ой злинули два ангелі із суду, (2 р.)
Збераяси молоденька до шлюбу.
Не бари мня, мій батечьку, не бари, (2 р.)
Бо на мене дружинонька чікая. (2 р.)
Вона свої ще парочки не мая!
Не барю тя, моя доню, не барю,
Лиш на тебе най віночок покладу.

Ой злинули два ангелі із суду, (2 р.)
Збераяси молоденька до шлюбу.

Не бари мня, моя мамко, не бари. (2 р.)
Ой як будеш мене, мамко, барити,
Буде мене дружиночка сварити.
Не барю тя, моя доню, не барю, (2 р.)
Лиш на тебе най віночок покладу.
Ой куда ти, молоденька, ходила,
Шо так твоя головочка зацвила.
Я ходила, моя мамко, в садочок,
Припав мою головочку цвіточок.
Я ходила, моя мамко, попід сад,
Припав мою головочку виноград.

7) *Перед цим, як виводі молоду з хати брати до шлюбу.*

Молода вклякає на коліна перед образами.

Гості заспівують татові:
Батечьку-голубочку, батечьку-голубочку,
Гладь мою головочку білими рученьками,
Дрібними сльозоньками (2 р.)

Так само співають мамі, братам і сестрам:
Матінко-голубочко, братчику-голубочку
І сестричко-голубочко,
Гладь мою головочку
Білими рученьками,
Дрібними сльозоньками.

8) *За цим кажеси проці і молода з братами, з колачями на рушниках виходить з хати і їй заспівують:*

Ой нема попа дома,
Ой нема попа дома,
Поїхав піп до Львова
Ключики купувати,
Церковцю розмикати, (2 р.)
Церковцю розмикати,
Молодим шлюб давати (2 р.).

9) *Як приході із шлюбу:*
На калинці дві ягодонці,
Вийди-вийди, батечьку, проти нас (2 р.)
І спитайси, батечьку, у всіх нас:
Ой де твоє дитятко стояло?
Та у церкві на престолі шлюб брало.
Ой не пізнає мати (2 р.)
Свого дитяти межи дружечьками

Тай межі братчиками (2 р.)
Вийшов батечко, вийшов (2 р.)
З повною повнечкою (2 р.)
З доброю гадочкою – з доброю гадочкою.
Вийшла матінка, вийшла (2 р.)
З крутими калачями, (2 р.)
З добрими гадочками (2 р.).

10) *Як молодий іде по молоду:*
Ой рої си, рої – ой рої си, рої.
Бояри си строї – бояри си строї
До пані молоді.
Ой добрая годиночка настала – (2 р.)
Мама сина по невістку післала. (2 р.)
Ой післала штири коні, п'ятий віз,
А шестого фірманчика би привіз.

Приїхала невісточка понад вечір
І сказала свекрушечці «Добрий вечер».
«Добрий вечер», матіночко, до хати. (2 р.)
Чи будеш мня за дитину приймати?
А я буду матіночков тебе звати!

11) *Вже молодий з боярами у молоді:*
І. Ой упали морози на лози, (2 р.)
Зморозили старосточку тай коня,
А як цисе свашечка учула,
Насмажила чашу пива, дві вина, (2 р.)
Таки свого старосточку приймила.

II. Ой упали морози на лози, (2 р.)
Зморозили дружбочьку тай коня.
А як цисе дружечька учула,
Насмажила чашу пива, дві вина,
Таки свого дружбочку приймила.

III. Ой упали морози на лози,
Зморозили молодого тай коня.
А як цисе молоденька учула,
Насмажила чашу пива, дві вина,
Таки свого молодого приймила.

Гості молодого співають:
Ми не прийшли стояти (2 р.)
За порцію горівки – за порцію горівки,
За хорошої дівки. (2 р.)

Гості молоді відспівують:
I. Тече вода з-за города (2 р.)
Б'єси в Прут,
А ви, свашки, заблудились, то не тут.

II. Тече вода з-за города
Попри млин.
А вам, свашки, доріжечька,
Йдіть в Хімчин.

Гості молодого співають:
Вставай, вставай, молоденька, не сиди,
Бо приїхав пан-молодий на кони.
Подивися, молоденька, в віконце,
Ой сіє молоденький як сонце.
Ой виходи, молоденька, на подвір'я,
Бо вже зійшло сонечко з-за гір'я.

Гості молоді відспівують:
Нема молоді (ім'я) Марусі дома, (2 р.)
Пішла молода в жорна
Крупочків нажорнити,
Своїх боярів приймати. (2 р.)

Гості молодого відспівують:
Ой кувала зозулиця і буде кувати,
А в нас свашки не курочки,
Крупочки довбати.

Гості молоді співають:
Ой кувала зозулечка і сіла на кладку,
Не дамо вам молоденьку,
Дамо стару бабку.

Гості молодого:
Ой кувала зозулиця
Й сіла на ялицу.
Та покладіт свою бабку
На тиждень в озницю.

Гості молоді:
Ой не треба нашу бабку
Дуже збиткувати,
Бо вам бабка пригодиться
Внучки колисати!

Як заході бояри до хати купувати молоду:

Помало кіньми грайте, (2 р.)

Мураву не зривайте,

Травичку не топчіте,

Нам жалю не робіте. (2 р.)

Ой татарин ти, братчику,

Татар, прода- продав

Сестричку за даром.

*Молодята ідуть на підлогу танцювати
2 танці.*

*І тогди молодята з гостями молодого сіда-
ють за столи.*

Гості молодого співають:

Розтягай свату хату. (2 р.)

Нас тут небагато – сімдесятеро трое

На подвір'ячку твоїм (2 р.)

Розтягай, свате, хату

І новії стіни, тай новії стіни,

Щоби бояри сіли. (2 р.)

Сіли бояри, сіли, сіли бояри, сіли,

Аж ся здригнули стіни.

А ще не так си здригнут,

Як ся горівки нап'ють. (2 р.)

Ця пісня для молодої:

Ой ми суда приїхали

За цев дівчиночков,

Шо вна сидит за столиком

В золотім віночку.

Сидит собі за столиком

І ручку подала.

І на свого молодого

Фусточку поклала.

Я вже тепер не мамина

І не дєдикова,

Я лиш цего молодого,

Шо фустка шовкова!

Я лиш цего молодого,

Шо букет тай ружя.

Подивіться, люди добрі,

Йкого маю мужа.

Ой у мою криниченьку

Нападало листі.

Подивіться, люди добрі,

Які ми паристі.

Бояри встають із-за столу і приспівують:

Вилетів чорний ворон, (2 р.)

Майте бояри сором.

Сорому не маяте,

Додому не дбайте. (2 р.)

*Всі встають і виходять на подвір'я, співа-
ючи:*

Ой ступила молоденька з порога, (2 р.)

Бувай, бувай, моя мамко, здорова. (2 р.)

Не плач, не плач, матіночко, за мною,

Та не все я забераю з собою.

Я лишаю дрібні сльози по столу

І дрібненькії слідочки по двору!

Запитайся молоденька у мами,

Чи пуская проти ночі тебе з нами.

Питайси, не питайси, (2 р.)

Лишень з нами зберайси.

Коники сінце з'їли,

Водиці похотіли. (2 р.)

*Прощальна пісня молодої на відході з
подвір'я:*

Вже би була їхала, вже би була йшла,

Я свому батечкові не дякувала.

Дякую я тобі, тату, шо збудував мені хату,

Більше не будеш, не будеш.

Вже би була їхала, вже би була йшла.

Я ще своїй матінці не дякувала.

Дякую я тобі.

Мамко, що будила мня раненько,

Більше не будеш, не будеш.

Вже би була їхала, вже би була йшла,

Я своїй сестричці не дякувала.

Дякую тобі, сестричко,

що в'язала мені стрічки,

Більше не будеш, не будеш.

Вже би була їхала, вже би була йшла,
Я ще свому братові не дякувала.
Дякую я тобі, брате що виводив мене з хати,
Більше не будеш, не будеш!

Вже би була їхала, вже би була йшла.
Я свому подвір'ю не дякувала.
Дякую тобі, подвірі, що гуляло тут весілля,
Більше не буде, не буде.

Вже би була їхала, вже би була йшла,
Я своїм воротам не дякувала.
Дякую я вам, ворота, де стояла хлопців рота.
Більше не будуть – не будуть.

Як ведуть молоду до свекрухи:

Ой подумай, молоденька,
Що ти наробила,
Ти вже своє та дівоцтво
У церкві лишила.
Скажи, скажи, молоденька,
Чи ті не жель буде,
Як настане неділенька,
Хто гуляти буде?
Як настане неділенька
Святая-святая,
Всім дівчатам веселенька,
А тобі сумная.
Всім дівчатам веселенька,
Всі будуть гуляти,
А ти будеш, молоденька,
Діти колисати.
Ой я тебе на то не брав,
Шоби ти ходила,
Я лиш тебе на то узяв,
Шоби ти робила.
Та я тебе на то не брав,
Шоби ти гуляла,
Я лиш тебе на то узяв,
Шобес газдувала.

Привели молоду до молодого:

Ой ходила матіночка по ганку,
Визерала невісточка від ранку.
Приїхала невісточка у вечер
І сказала свекрушечці: «Добрий вечер».
«Добрий вечер», матіночко, до хати,

Чи будеш мня за невістку приймати?
А я буду за матінку тебе мати!

Ой зелена конюшина,
Косар її косит,
Яка славна дівчинонька,
Котра вінок зносить.

Траба, траба косарика,
Шоби вмів косити,
А головки розумної
Віночок зносити!

Як ся мамка радувала,
Як ся ввеселила,
Шо з одної дитиночки
Вже двоя зробила.

Ой на одну дитиночку
Кривцю проливала,
Але друга дитиночка
Якби з неба впала.

Ой на одну дитиночку
Головка боліла.
А другая дитиночка
З гаю прилетіла

Молода перед брамою у свекрухи:

Втворей, матінко, ліску, (2 р.)
Привели тобі невістку,
Високу як ліщину,
Червону як калину. (2 р.)
Ой літо-літо, не зима.
Посіяла чорнобривці, тай нема,
Посіяла чорнобривці ще в літі,
Вже завияють головочку на віки.

Завивають молодичю:

Ой під плотом, рівно з плотом
Росла чечеричка,
Вчора була дівчиночка,
Тепер молодичка.
Вчора була дівчиночка,
Биндочка леліла,
А сьогодні молодичка,
Вже хусточка біла.

Ци я тобі, моя мамко,
Вліті не сапала,
Шо ти мене тай на зиму
До свекрухи дала.
Чи ж я тобі, моя мамко,
Хлібец переїла,
Шо ти мені, молоденькій,
Світок загаїла.
Ой кувала зозулечка,
Кувала, кувала,
Ти вже мені, моя мамко,
Світок зав'язала.
Траба, траба, моя доню,
Штири воли дати,
Аби тобі, молоденькій,
Світок розв'язати.
Ой хоть давай, мамко, воли,
Хоть давай корови,
Світок мені не роз'єжиш
Вже більше ніколи.
Ой кувала зозулиця,
Кувала, кувала,
Це ґаздиня таких гостей
Много літ чекала.
Це ґаздиня таких гостей
Много літ чекала,
Щоб на своїм подвір'ячку
Невісточку мала.
В своїм селі, в своїм селі
Всі верби зелені.
В чужім селі, в чужім селі
Й сади засмучені.

Зав'язали молодичю:

Ой не тяжко ізробити
З тіста паланицю,
І не тяжко ізробити
З дівки молодичю.
Але тяжко ізробити
З берези сопівку,
І так тяжко ізробити
З молодичі дівку.
Молодичка молоденька
Файно си завила,
Переспала з чоловіком,
Біда си скривила.

*Як ідуть гості молодої до молодого вішати
деревце:*

Добрий вечер сватови,
Ми до вас. (2 р.)
Залетіло наше гуся
Межи вас. (2 р.)
Або ви нам наше гуся
Вертайте,
Або ви нас за гості
Приймайте.
Ой кувала зозулиця,
Тай сіла на ноші.
А в нас свати дуже файні,
Варт великі гроші. (2 р.)
Ой кувала зозуличка
І сіла на йони.
А в нас свати дуже файні,
Варта мілійони.

Як молода відійшла з дому, співають мамі:

Позмітай полиці,
Де стояли молодої
Дорогі косиці.
Піди, мамко, до комори,
Позмітай клиночки,
Де стояли твоєї доні
Золоті віночки.
Цілуй, цілуй, молоденька,
Свого тата в ногу,
Що він тебе випровадив
На добру дорогу.
Цілуй, цілуй, молоденька,
Свою мамку в ручку,
Шо вна тебе спроводила
На добру научьку.
Ой ми ішли тай до свата
То снігом, то ледом.
Ой ми знали, шо є в свата
Горівочка з медом (2 р.)
Казала нам синиця, (2 р.)
Шо є в свата пивниця,
А в пивниці дубівка,
А в дубівці горівка. (2 р.)
Зарізали когутика,
Зарізали каню,
Ой уже тут по весіллю,
По всьому гулянню.

ЧАРІВНІ МОЇ КОБАКИ

Знайвищого в селі пагорба, звідки в ясний ранок навіть Снятин видно, як на долоні моє мальовниче село Кобаки, яке красою своєю світ заворожує, де верба та калина, де сади цвітуть рясно, де ніколи не стихає пісня, де кожна стежина приводить до щастя, де навіть ніколи нікому не холодно. Адже нас зігріває любов до села. В нас наймелодійніші мелодії, в нас найкращі голоси. Саме в наших людей є талант до такого чарівного художнього слова. Адже Кобаки виростили кожного, хто живе в ньому. З малих літ воно тягнуло нас до пісні, леліяло, оберігало та дало світові неперевершених акторів, найвідоміших співаків, найвизначніших поетів та письменників. Цей список можна ще довго продовжувати. Погодьтеся, правда ж, куди б ми не їхали, в яку далечінь, все одно вони кличуть нас, манять до себе, манять так, що неможливо не повернутись до дому, не побачити рідну стежину, яка протоптана нами з малих літ, де ми знаємо кожну тваринку, рослинку, комашку, кожен камінчик, кожний горбок та долинку. Адже вона, як життя, поворотик – це зміна чогось, підвищення – злет, впадина – падіння. Коли люди повертаються з далеких доріг до дому, вони згадують село, стежину, рідну домівку та найкращу пісню, наймилозвучнішу кобацьку мелодію.

А яка краса взимку, коли прийде чарівниця-зима та все покриє білою пухкою ковдрою!

А весною, коли все зацвіте, коли вранці вибігаєш з рідної домівки та біжиш м'якою зеленою травою босоніж! О, такі відчуття ніякими словами не передати, хоч їх понад два міль-

йони. Ні одною мовою світу не передати вражень, почуттів та емоцій.

Влітку Кобаки квітнуть дітворою, гаряче та лагідне сонечко кожного приголубить.

Осінь прийде як дівчина в золотих шатах з палітрою та з пензлем у руках та розмалює всі листочки до одного. Та будь-якої пори року мої Кобаки найкращі. Крізь білу завісу милується пишними берегами село, ніби в долонях воно наших.

У зелені шати одягнуте, квітами завітчане, кохане та ріднесеньке моє любиме село, піснею зачароване, роками не загублене, поетами та письменниками оспіване, співаками піднесене. Отаке моє село!

КАТРУСИНА ПЕРША ВИШИВКА

Катруся у своїх батьків сьома дитина. Така красива, білолиця, а волосся як золото переливається на сонці своїми кучериками. Батьки не натішаються, що Бог дав їм таку красуню.

Люди дивуються, що самі дівчатка в сім'ї народжені, а батько як голова сім'ї гордо говорить:

— Де сім, там буде щастя і доля всім.

Підрастає маленька Катруся та все пильним оком спостерігає, як мама вправно вишиває, як легко лягають барвисті нитки на полотно.

Самій захотілось мамі допомогти складати нитки по кольорах. Випросила в матусі кусочок полотна і взялась із мамою до ручного вишивання. Так було цікаво, чи вийде той хрестик такий як у неї?

Це були незабутні дні. І голка не слухалась, все випадала з рук, і нитки путались, і хрестики спочатку не виходили. То шила Катруся, то розшивала. Але за третім разом сама не повірила, як вийшло все гарно. Хрестики сміялися до неї. Так навчилася Катруся вишивати, а згодом і узорі виходили теж красиво.

— Мамочко! Я хочу вишити до свята Великодня гарний рушничок – сказала Катруся.

— Ти розумничка моя – відповіла мама.

— Я знаю, коли Бог побачить мій рушничок, Він дуже зрадіє — з веселою усмішкою виголосила дівчинка.

Мати дала Катрусі полотно, барвисті, як сонечко, нитки, ножиці, голку.

Донечка з радістю подякувала дорогій матусі. Помолилася Богу і взялася до важливої роботи – вишивання. Спочатку вишила хрест, ангеликів, гарні, прегарні писанки. Самій не вірилось, що так легко і швидко зацвітуть на рушничку чудові квіти з відтінком сонечка.

— Донечко люба! А чи знаєш ти, чого ти так швидко вишила рушничок і без помилок? — сказала мама. — Бо ти Бога просила, щоб Він тобі допоміг.

Картина довгоочікуваного Великодня була відтворена на рушнику. Він вийшов і справді красивий. Батьки щиро похвалили свою донечку.

Всі люди готувалися до свята. Прикрашали свої будинки, білили, підмальовували огорожі.

Настав час і кошики прикрашати різнокольоровими віночками, а в кошик в першу чергу потрібно гроші покласти, бо так вчив батько, щоб гроші в хаті велися. Так і зробила вся дружна сім'я — мама, тато і дві сестрички. Потім пасочка зайняла найпочесніше місце посередині кошика, ковбаса, сир, часник, сіль. Посередині гарна святкова свічка. От і все готово.

Катруся з великим задоволенням несла свій кошик, покритий вишитим рушничком, і собі міркувала про складне і дивовижне життя Ісуса Христа.

Аж ось і святкова церква чекала своїх прихожан. Срібними голосами заспівали церковні дзвони. А люди всі щасливі і усміхнені щиро віталися: «ХРИСТОС ВОСКРЕС». «ВОІСТИНУ ВОСКРЕС» — відповідала ї собі Катруся.

У неї було легко на душі. Тільки серце щеміло від радості. Враз усі свічки загорілися, а яскравий промінчик сонця спустився на її плетений кошечок і лагідно позолотив вишиті пелюстки квітів.

— Я дуже щаслива — прошепотіла Катруся. Богові напевно сподобався мій рушничок. В цей час ще сильніше заграли церковні дзвони і заспівали Великодню пісню:

«ХРИСТОС ВОСКРЕС!
ВОІСТИНУ ВОСКРЕС!»

Оксана СТУСЯК,
учениця 7 класу Кобаківської ЗОШ I-III ступенів

ЖИТТЯ, ВКАРБОВАНЕ РІЗЦЕМ

Поле культури нашої неміряне, але це не значить, що міряти його не потрібно. Міряти – це значить, пізнавати, а пізнавати – доходити початків любові, любові до світу й людей!

Валерій Шевчук

... Є митці, творчість яких не вичерпується лише кількістю виконаних ними робіт. Навколо себе вони мовби створюють певне "силове поле", що притягує як тих, хто фахово займається мистецтвом, так і далеких від творчих професій людей. Такі митці формують не тільки власне естетичну, але й етичну атмосферу, стають для інших мірою і нормою високої вимогливості до себе, своєї творчості. Вони визначають культурний простір епохи, свого краю.

Таким для Гуцульщини є Микола Грєпін'як, знана й поважана людина, член Національної спілки художників України, який значною мірою впливав на характер і рівень мистецтва дереворізьблення на наших теренах упродовж тривалого часу, більшого за півстоліття.

19 березня цього року Миколі Грєпін'яку виповнилося вісімдесят. Це поважна дата, що дає привід

Грепінняк М. І. Таріль "Іван Франко", дерево, точіння, суха різьба, інкрустація, с. Верхній Березів, 1990 р.

знову заговорити про народне мистецтво як душу України, як цільний і довершений світ, який, на жаль, сьогодні безвідповідально руйнується новітніми манкуртами та їх яничарами.

Микола Грепінняк як митець органічно поєднав у собі минуле та сучасне і проклав дорогу в майбутнє. Він народився в с.Брустурах в різьбярській сім'ї й з дев'яти років почав займатися оздобленням дерев'яних виробів. Цього цікавого ремесла навчав його батько, Іван Семенович, який був надзвичайно обдарованою людиною: знав будівельну, столярну й слюсарну справи, вмів мурувати печі, займався різьбленням

та інкрустацією, добре грав на скрипці та флюярі. Батько, згадує Микола Іванович, сам змайстрував собі скрипку й вельми тим пишався. Він організував у себе вдома різьбярську майстерню і приймав обдарованих юнаків на навчання.

Тоді ж, у далекому дитинстві, захопився Микола й малюванням. Пасучи корову на толоці, охоче змальовував довколишні карпатські краєвиди, що вабили очі невимовною красою.

Ще з юних літ Микола Грепінняк усвідомив, що всі знання світу заховані в книгах. Тому читав багато, а позаяк в їх сім'ї до читання було ставлення особливе – він довгими зимовими вечорами при каганці, а в неділі та свята після Служби Божої на прохання батька читав домашнім уголос. "Мої перші прочитані книжки,- говорить Микола Іванович,- це Біблійна історія Старого і Нового Заповіту", "Гуцульський календар", "Сільський господар", "Молитовник" та "Кобзар" Тараса Шевченка, якого мені подарував дід Семен, та ще декілька книжок з малюнками Олени Кульчицької – дарунок від пані вчительки Марії Томич, коли я перейшов до другого класу".

Микола Грепінняк ніколи не ходив в улюбленцях долі: нічого не давалося йому просто. Хоча й був від природи різносторонньо обдарованим, нелегко торував свій життєвий шлях. Війна, окупація, голод, злидні, післявоєнна розруха, тривожні дні та ночі 40-50-х років, коли "визволителі" ганялися за людьми, виловлювали воїнів УПА, вбивали невинних та

Грепінняк М. І. Таріль "Ювілейний" з портретом Ліни Костенко, дерево, точіння, суха різьба, інкрустація, с. Верхній Березів, 2004 р.

вивозили газдів з гуцульських сіл в безмежні сибірські простори... Їх сім'ю це лихо обминуло: батько був тяжко хворий. З цієї ж причини мати не записалася в колгосп: сім'я багатодітна, чоловік нездужає, хто ж буде в колгоспі робити?

Не склалося і з навчанням. У шостому класі Миколу виключили зі школи, бо "Грепінняк, учень радянської школи, малює образи святих". І рука завідувача райвно О.Цепкала викреслила його прізвище зі списку учнів. Прийшлося, за порадою вчителя П.М.Гуцуляка, який єдиний поспівчував його біді, подати заяву в вечірню школу й там здобути свідоцтво про семирічну освіту.

Микола багато читав, малював, учився самотужки. Дуже мріяв про художнє училище і навіть вступив на навчання. Однак, під час осінніх робіт на збиранні картоплі в колгоспі, куди послали студентів, тяжко занедужав. Про-

хворів довго, після чого в училище вже не повертався.

Проте в своїй самоосвіті, якою він наполегливо займається все життя, Микола Іванович мав добрих учителів. Це Євген Якович Сагайдачний, художник, професор живопису. Вони подружилися з 1952 року, їх приязні стосунки тривали аж до смерті Сагайдачного. Євген Якович учив його рисунку, малярських технік, анатомії, скульптури. Саме під його впливом у творчому доробку Грепінняка з'явилися такі малі пластичні роботи, як "На деньці", "Гуцулка з книжкою", "Гуцул з тобівкою", "Сопілкар", "Гуцулка з коновкою", "Дроворуб". Слід сказати, що вони мали високий художній рівень, бо Євген Якович був дуже строгим і прискіпливим учителем і не терпів абиак виконаних завдань. Частина цих робіт знаходиться в Коломийському музеї народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й.Кобринського, що й є свідченням умілости молодого Грепінняка в круглій скульптурі та оригінального мистецького вирішення ним заданих тем.

Не можна не сказати ще про двох людей, які зіграли велику роль у формуванні особистості Грепінняка-художника, розширенні його професійних знань. Це Ірина Марківна Матасяк – науковий працівник Коломийського музею, та художник Мар'ян Ілліч Глова, з якими Микола Іванович потоваришував на довгі роки.

Саме Ірина Матасяк вплинула на те, що Микола став художником декоративного мистецтва (а мав стати бухгалте-

Грепиняк М. І. Таріль "Тарас Шевченко", дерево, точіння, суха різьба, інкрустація, с. Верхній Березів, 1989 р. Вл. авт.

ром), упевнила юнака в необхідності йти за покликом дарованого Богом таланту. Всі роки їх знайомства вона уважно стежила за творчою працею Грепиняка, давала поради, консультації, запрошувала на виставки, замовляла для музею різьблені речі.

Велике значення мали й зустрічі з Гловою. Мар'ян Ілліч поділяв захоплення брустурівського хлопця графікою та живописом, підтримував його, допомагав, аналізував малюнки, і, – що було дуже цінним для Грепиняка, – забезпечував спеціальною літературою з образотворчого мистецтва, якої в той час у книжкових крамницях було обмаль.

1956 рік можна вважати початком творчої діяльності Миколи Грепиняка. Він виконав для Коломийського музею тематичну скриньку й тарілку "Доярки" і почав роботу над тематичним тарелем "Великий Каменяр" на ознаменування 100-річчя від дня народження Івана Франка. Ця робота експонувалася на ювілейній виставці на вшанування великого письменника, що проходила в Коломийському музеї. Про Грепиняка, як талановитого митця, заговорили преса, радіо.

Це не могло не окрилювати. З новим завзяттям береться молодий художник до праці, шукає цікаві сюжети, образи. Продовжує багато читати, опановує мосяжництво у відомого брустурівського майстра Івана Дручкова, що значно розширило його творчий діапазон.

Але, на жаль, мистецькі заняття не давали Миколі засобів до життя. У якийсь момент він вирішує завербуватися на велику будову й у такий спосіб трохи покращити матеріальний стан сім'ї. Поїхав спочатку в Одесу, а потім – на Донбас у місто Сталіно. Там працював якийсь час землекопом, згодом теслярем. У вільні години та вихідні відвідував виставки, книгарні, бібліотеки, музеї, замальовував зразки ліпнини та скульптурні зображення на старовинних будинках, малював донецькі краєвиди з шахтними териконами, займався фотосправою.

У листі з дому рідні повідомили, що до них в Брустури приїжджали працівники Коломийського музею й дуже здивувалися, що він залишив різьблення й поїхав на заробітки. Незабаром Микола отримав другий лист – від Ірини Матасяк, який заставив повернутися до найдорожчого – мистецтва.

Грепінняк спрагло береться за роботу, натхненно чаклує над деревом. І успіх не забарився. Того ж 1957 року він стає учасником обласної, республіканської та всесоюзної виставок. Дві його сюжетно-тематичні скриньки просто з виставки були закуплені Міністерством культури України.

А Грепінняк задумує уже нові твори. Допитливим оком митця він вдивляється в навколишній світ і прагне відобразити його, розширивши можливості дерева. Так в його доробку з'являються сюжетно-тематичні композиції в техніці інкрустації - скриньки "Юні танцюристи", "Сопілка грає", "Зустріч", тарілки "Мила розмова", "Пастух", "Сопілка", "На високій полонині", плакетка "Танок "Гуцулка"" та ін.

Багато для творчого зростання дають йому постійні контакти з видатними косівськими різьбярми - І.В.Балагураком,

М.П.Тимківим, В.В.Гузом, І.Г.Пантелюком. Як згадує Микола Іванович, Володимир Васильович Гуз подивився на його роботу і сказав: "Грепінняк знайшов себе у мистецтві". Це було високою оцінкою, бо Гуз, як і Сагайдачний, похвалами наліво і направо не розкидались, а коли говорили схвальне слово, то робота того вартувала.

Від твору до твору зростає майстерність Миколи Грепінняка. Йому під силу розв'язання складних художньо-мистецьких завдань, і він сміливо береться за їх вирішення. Так з'явилася в його доробку розлога різножанрова Шевченкіана, розпочата в 1961 році. Він виконує рахву і тарілку з профільним зображенням Тараса Шевченка, а також тематичний таріль "Шевченко над Дніпром". Ці твори експонувалися на виставках до 100-річчя пам'яті великого Поета в Косові, Коломиї та Києві. Таріль "Шевченко над Дніпром" придбало Міністерство культури України. Микола Грепінняк розробив серію

дерев'яних нагрудних значків із силуетом Т. Шевченка, які були прийняті Художфондом для масового тиражування. До образу великого генія українського народу митець звертався ще неодноразово, у кожному випадку розкриваючи нові риси його безсмертної особистості.

Микола Грепиняк вважає своє мистецьке життя наснаженим і цікавим хоч би тому, що йому вдалося створити цілу портретну галерею видатних діячів української літератури, твори яких він неодноразово читав і перечитував. Серед них, крім Тараса Шевченка, Іван Франко, Леся Українка, Ольга Кобилянська, Марко Черемшина, Василь Стефаник, Юрій Федькович, Ліна Костенко та ін.. Іконографія митця засвідчує його глибоке розуміння важливості цих постатей у культурному поступі нашої нації, їх внеску в розвій українського мистецтва, національної свідомості.

Не маємо змоги аналізувати, як вдалося майстрові відійти від реалістичності портретного зображення й поєднати його з декоративним орнаментом, однак пошлемося на авторитетну думку мистецтвознавця Миколи Гнатюка, який пише, що "завдяки природньому відчуттю композиції, вмінню стилізувати та іншим творчим навичкам М. Грепиняк успішно справився зі своїми завданнями. Його роботи гармонійні, декоративні, сучасні". Вони стали окрасою експозиції музеїв Косова, Коломиї, Івано-Франківська, Львова, Києва, Канева, де й зберігаються, ставши цінним культурним надбанням народу.

Кожна робота Миколи Грепиняка – глибоко продуманий твір, у який він вклав не лише свій різьбярський хист. Це – довгі місяці попередньої підготовки, поки визрівав задум, стоси прочитаних книг, поїздки в музеї й бібліотеки, зустрічі з людьми, вивчення історичних документів. Так, він на рівні філологічному знає творчість Тараса Шевченка і захоплений величчю духу Франка, простудіював не лише його художню спадщину, а й наукові статті з різних галузей знань; готуючись до роботи над образом Марка Черемшини, сумлінно перечитав літературознавчі матеріали про самотнього письменника, спогади його дружини Наталі Семанюк, виконав чимало ескізів. Це – чи не найважливіша риса творчої індивідуальності Грепиняка: якщо братися за якусь тему – треба вивчити її досконало.

Тому так вражає він співрозмовника своєю обізнаністю з різних питань, начитаністю,

справжньою, а не показною інтелігентністю.

Микола Грепиняк – приклад митця-ерудита, митця-філософа, митця-патріота.

Вартим наслідуванням для молодого покоління художників декоративно-прикладного мистецтва є його робота з фольклорним матеріалом. М.Грепиняк створив десятки різьблених речей різного асортименту за мотивами гуцульських співанок, легенд, переказів ("Довбуш", "Дзвінка", "Гуцульське весілля", "Троїсті музики", "Вівці, мої віці", "На перелазі" та ін.), не просто відтворивши образок з минулого чи сучасного. Від юності він ретельно записував з уст гуцульських Боянів їх неповторний епос, народну обрядовість. У Миколи Івановича зберігаються учнівські зошити з цими нотатками, що могли б прислужитися фаховому вченому-фольклористу як унікальний польовий матеріал, тим паче, що багато з того, що йому в свій час удалося зафіксувати, уже померло разом з їх творцями.

Ось із такого глибокого народного коріння й зростали дереворізьби Грепиняка. Тому й живе в них душа гуцульська. Недарма Р.В.Дреботюк, науковий працівник Івано-Франківського художнього музею так писав про твори Грепиняка: "В більшості своїх робіт, внаслідок вдалого поєднання різноманітних сюжетно-тематичних мотивів з орнаментальними елементами, автор досягає великої образно-естетичної виразності. [...] Народні художні традиції лягли в основу творчості майстра. Водночас, завдяки набутій практиці й художній інтуїції він творчо переосмислює традиційний конструктивний лад декору, добиваючись нового декоративного виразу композиції".

Микола Іванович Грепиняк – продуктивна творча особистість. Упродовж 50-90-х років минулого століття, здається, не було жодної районної, обласної, республіканської чи всесоюзної виставки, в якій він не брав би участь. Причому, з новими творами. Всього за своє творче життя М.Грепиняк виставляв свої роботи на 55 виставках – в Україні, Польщі, Румунії, Росії, Болгарії, Чехії, Словаччині, Австрії, Канаді, Литві, Білорусі та інших країнах.

Його філігранна майстерність милувала око поціновувачів народного мистецтва, захоплювала своєю ювелірною витонченістю й красою. У домашньому архіві художника зберігаються десятки грамот від оргкомітетів цих вернісажів. У книгах відгуків з персональних виставок (їх у митця було десять) – щирі слова про естетичну насолоду, яку дарували людям його твори. "Хоча, - згадує Микола Іванович, – траплялося різне в моєму творчому житті. Так, до 150-річчя від дня народження Тараса Шевченка я подав на ювілейну виставку інкрустовану тарілку з портретом Кобзаря, три нагрудні значки і настільні плакетки. Таріль "не дійшов" до виставки – його комусь подарували. Прийняли значки і плакетку "Перебендя". Плакетка з портретом Шевченка була відхилена. Микола Тимків, відомий різьбяр, який віз роботи на художню раду, повернув мені плакетку, дослівно процитувавши "ідеологічного начальника" від виставки: " В сім'ї вольній, новій недоречно обрамляти портрет поета такими елементами, як "слізки". Ось такий партійний вердикт.

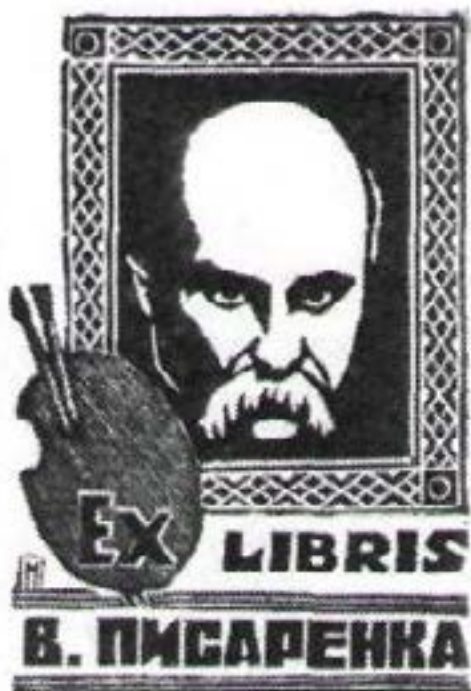

А загалом в українську Шевченкіану Микола Грепін'як увійшов із солідним доробком – понад 50 творами різних жанрів і технік виконання, чим назавжди вписав своє ім'я в історію національного мистецтва.

Як різноплановий майстер М.І.Грепін'як виявив себе й в асортименті різьблених виробів, який достатньо широкий – декоративні тарелі, скриньки, письмові набори, шахи, плакетки, тематичні панно, жіночі прикраси, значки, рахви, цукорнички, вази, топірці, палиці, альбоми, обкладинки до книг, різьблені рами, речі сакрального призначення: хрести, підсвічники, патериці (ліски) тощо.

Микола Іванович щасливий з того, що дар, отриманий від Бога, щиро віддав Господові на його прославу: для церкви Вознесіння Христового у Верхньому Березові (куди переїхав із сім'єю в 1989 р.) виготовив тетрапод, два процесійні хрести, дві патериці, семисвічник, свічники, дві трійці, ручний хрест для священика. Разом зі столяром Михайлом Васкулом змайстрували крилос і оформили його накладним різьбленим орнаментом з різнокольорових порід дерева. Сподівається, що ще Бог дасть сили для оформлення хорів.

Для нової церкви святого Іллі Микола Грепін'як виготовив тетрапод, рами для образів, дві патериці, семисвічник, настільний

хрест. Вважає, що традиційна народна естетика, в якій змалечку виховуються люди, що народилися в Карпатах, своєю високою красою має служити їх духовному зростанню і разом з Божим словом проникати в їх душі.

Не можна оминати ще однієї сторони творчої індивідуальності митця – його графічного доробку й, зокрема, в жанрі екслібрису. Це захоплення з'явилося в нього під впливом київського художника Володимира Масика, з яким познайомився в 1965 році, косівського майстра книжкового знака Івана Пантелюка та відомої львівської художниці-графіки Стефанії Гебус-Баранецької.

Свої екслібриси Микола Грєпиняк, починаючи з 1972 року, експонував на виставках у Косові, Коломиї, Івано-Франківську, Чернівцях, Львові, Києві, Сумах, Одесі, Москві, Мінську, Вільнюсі, Тулі – всього на 41 виставці, й завжди вони викликали неспідробне захоплення поціновувачів цього жанру графічного мистецтва. Заступник голови секції графіки та екслібрису Республіканського товариства книголюбів художник Володимир Масик у газеті "Друг читача" за 3 квітня 1975 року в замітці "Майстер з Гуцульщини" так охарактеризував мініатюрну графіку М.Грєпиняка: "Книжковим знакам митця притаманна виразна, оригінальна композиція, лаконічна мова художнього вирішення. Микола Іванович уміло поєднує гуцульський орнамент з карпатським пейзажем, натюрмортом, постатями гуцулів, з портретами письменників. Його екслібриси вирізняються і задумом, і формою, і навіть композицією шрифту".

М.І.Грєпиняк створив більше трьох сотень книжкових знаків для книгозбірень різних людей. До сказаного В.Масиком додамо, що його екслібриси відзначаються улагодженістю композиції, позбавленої надмірних ускладнень. Автор домагається, щоб його роботи відображали професійні заняття їх власників, тому тонко вводить у композицію предмети, що підкреслюють різноманітні фахові заняття. Прикладом такого мистецького вирішення можуть служити екслібриси І.Г.Пантелюка, В.І.Масика, В.В.Аронця, О.Г.Соломченка, Б.І.Радиша, О.І.Сем'яніва, Я.Ю.Дацюка, С.М.Гебус-Баранецької та ін..

Книжкові мініатюри Миколи Грєпиняка здобували високі місця на різних виставках, зокрема,

в 1977 році в Києві на виставці українського екслібрису художник посів перше місце. Це високе визнання його мистецького доробку й творчого авторитету в цьому різновиді графіки.

Багато ідей для творчості черпав і черпає Микола Іванович у стосунках з різними людьми. Вони, як і книги, для нього – невичерпна скарбниця, яка збагачує, додає сил, надихає на працю. Життя його було щедрим на добрих людей. Привітну Грєпінякову домівку в різні роки відвідали мистецтвознавці А.Будзан зі Львова, О.Соломченко з Косова, Д.Гоберман із Санкт-Петербурга, письменники С.Плачинда, Д.Чередниченко, скульптор І.Гончар, художник В.Масик, фотокореспондент Я.Дацюк, музикознавець А.Омельченко – всі з Києва. А ще приїжджали Михайло і Богдан Горині, В'ячеслав Чорновіл. Гостював Тарас Мельничук з Миколою Яновським. Тарас прочитав свого знаменитого "Мольфара" й у книзі почесних гостей залишив такий запис: "Миколо, як би то Мольфар наш не вмер? Як би нам з Каменярем бути ближче? Думаю, Гуцульщина – це таки сонце, але воно ще не засвітило так, як би ми того хотіли. А в цьому винні ми. А після всього дякую за те, що

посадили калину коло своєї господи". І підписав: "На братність. Тарас Мельничук. 22 липня 1969 р."

Того ж літа, 7 серпня, приїжджала група інтелігенції з Києва. Дивувались, захоплювалися побаченими витворами умілих Грєпінякових рук і на прощання залишили такі рядки: "Низько схиляємося перед людиною, яка своєю працею славить нашу рідну неньку Україну".

А скільки чудових зустрічей мав Микола Грєпіняк під час своїх мандрівок рідним карпатським краєм! Мандрував не просто так – збирав твори народного мистецтва для своєї колекції, записував гуцульський фольклор, зустрічався з обдарованими народними митцями, вивчав їх творчість, фотографував, а потім писав про них статті, розвідки, творчі портрети. Щоб робити це фахово, свого часу навіть закінчив однорічну заочну школу громадських кореспондентів, що діяла в кінці 70-х років минулого сторіччя при редакції районної газети. Перший свій матеріал опублікував у 1958 році й відтоді невтомно ось уже 55 років творить своєрідну енциклопедію народного гуцульського мистецтва в персоналіях. Серед тих, чиї імена зазвучали й стали відомими й завдяки його перу, мосяжники Дмитро Дудчак й Іван Дручків, різьбярі Іван Петрашук, Олекса Ванджурак, Микола Кіщук, Василь Петрів, майстриня сирних іграшок Марія Матійчук, вишивальниця,

писанкарка, різьбярка, творець чудових гуцульських герданів Марія Чулак.

З точністю й прискіпливістю мистецтвознавця досліджуючи життя й творчий доробок унікальних гуцульських умільців, М.Грепиняк публікує свої матеріали на сторінках поважних часописів: "Народна творчість та етнографія", "Жовтень", "Україна", "Гуцульський календар", "Гуцули і Гуцульщина", в республіканських, обласній та районній газетах. 2012 року Микола Грепиняк у співавторстві з Михайлом Гнатюком видали поважне наукове дослідження "Красою гір натхнені. Народне мистецтво Гуцульщини і Покуття: Кінець ХІХ – початок ХХІ століття. Зараз М.І.Грепиняк готує друге, змінене і доповнене видання цієї книги. Радий з того, що імена більше 80 майстрів народного мистецтва, про яких довелося йому писати, не загубляться з плином часу, бо вони вже стали фактом нашої національної культури.

Микола Іванович Грепиняк, крім власних творчих надбань, може пишатися й кількома десятками учнів, які переймали в нього мистецтво дереворізблення. Він щедро ділився з ними тим, що знав сам, у Брустурівській школі, де викладав трудове навчання, на заняттях гуртка з різби, у власній майстерні, куди охоче приходили хлопчачки, щоб пізнати таємниці дерев'яних "мережив". Кожного з них він пам'ятає, стежить за їх професійним зростанням, радіє з успіхів. А вони за слушної нагоди обов'язково навідуються до свого вчителя, бо мають у серці племінець вдячності за його науку й віру в їх здібності.

...Справжній мистецький твір народжується з любові – до людей, своєї землі, Вітчизни. Тільки тоді він, у свою чергу, також народить любов.

Усе своє довге творче життя Микола Грепиняк керувався цими істинами. Творив красу з любові, штрих за штрихом вирізьблював її на теплій поверхні чи то карпатської груші, чи горіха, чи явора, мережив пером на біленьких аркушиках паперу. Це – його життєпис, вкарбований в історію українського мистецтва. Його духовний скарб, призбираний в рідних горах і відданий людям. На добро і пожиток.

Аделя ГРИГОРУК,
старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії "Гуцульська етнопедагогіка і гуцульщинознавство" Національної академії педагогічних наук України, заслужений працівник освіти України.

«Філософ з українською душею»

(До 100-річчя
від дня народження
доктора філософських наук
Володимира Олексюка)

Володимир Ілліч Олексюк – один із багатьох українських діаспорних науковців, про якого майже не знають на Україні. Протягом усього свого життя він вірив у те, що день, коли його твори читатимуть на рідній українській землі, настане.

Народився Володимир Олексюк 25 січня 1913 року в селі Шешори Косівського повіту в родині Іллі та Параски (з дому Слижуків) Олексюків.

Родина Олексюків була шанованою у селі. Батько Ілля був солтисом, чудово грав на скрипці, керував церковним хором, який виконував складні духовні твори Бортнянського, Леонтовича. Його дружина Параска – була доброю господинею, всьому давала лад. Вони виховували п'ятеро дітей: Володимира, Марію, Анну, Миколу та Олександру. Батько все робив для того, щоб діти вчилися і отримали добру освіту.

Дочка Марія закінчила Коломийську гімназію, працювала вчителькою в селі Прокураві. В час національно-визвольної боротьби за незалежність Української держави, вона вела активну участь і була засуджена комуністсько-більшовицькою владою, реабілітована 1992 року (посмертно).

Дочка Олександра вчилася у Косівському училищі декоративно-прикладного мистецтва, працювала вчителькою Шешорської школи. Відома на Косівщині як поетеса і композитор (Олександра Василящук), автор книг: «Вічність над плесами», «Мелодія гір», «Шешори: на терезах часу», «На крутих стежках», «Пам'ять», «З молитвою до Бога».

Анна та Микола також отримали середню освіту і в повенний час працювали вчителями.

Володимир був найстаршим у сім'ї. Після навчання у школі опанував професію столяра, потім у Коломиї здобув фах учителя, а згодом у Львові, вивчав філософію у Львівському університеті. У червні 1941 року отримав диплом магістра філософії. У ніч, коли почалася війна, якраз був випускний вечір, а через кілька днів німці окупували Львів.

30 червня 1941 року Володимир разом із однодумцями брав участь у народних зборах на площі Ринок у Львові, на яких було урочисто проголошено Акт відновлення Української держави. Він з боєм згадував про беззаконня, яке чинили більшовики перед Другою світовою війною у тюрмі на вул. Лонцького.

Під час війни Володимир Олексюк працював у Львові, вів підпільну роботу у справі розбудови Української держави. В 1944 році змушений був емігрувати на Захід, як і тисячі свідомих українців, щоб там, у діаспорі, вижити і прислужитися своєму народові.

Продовжував вивчати філософію в університетах Фрайбурга і Нью-Йорка. Докторську ступінь здобув у 1967 році в університеті Східної Флориди за дисертацію «Метафізична дійсність різниці між суттю та існуванням буття», займався науковою діяльністю. З 1970 року проживав у Чикаго.

Володимир Олексюк був діяльним у громадській праці, очолював Українське католицьке академічне об'єднання «Обнова», був дійсним членом Товариства католицьких філософів Америки (Вашингтон), Міжнародного Товариства філософів-метафізиків (Лондон), Товариства філософів ім. Жана Марітена (Рим).

Філософ з Косівщини є автором праць: «Томізм. Християнська філософія св. Томи з Аквіну», «До проблем доби обману мудрости», «Основи реалістичної (аристотелівсько-томістичної) філософії, присвячена 1000-літтю Хрещення Руси-України». Володимир Олексюк опублікував більше 30 статей філософського змісту в різних періодичних виданнях.

Хоч основні наукові праці вченого присвячені дослідженню філософії томізму, проте сенс свого життя він вбачав у тому, щоб, поринувши думкою в глибини духовності свого народу і християнсько-божественну вічність, зрозуміти свою власну суть як українця, послужити для добра української нації.

«Українська тисячолітня християнська нація є однією з найбільш благородних, дуже щирою і добродушною на цій землі. Це означає, що тільки мудрий провід – як церкви, так і держави – може забезпечити правдиву свободу народові та його суспільну соціальну справедливість», – стверджував філософ.

Він дуже поважав Папу Римського Іоана Павла II, активно з ним листувався.

Мудрість філософа дозволила йому передбачити крах соціалістичної системи ще в 1970 році: «Якщо мірилом всякого розвитку людського життя у світі є вільна думка, вільна ініціатива у сфері душевно-природно-фізичного, – писав він, – то обов'язково всякий тоталітарний режим, скоріше чи пізніше, приречений на самознищення. День такого самознищення жде Московську комуністичну імперію».

Науковець підтримував зв'язки з Україною через листування з сестрами. Тож не дивно, що КДБ переслідувало рідних ученого, особливо сестер Марію та Олександру.

У 1990 році, будучи вже хворим, він написав листа з проханням відвідати його в Америці, бо сам, за станом здоров'я, не може приїхати на рідну землю.

У квітні 1991 року я відвідала свого вуйка Володимира у Чикаго. Радість переповнювала його душу і серце! Ми говорили про все на світі, співали українських пісень, зробили запис-звернення до рідних і близьких в Україні. Він дуже просив перевезти в Україну його найцінніший скарб – філософські праці, щоб Батьківщина знала і не забувала свого сина.

Я привезла примірники трьох його наукових праць і передала їх у Національну наукову бібліотеку ім. Вернадського, бібліотеки Київського університету ім. Т.Шевченка, Львівського університету ім. І.Франка.

Науковою діяльністю Володимира Олексюка зацікавився доктор філософських наук, професор, завідувач відділу філософії релігії Інституту філософії АН України Анатолій Миколайович Колодний. І уже через рік у науково-теоретичному часописі «Філософська і соціологічна думка», №10, 1992 р. була опублікована стаття А.М.Колодного «Філософ з українською душею» та уривок із праці «Метафізична дійсність різниці між суттю та існуванням буття». Цей часопис я переслала вуйкові Володимиру. Він був дуже радий, що його працями зацікавились і що став відомий в Україні.

В одному з листів писав: «Вітаю тебе, всіх рідних та всю Україну з нарешті незалежною Державою! Але все має свій кінець. Не знаю як довго доведеться ще жити на цьому світі, жаль тільки, що я не в силі відвідати усю родину у рідних Шешорах. А то, якби міг, то вже завтра був би в літаку до Києва, а звідти – до Шешор. Дай, Боже, щоб хоч Україна удержалась самостійною! Бог дасть, що Україна виграє!» (2.03.1993р).

30 вересня 1993 року Володимир Олексюк відійшов у вічність. Та його праці отримали нове життя. У 1996 році у видавництві «Соборна Україна» вийшла його книга «Християнська основа української філософії» (вибрані твори). Це перша книга з серії «Мислителі української діаспори». Упорядкування здійснили А.Колодний та Л.Филипович. Спонурувала видання «Вибраних творів» дружина В. Олексюка пані Маргарет.

Хоча прах Володимира Олексюка покоїться у чужій американській землі, та душа його витає над рідним краєм. За його проханням, на пам'ятнику сестри Марії є і його фотографія та слова, які він заповів написати: «Він був той, що знаходився у вічній Правді Того, Хто Є».

Галина БРАТІВНИК,
племінниця В.Олексюка, с. Шешори.

Примітка:

Томізм (від лат. *Thomas* — Хома) — учення у схоластичній філософії і теології католицизму, засноване Томою Аквінським. Доктрина томізму виступає не стільки вченням про догмати віри, скільки вченням про способи збагнути це вчення за допомогою розуму. Цим томізм відрізняється від августиніанства, що звертається до інтуїції. З цим пов'язана орієнтація томізму радше на вчення Аристотеля, ніж на Платона та неоплатоніків.

Сучасний томізм є теологічною інтерпретацією новітнього природознавства, спробами з'єднати учення Томи Аквінського з філософськими ідеями Іммануїла Канта, Георга Гегеля, Едмунда Гуссерля, Мартіна Гайдеггера і ін.

Вікіпедія.

«Гуцульська спадщина» побачить світ! Верховинські видавці готують черговий бестселер

Книга «Гуцульська спадщина» – це ґрунтовне історико-краєзнавче дослідження широкого енциклопедично-довідникового характеру. Перед читачем І.Сеньків живив різні явища й побуту гуцулів протягом тривалого історичного відтинку часу. У книзі вміщено цінні світлини, малюнки та ілюстрації. Автор досить повно окреслив розмаїту картину відображення гуцульського світу в письменстві й мистецтві - як українців, так і чужинців. Дослідницькі нариси про історію населених пунктів Гуцульщини, процесів їх залюднення, народне мистецтво, природу Карпат, роздуми над специфікою гуцульської мови тощо доповнюють змістовні огляди образу краю в художній літературі, мистецтві.

Більшість літ Іван Сеньків мешкав у Німеччині, відійшов у засвіти в 1993-му. 7 жовтня цього року йому виповнилося б сто років. Книга «Гуцульська спадщина» заслуговує на те, аби повернути її нам, гуцулам. Це стане неоціненним подарунком І.Сеньківу у вінок столітнього ювілею.

До спільного проекту долучились районні ради регіону Гуцульщини. Із бюджету вони вділять визначену суму на перевидання. Очікуємо спонсорів і меценатів.

Також книгу-бестселер «Гуцульська спадщина» можуть замовити у видавництві «Гуцульщина» організації та установи, вчительські колективи, історики, і всі бажаючі. Орієнтовна ціна – 40 грн.

Телефонуйте на **096-945-30-06, 2-12-32.**

Роман КЛИМ

ВИДАННЯ, які нещодавно побачили світ у "Писаному Каміні"

БОЄЧКО М.І.

Джерельні дзвони – 13. / Альманах – Косів: Писаний Камінь, 2013. – 408 с.

«Джерельні дзвони-13» – літературно-музичне видання, в якому подано вірші, оповідання, пісні та інші художні роботи творчих людей Прикарпаття.

ПОСІБНИК ГОТУВАЛИ ДО ДРУКУ

А. ГРИГОРУК, М. КАМІНСЬКА, М. ТКАЧ, Н. ЧЕРКАЧ
Історія Гуцульщини. Косів: Писаний Камінь, 2013 – 244 с.

Книга багата на ілюстровані старовинні гравюри, автентичні документи, численні ілюстрації, в ній вміщено ряд карт, схем і таблиць. Праця адресована історикам, краєзнавцям і широкому колу читачів

ГАННА КІТ

Несу свій хрест. / поезії – Косів:
Писаний Камінь, 2013 – 84 с.

Ганна Кіт бачить світ очима небайдужої людини – жінки, дружини, матері. Її поетичний голос вливається чистим звучанням у поетичний хор України.

– Моя перша збірка «Несу свій хрест», – каже поетеса, – це ніби вишивка червоними і чорними нитками, де кольорують радість і печаль.

**Сидорук В. Портрет артиста-різьбяр
Василя Девдюка. 1949.
Полотно. Олія.**

Щього року відзначатимуть 140 роковини Василя Григоровича Девдюка (1873-1951) – визначного різьбяр і майстра художньої обробки металу на Гуцульщині. З нагоди ювілейних святкувань і вшанування світлої пам'яті майстра вважаємо за потрібне висвітлити важливі аспекти і з'ясувати роль Василя Григоровича Девдюка в історії народного мистецтва Гуцульщини, зокрема у формуванні й розвитку косівської школи різьбярства.

Цікавий фактологічний матеріал про життєвий шлях Василя Девдюка містять мистецтвознавчі дослідження науковців Антіна Будзана "Різьба по дереву в західних областях України" (1960), Люби Сухої "Художні металеві вироби українців Східних Карпат другої поло-

140 років Василеві ДЕВДЮКУ

вини XIX-XX ст." (1959), Олексія Соломченка "Народні таланти Прикарпаття" (1960), Михайла Станкевича "Українське художнє дерево" (2002), Юрія Юсипчука "Щкола Василя Девдюка і формування локальних традицій новітнього гуцульського деревообробництва і металірства кінця XIX-XX століття" (2001). Окремі відомості про майстра знаходимо в статтях дослідників Миколи Моздира, Ростислава Шмагала, Ольги Крапок, Катерини Каркадим, Дмитра Козубовського, а також на сторінках каталогів виставок та періодики першої половини XX століття.

Народився Василь Девдюк 8 червня 1873 року в селі Старий Косів. Перші навички різьблення перейняв від свого батька, а також неодноразово бував у домівці Шкрібляків у Яворові. Металірство опановував під керівництвом відомих на той час брустурівських майстрів-мосяжників Никори та Дмитра Дутчаків. У ранньому віці самостійно й успішно працює з металом. Вже в чотирнадцять років він уперше надсилає свої вироби на рільничо-промислову виставку в Кракові (1887) і одержує за них бронзову медаль. Майстер добре володів старовинними технічними прийомами обробки металу і застосовував їх при виконанні лускоріхів, люльок, топірців. Оздоблював свої вироби багатим гравіюванням та інкрустацією. Він знав старовинні технічні прийоми обробки металу, орнаментальні елементи і мотиви, на основі опанування яких творив нові. Василь Девдюк брав участь у Кра-

йовій виставці у Львові (1894). За майстерне виконання інкрустацій на тарілках, скриньках і палицях, що експонувалися на цій виставці, був нагороджений срібною медаллю.

Згодом Василь Девдюк більше захопився різьбою по дереву, однак, не залишаючи цілковито й художнього металу. Особливістю творчого почерку майстра було те, що для інкрустації по дереву він використовував дерево, різноколірний бісер, металеві дротики і перламутр, а це збагачувало декоративний ефект творів. Орнаментальні композиції він укладає з таких елементів, ж трикутники, квадрати, півкруги, круги, доповнюючи їх мотивами "кучері", "пшеничка", "гачки", "слізки". Привертає увагу різьблення орнаменту великих розмірів рами з Косівського музею народного мистецтва та побуту Гуцульщини, де замкнута стрічкова композиція вдало укладена з різних орнаментальних мотивів, що не повторюються у композиції і водночас добре урівноважені між собою. Традиційні народні мотиви "гачки", "кучері", "пряжки" Василь Григорович трактував по-своєму. В мистецтво різьблення по дереву він вніс багато нового, зокрема розробив нові методи фарбування дерева в чорний та червоний кольори. Майстер досконало володів технікою випалювання.

Василь Девдюк був добрим майстром-меблярем, неодноразово виконував столи, стільці, шафи, полицьки. У фондах Коломийського музею зберігаються стіл, декоративні тарілки, свічники-трійці, цукорниця, таця, ваза і спортивний кубок майстра. Особливо привертають увагу свічники-трійці на квадратних підставках, у яких поєднано точені деталі з ажурним випилюванням, декоровані різьбленням та інкрустацією.

Три портретні рамки (1903) та вішачок для рушника (1906), з музею Косівського інституту, декоровані випалюванням та різьбленням. Певна суворість у побудові композиції відчувається у рамці (1909) з Чернівецького краєзнавчого музею.

Василь Девдюк упровадив оздоблення виключно інкрустацією різнокольоровим деревом, бісером, металом і перламутром, та на завершення – поліруванням. Він уперше починає оздоблювати свої вироби тільки "ви-

кладанкою", тобто інкрустацією різноколірним деревом, металом, перламутром і бісером, розробляє низку нових декоративних мотивів нескладної форми, пристосованих до цієї техніки. Такі мотиви мають геометричний характер. Всі вони складаються з простих елементів: прямих, скісних, півкруглих та круглих ліній, квадратів, прямокутників і трикутників. Вміле комбінування цих елементів давало багато мотивів та надзвичайно урізноманітнювало композицію.

Вже на початку ХХ століття твори В.Девдюка користувалися популярністю, їх експонували на багатьох виставках, а саме: на виставці крайового промислу в Мисленицях (Польща), господарсько-промисловій виставці в Косові (обидві 1904 року). За участь у цих виставках майстер нагороджений грамотами, а в Косові отримав ще і грошову премію.

В одному з номерів львівської газети "Діло" (1904) у статті "З вистави гуцульських виробів у Косові" йдеться про топирці, палиці й вироби мосяжні, що їх представив Василь Девдюк, який "любить ексцентричність у красках".

1904 року Комітет господарсько-промислової школи в Коломиї направляє молодого талановитого різьбяр і мосяжника на курси художніх промислів до Відня. По закінченні восьмимісячних курсів він повертається додому, в Старий Косів.

1904 року Василя Григоровича запрошують на роботу в новостворений Крайовий научний заклад для різьбярства та металеві орнаментики у Вижниці. В.Девдюк допомагав організувати навчальний процес і з перших днів став учителем різьби по дереву та обробки металу.

Варто згадати, що до Вижниці на викладацьку роботу інструктором різьби по дереву та інкрустації був запрошений відомий народний майстер Василь Шкрібляк (1856-1926), вчителем різьби по дереву – відомий на Гуцульщині майстер інкрустації бісером Марко Мегединюк (1842-1912). Під час навчального процесу особливий наголос робився на вивчення народних традицій, їх засвоєння та творчу інтерпретацію.

Василь Девдюк з радістю передавав учням свої знання та мистецький досвід. Особлива увага приділялася вивченню технологічних процесів та

професійної майстерності. На уроках мосяжної справи, яку він викладав, учні досконало вивчали техніку обробки кольорових металів і гравіювання. В.Девдюк разом із В.Шкрібляком викладали у Вижницькій школі до 1918 року, коли почався період румунської окупації Буковини. Завдяки їхнім старанням було виховано багато майстрів, які сприяли розвитку різьби по дереву та художньої обробки металу на Буковині. Вперше Вижницька крайова школа представила роботи вчителів і учнів 1906 року на Міжнародній виставці в Бухаресті, де окремі роботи були відзначені срібними медалями. Вироби учнів цієї школи експонувалися на виставках у Празі й Парижі (1907). На хліборобській виставці у Чернівцях (1908) та виставці домашнього промислу в Коломиї (1912) їх вироби нагороджено золотими медалями.

Навчаючи учнів, Василь Девдюк багато працював і над власними творами, Вироби майстра неодноразово експонувалися на різноманітних тогочасних виставках у Львові (1905), Чернівцях (1908), Стрию (1909), Коломиї (1912).

1909 року В.Девдюк отримав золоту медаль за участь у першій хліборобській виставці у Стрию, де представив художні вироби з дерева і металу. Дослідник А.Ф.Будзан зауважує: "Найкращим експонатом цієї виставки був оригінальний стіл, виготовлений В.Девдюком в народній гуцульській традиції. Упродовж творчої діяльності В. Девдюк неодноразово виконував столи, стільці, шафи, полочки.

На виставці домашнього промислу в Коломиї 1912 року майстер був нагороджений золотою медаллю. Тут експонувалися його стіл, шафа, портретні рами, топірці й лускоріхи. Як дізнаємося з каталога цієї виставки, разом з роботами Василя Девдюка в експозиції були представлені й роботи його сина Миколи. Живописні твори художника Ярослава Пстрака були виставлені в рамках "роботи Николи Девдюка зі Старого Косова".

Особливої уваги заслуговує такий аспект діяльності Василя Девдюка, як заснування приватної школи-майстерні. Для здійснення задуму він позичає гроші у Львівському товаристві "Достава", купує столярний і токарний верстати й набирає учнів для навчання. Першими його учнями були Петро Баранюк, Василь Кабин і Микола Тимків.

Василь Григорович прагнув зробити зі своїх учнів справжніх майстрів. Після закінчення трирічного терміну навчання окремі учні ще залишалися на річну або дворічну практику. Він був суворим учителем, вимагав надзвичайної точності у виконанні різьби та інкрустації. Майстер разом з учнями виконував різні замовлення. Незабаром художні вироби учнів стали широковідомими. Про школу Девдюка стало відомо далеко за межами Косівщини.

Мистецький талант свого батька успадкував і син Микола, роботи якого за манерою виконання дуже близькі до батькових. Найчастіше Девдюки (батько і син) виготовляли столи, стільці, мисники, шафи, вішачки і рами. З посуду найбільше уваги приділяли тим виробам, які користувалися попитом на ярмарках, служити сувенірами для гостей - барильця, чаші, цукернички, рахви, тарелі. Девдюки пробували свої сили і в кераміці.

Василь Девдюк був визначною фігурою гуцульського металірства і деревообробництва кінця XIX – першої половини XX століття. Впродовж багатолітньої праці Василь Григорович навчив понад сотню учнів у Вижницькій школі та приватній школі-майстерні. Серед його учнів найбільш відомі – син Микола, Петро і Юрій Баранюки, Василь Кабин, Микола Тимків, Тарас Герцюк. Послідовників Девдюка було набагато більше. Це визначні творчі особистості - І.Балагурак, Р.Боечко, В.Гавриш, Д.Гавриш, В.Гуз, В.Довбенчук, М.Довбенчук, М. Кабин, Д.Стринадюк та інші. Роботи майстра, його учнів та послідовників зберігаються нині в багатьох музеях України.

Василь Девдюк увійшов в історію народного мистецтва Гуцульщини як визначний майстер різьби по дереву та металірства, а також новатор у справі декорування виробів з дерева. На особливу увагу заслуговує і той факт, що Василь Григорович за своє життя виховав цілу плеяду майстрів, викладаючи впродовж тринадцяти років (1905-1918) у Вижницькій школі деревного промислу та металевої орнаментики, що на Буковині. На початку 1920-х років заснував приватну школу у власному помешканні в с.Старий Косів, де безкоштовно навчав художньої обробки дерева молодих хлопців з Косова та навколишніх сіл. Майстерня-школа Василя

Девдюка була своєрідним центром художньої обробки дерева і металу на Гуцульщині.

Вдячні нащадки вшановують пам'ять Майстра. Доречно штрихпунктиром згадати важливі моменти.

- Кіножурнал “Realizacja pat 1937 Huculsczyzna” (1937).
- Радянська Україна. Кіножурнал “Косівські митці” (учні художньо-промислового училища на заняттях у класах малювання, вишивання, різьблення по дереву. Урок проводить майстер В.Г. Девдюк) (№ 7, лютий 1947). Укркінохроніка. Арх. № 361.
- Радянська Україна. Кіножурнал “Подарунок вождю” (майстер народної творчості В.Г. Девдюк і його учні за виготовленням меблів з дерева) (№ 63, листопад 1947). Укркінохроніка. Арх. № 423.
- Публікації мистецтвознавців Л. Сухої, А. Будзана, О. Кратюк, О. Соломченка про творчість Василя Девдюка.
- Урочистий вечір, присвячений 100-річчю з дня народження видатного різьбяр Гуцульщини Василя Григоровича Девдюка. Вечір відбувся у приміщенні музею 9 червня 1973 року.
- Відкриття виставки робіт В. Г. Девдюка та його учнів у Коломийському музеї народного мистецтва Гуцульщини (1973).
- Іменем Василя Девдюка названо провулок у місті Косові (1991).
- Захист дисертації. Юсипчук Ю. Школа Василя Девдюка і формування локальних традицій новітнього гуцульського деревообробництва і металірства кінця ХІХ–ХХ століття. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства. – Львів, 2001.
- Меморіальна дошка на будівлі Вижницького коледжу прикладного мистецтва ім. В.Ю. Шкрібляка (2001).
- Іменна стипендія для студентів Вижницького коледжу прикладного мистецтва ім. В.Ю. Шкрібляка (2004).
- Науково-практична конференція, присвячена 130-ій річниці від дня народження В.Г. Девдюка, у Косівському державному інституті прикладного та декоративного мистецтва 18 червня 2003 року.
- Дипломні роботи випускників відділу художнього дерева різних років: І. Геника (1989), І. Геника (2001), В. Білого (2003), С. Пасічняка

(2008).

- Підготовлено до друку “Перекидний календар, присвячений 135-річчю від дня народження В.Г. Девдюка”. КІПДМ ЛНАМ. (2008). Керівник дипломної роботи Липка О.О.
- У рамках програми ХІХ Міжнародного Гуцульського фестивалю в Косові закладено камінь і пам'ятний знак на місці, де буде споруджено музей-садибу відомих косівських різьбярів Василя і Миколи Девдюків. 27 серпня 2011 р.
- Виготовлено макет музею-садиби Девдюків. Автор П. Лисаківський. м. Івано-Франківськ. 2011 р.
- Публікації матеріалів про майстрів Василя і Миколу Девдюків у довідниках, енциклопедичних виданнях, навчальних посібниках та наукових статтях у фахових виданнях (2000-2010).
- Живописні портрети майстрів Василя та Миколи Девдюків, виконані художниками: В.Сидорук (1949), Г.Малявський (1964), М.Фіголь (1970), А.Калитко (1998,1999, 2008, 2013).
- Доповідь В. Молинь “Постать в історії народного мистецтва Гуцульщини (присвята 140-літньому ювілею Василя Девдюка)” на науковій конференції в рамках заходів ХХІV (березневої) сесії Наукового Товариства імені Шевченка, приуроченій 199-им роковинам від дня народження Тараса Шевченка. КІПДМ ЛНАМ. 7 березня 2013 р.
- Науково-практична конференція, присвячена 140-ій річниці від дня народження В.Г. Девдюка, у Косівському державному інституті прикладного та декоративного мистецтва 18 червня 2013 року.
- Вірш правнуки Василя Девдюка Надії Іванюк, присвячений 140-річному ювілею прадіда.
- Підготовлено до друку видання “Василь і Микола Девдюки” (2013). Авторський колектив Валентина Молинь, Андрій Андрейканіч, Ігор Яремін.

Валентина МОЛИНЬ,
кандидат мистецтвознавства,
доцент Косівського інституту прикладного та декоративного мистецтва Львівської національної академії мистецтв
Ігор ЯРЕМИН-ДЕВДЮКІВ,
кандидат медичних наук,
правнук В.Г. Девдюка